

**APHRODİSİAS MÜZESİ'NDEN
BİR GRUP KANDİL**

Süheyla KIRALI

**Yüksek Lisans Tezi
Arkeoloji Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU
2016
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI**

Süheyla KIRALI

APHRODİSİAS MÜZESİ'NDEN BİR GRUP KANDİL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU

ERZURUM - 2016

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

28/03/2016

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Aphrodisias Müzesi’nden Bir Grup Kandil” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☐ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

X Tezimin 5 (beş) yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

28/03/2016

Süheyla KIRALI

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ali Yalçın TAVUKÇU danışmanlığında, Süheyla KIRALI tarafından hazırlanan bu çalışma 28/ 03/2016 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Arkeoloji Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Ali Yalçın TAVUKÇU

İmza: .....

Jüri Üyesi : Nurettin ÖZTÜRK

İmza: .....

Jüri Üyesi : Halim KORUCU

İmza: .....

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 28/03/2016

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET.....	VII
ABSTRACT	VIII
ÖNSÖZ.....	IX
KISALTMALAR	X
TABLO LİSTESİ.....	XI
HARİTA LİSTESİ.....	XII
ÇİZİM LİSTESİ.....	XIII
RESİM LİSTESİ.....	XIV
GİRİŞ	1
1. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM	1
2. ARAŞTIRMALAR.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞDA IŞIK VE AYDINLATMA

ANTİK ÇAĞDA IŞIK VE AYDINLATMA	5

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞDA KANDİLLER

ANTİK ÇAĞDA KANDİLLER.....	8
2.1. Kandil Tanımı ve Bölümleri.....	8
2.2. Kandil Yapım Teknikleri	9
2.3. Kandil Tipleri	14
2.4. Kandil Bezemeleri ve Yazıları	17
2.5. Kandilin Kullanım Biçimleri.....	18
2.6. Kandilde Kullanılan Malzemeler (Fıtıl ve Yağ)	21

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞ KANDİLLERİNİN STİL GELİŞİMİ

ANTİK ÇAĞ KANDİLLERİNİN STİL GELİŞİMİ	23

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

APHRODİSİAS MÜZESİ KANDİLLERİ STİL GELİŞİMİ

APHRODİSİAS MÜZESİ KANDİLLERİ STİL GELİŞİMİ	28
4. 1. İki Yandan Kulakçıklı Kandiller	28
4. 2. Mızrak Uçlu Kandiller	31
4.3. Yarım Volütlü “U” Burunlu Kandiller	34
4.4. Kalp Burunlu Kandiller	36
4. 5. Kısa Yuvarlak Burunlu Kandiller	44
4. 6. Uzun “U” Burunlu Kandiller	48
4. 7. Burun Üzeri Düz Tablalı Kandiller	51
4. 8. Burun Üzeri Kanallı Kandiller	61
4. 9. Palmet Kulplu Kandiller	67
SONUÇ	71
KAYNAKÇA	73
KATALOG	79
Ek 1: TABLOLAR	129
Ek 2: HARİTALAR	130
Ek 3: ÇİZİMLER	132
Ek 4: RESİMLER	139

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****APHRODISİAS MÜZESİ'NDEN BİR GRUP KANDİL****Süheyla KIRALI****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU****2016, 155 Sayfa****Jüri: Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU****Doç. Dr. Nurettin ÖZTÜRK****Yrd. Doç. Dr. Halim KORUCU**

Bu çalışmada tarihin hemen her döneminde sevilerek kullanılmış olan ve Anadolu topraklarında kazı, araştırma, el koyma ve satın alma gibi yollarla Aphrodisias Müzesi'ne getirilerek koruma altına alınan bir grup kandilin incelenmesi esas alınmıştır. Çalışmamızda yer alan kandillerin stil gelişimini dikkate aldığımızda çeşitli form özelliklerine sahip olduklarını ve Hellenistik Dönem'den Geç Roma Dönemine kadar bir zaman aralığını kapsadığını öğrenmiş bulunmaktayız. Bu çalışmada, müzede yer alan zengin form özelliklerine sahip kandiller, daha çok burun yapılarını dikkate alarak gruplara ayrılmıştır. Bu doğrultuda, burun formları bakımından dokuz gruba ayrılarak incelenmesi uygun bulunmuştur.

Kandillerin burun formları ve gövde yapıları bakımından benzer örneklerini, Efes, Tralleis, Kyzikos, Atina Agorası, Korinht, İsthmia, Kıbyra gibi bölgelerde görmekteyiz. Yapılan çalışmalarla, Aphrodisias Müzesi'nde yer alan kandillerin Aphrodisias çevresinden üretildiği veya antik dönemde Batı Anadolu kandil üretim merkezlerinden ticaret yolu ile buraya getirildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ayrıca, Aphrodisias antik kentinde yapılan araştırmalarda, bu yerleşim yerindeki toprağın seramik yapımına çok uygun bir yapıya sahip olduğu gözlenmiştir. Hatta günümüzde bile Aphrodisias'a yakın olan ilçe ve köylerde seramik üretilen küçük atölyelerin varlığını bilmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Aphrodisias, Aphrodisias Müzesi, Kandil

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

A GROUP OF OIL LAMPS FROM THE APHRODISIAS MUSEUM

Süheyla KIRALI

Advisor: Assoc Prof. Ali Yalçın TAVUKÇU

2016, 155 Pages

**Jury: Assoc. Prof. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU
Assoc. Prof. Dr. Nurettin ÖZTÜRK
Asst. Assoc. Dr. Halim KORUCU**

This work is used and enjoyed in almost every period of history in Anatolia during the excavations, research, investigation and seizure brought to Aphrodisias Museum of ways, such as buying a bunch of candles placed under protection is based. They have the characteristics we take into account the various forms of style lamp development work in our area and we have learned that the Late Hellenistic Period covers a time period to the Roman Period. In this study, lamps with rich of the nose. In this respect, in terms appropriate to examine nasal forms were divided into nine groups.

The nose forms and terms of similar examples of body Kandil, Ephesus, Tralleis, Cyzicus, Athens Agora, Korinht, Isthmia, we see in areas such as Kibyra. The studies, around the lamps of Aphrodisias Aphrodisias Museum is located in the ancient trade route is manufactured or candle manufacturing centers in western Anatolia were brought here tried to put forward. In addition, research conducted in the ancient city of Aphrodisias in this building settlements on land the ceramics was observed to be a very suitable structure. Even today, close to the towns and villages in the ceramics produced in Aphrodisias we know the existence of small workshops.

Key Words: Aphrodisias, Aphrodisias Museum, Lamp

ÖNSÖZ

Medeniyet tarihinde, insanoğlunun önemli gereksinimleri yanında, aydınlatma gibi ihtiyaçları da vardır. Bu ihtiyacın giderilebilmesi için, antik dönem insanları, en önemli buluşlardan birisi olan ateşi kullanmayı keşfetmişlerdir. Ateşin keşfiyle birlikte, insanların yaşamları daha kolaylaşmıştır. Çünkü ateş ile korunma, ısınma, pişirme ve en önemlisi de aydınlatma ihtiyaçlarını giderebilmişlerdir.

Ateşi kontrol altına almayı öğrenen insanlar, onu yanlarında taşıyabilmek ve istedikleri gibi kullanabilmek için çeşitli yollar aramışlardır. Bu amaçla ilk olarak “meşaleyi” keşfetmişlerdir. Meşaleyi kullanan ilk çağ insanları, daha sonra “mumu” keşfetmişlerdir. Günümüzde de kullanılan mumdan sonra ise, “kandiller”, erken dönemde kullanılan aydınlatma araçları arasına girmiştir. Kandiller, hem insanları aydınlatmak için hem de dini amaçlı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Kazılarda sıkça karşımıza çıkan kandillerin kullanılmaya başladığı dönem, Paleolitik Çağ olarak bilinmektedir. Daha sonra çömlek ustaları tarafından, zamanın değişimiyle birlikte kandillerin formları da değişmiştir.

Tarihi dönemlerden günümüze kadar kandiller üzerinde yapılmış birçok araştırma ve yayın yardımıyla tezimizin konusunu oluşturan Aphrodisias Müzesi’nde yer alan bir grup kandil değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu çalışma sırasında beni sabırla dinleyerek bilgi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, benden desteğini hiçbir zaman esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU’ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Aphrodisias Müzesi’nde yapılan tez çalışması sırasında, müzede bulunduğum süre içerisinde her türlü kolaylığı sağlayan Aphrodisias Müze Müdürü Serdar OKUR’a ve aynı zamanda çalışmalarım sırasında desteklerini esirgemeyen bütün müze çalışanlarına teşekkürü borç bilirim.

Tez süresince ve öğrencilik hayatım boyunca bana her zaman ve her konuda rehberlik eden değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU’na, Doç. Dr. Nurettin Öztürk’e ve Yrd. Doç. Dr. Zerrin Aydın TAVUKÇU’ya teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca Kafkas Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Ve Sanat Tarihi Bölümü’nde Yrd. Doç. Dr. Halim KORUCU’ya, Ordu Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü’nde Yrd. Doç. Dr. Fevziye EKER’e, çizimlerdeki katkılarından dolayı Kasım EKER’e, tez süresince yardımlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. Muhammet Lütfü KINDİĞİLİ ve Araş. Gör. Berna Kavaz KINDİĞİLİ’ya ve yine bana her türlü desteği sağlayan Erzurum Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü’nde, bulunan ve burada isimlerini sayamadığım değerli hocalarım ve sevgili arkadaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Bütün yaşamım boyunca, hem maddi hem manevi olarak her zaman beni destekleyen, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen başta annem, abim ve ablam olmak üzere, değerli aileme ve sevgili eşime teşekkür ve sevgilerimi sunarım.

KISALTMALAR

Abb. : Abbildungen

Bkz. : Bakınız

Çev. : Çeviren

Çiz. : Çizim

Fig. : Figür

Gen. : Genişlik

Lev. : Levha

MÖ : Milattan Önce

MS : Milattan Sonra

Pl. : Plate

Res. : Resim

Taf. : Tafel

Uz. : Uzunluk

Yük. : Yükseklik

yy. :Yüzyıl

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kandillerin Stil Gelişimi.....	129

HARİTA LİSTESİ

Harita 1: Karia Bölgesi ve Aphrodisias Antik Kenti	130
Harita 2: Aphrodisias Antik Kenti Planı	130
Harita 3: İsrail, Kudüs	131
Harita 4: Mısır, Fayyum	131

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Kandil Bölümleri.....	132
Çizim 2: Kalıp yapımı Kandil Örneği (Çokay, 1996, Lev. 6, Çiz. 4, 5).....	132
Çizim 3: Kandile Kulp Takımı (Çokay, 1996, Lev. 7, Çiz. 2, 3).....	133
Çizim 4: Fırında Kandil Dizilişi (Çokay, 1996, Lev. 8, Çiz. 3).....	133
Çizim 5: Kulakçıklı Kandil (Kat. No. 1).....	134
Çizim 6: Efes Tipi Kandil (Kat. No. 2).....	134
Çizim 7: Yarı Sarmal Burunlu Kandil (Kat. No. 7)	134
Çizim 8: Kalp Burunlu Kandil (Kat. No. 8).....	135
Çizim 9: Kısa Burunlu Kandil (Kat. No. 15)	135
Çizim 10: Badem Şekilli Kandiller (Kat. No. 15).....	135
Çizim 11: Kabartma Bezemeli Kandil (Kat. No. 29).....	136
Çizim 12: Palmet Kulplu Kandil (Kat. No. 47)	136
Çizim 13: Babil Kandili (Çokay, 1996, Lev. 10, Çiz. 2)	136
Çizim 14: Üzüm Salkımı Şeklinde Kandil (Kınal, 1969, Lev. XII, Çiz.19).....	137
Çizim 15: Kanişkarum'dan kandil (Kınal, 1969, Lev. XIV, Çiz. 22).....	137
Çizim 16: Seri Üretim Kandili (Çokay, 1996, Lev. 14, Çiz. 3)	137
Çizim 17: Kurbağa Tipi Kandil (Çokay, 1996, Lev. 14, Çiz. 5).....	138
Çizim 18: Afrika Tipi Kandil (Çokay, 1996, Lev. 14, Çiz. 5).....	138

RESİM LİSTESİ

Resim 1: Elle Yapılmış Kandil	139
Resim 2: Modern Seramik Fırını (Aphrodisias- Karacasu)	139
Resim 3: Modern Seramik Fırını (Aphrodisias- Karacasu)	140
Resim 4: Metal Kandil	140
Resim 5: Kandil Altında Ayak İzi Bezemesi (Kat. No. 29).....	141

GİRİŞ

1. AMAÇ, KAPSAM VE YÖNTEM

Tez çalışmasında Aphrodisias Müzesi'nde yer alan bir grup kandil, öncelikli olarak kataloglanmış benzer eserlerle karşılaştırılarak tarihlenmek suretiyle gelecekte yapılacak olan diğer çalışmalara katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Aynı zamanda, medeniyet tarihine ışık tutan ve antik dönemlerden itibaren günümüze kadar tarihin hemen her döneminde büyük önem taşıyan Anadolu topraklarından satın alınarak veya el konularak Aphrodisias Müzesi'ne getirilen Hellenistik, Erken -Geç Roma Dönemleri'ne ait olan kandillerin, bugüne kadar yapılmış olan kandil çalışmalarında, müzede bulunan ve üzerinde çalıştığımız kandillerin formları incelenerek tasnif edilmeye çalışılmıştır.

Bunun için öncelikle, gerekli izinler alınarak Aydın Aphrodisias Müzesi deposunda yer alan eserler arasında çalışmamız için uygun olan kandiller seçilmiştir. Tez konusu oluşturan kandillerin ön çalışması ve kandiller hakkında değerlendirme yapabilmek ve geniş bilgiye sahip olmak amacıyla bu konu üzerine yapılan yayınlar ve kataloglar İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi'nde, Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi'nde ve Erzurum Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Kütüphanesi'nde yer alan yayınlar incelenmiştir. Üzerinde durduğumuz kandilleri, medeniyetler beşiği olan Anadolu'nun birçok merkezinde yapılan kazılarda ele geçen kandiller ile form ve malzeme açısından karşılaştırabilmek amaçlanmıştır.

Yapılan araştırmalar sonrasında elde edilen veriler ışığında, çalışma konusunu teşkil eden kandiller hamur, form ve gövde yapısı bakımından değerlendirilerek, benzer örnekler incelenerek tarihlendirilme yapılmıştır.

2. ARAŞTIRMALAR

Karya’da bulunan ve bereketli Menderes Vadisi’nde yer alan Aphrodisias antik kenti, Aydın İl’inin Karacasu İlçesi’ndeki zengin mermer ocakları üzerine kurulu Geyre Köyü’nün yakınında yer almaktadır¹ (Harita 1).

Aphrodisias’ta ilk kazı 1904 yıllarında Paul Gaudin tarafından yapılmıştır. Halen sürmekte olan ve New York Üniversitesi tarafından koordine edilen Afrodisias Kazıları’na, 1961 yılından vefatına kadar tüm kariyerini buraya adanmış Kenan Tevfik Erim ile devam edilmiştir. Bugün, çalışmaların devamı yine New York Üniversitesi himayesinde; Oxford Üniversitesi Lincoln’de Klasik Arkeoloji ve Sanat Profesörü olan Smith ile New York Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü’nde Ratte’nin yönetimi altında sürmektedir².

Aphrodisias, Karya’nın bir parçasıdır ve MÖ 38’de Roma’nın Asya eyaleti olarak bağımsızlığını kazanan halk, böylece Aphrodite Tapınağı’nda sığınma haklarını artırmıştır. Kent, Roma döneminde tapınak, bouleterion, tiyatro ve stadyum, hamamlar ve agora gibi binalara sahip olarak şehir- devlet yapısı haline gelmiştir (Harita 2).

Antik kentin hemen yakınında 1979’da ziyarete açılan Aphrodisias Müze’si yer almaktadır. Müze, çoğunlukla Aphrodisias kazılarında bulunan eserleri sergilemektedir ve müzeyi ziyaret edenlere, tam bir yontu şöleni yaşatmaktadır.

Aphrodisias antik kenti, dönemin heykeltıraşlık okulu olarak bilinmektedir. Ancak yapılan kazılarda sadece heykeller değil, birçok farklı buluntular vererek yapılan bilimsel çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Bu buluntular arasında, bizim de tezimizin konusu olan kandiller de yer almaktadır. Aphrodisias kentinde halen devam etmekte olan kazı çalışmalarında birçok kandil bulunmuştur. Çalışmamızın konusu olan kandiller ile ilgili araştırmalar içerisinde Aphrodisias kazısında³ ele geçen kandiller de incelendiğinde, kataloğumuz içerisine alınmış olan ve Geç Roma Dönemi içerisinde

¹ K. T. Erim., *Aphrodisias City of Venus Aphrodite*, Great Britain, 1986, 9.

² J. Reynolds, *Aphrodisias and Roma*, London, 1982, v.; Erim, 1; R.R.R Smith, *Aphrodisias 1 The Monument of C. Julius Zoilos*, Germany, 1992, 1; M. Ilgım, *Afrodisyas Sebasteion Sevgi Gönül Salonu*, İstanbul, 2008, 9.

³ R. R. R. Smith – C. Ratté, *Archaeological Research at Aphrodisias in Caria, 1997 and 1998*, *The American Journal of Archaeology*, Vol. 104, No. 2, 2000, 234, Fig. 14.

değerlendirebileceğimiz kandiller ile form yapısı bakımından benzerlikleri olduğunu görülmüştür.

Yine bu bölgeye yakın olan bir başka kazı alanı olarak, dönemin müze müdürü Tulay⁴ tarafından yapılan ve Aphrodisias antik kentine yaklaşık olarak 1000 m. uzaklığındaki bir alanda B açmasının ikinci odasında ele geçen kandiller tespit edilmiştir. Bu kandiller ile Aphrodisias Müzesi'nde yer alan kandiller hem form bakımından, hem de üzerindeki bezemeler bakımından büyük benzerlikler göstermektedir.

Bugün, Aydın İl'i sınırları içerisinde yer alan ve yine Karia Bölgesi'nin önemli kentleri arasında bulunan diğer bir antik kentte Tralleis'tir. Tralleis'te ele geçen buluntular içerisinde yer alan ve Hellenistik ve Roma Dönemi kandillerini inceleyen Civelek⁵, başarılı bir çalışma ortaya koymuştur. Bu kandiller incelendiğinde, tez çalışmamız içerisinde yer alan kandil örnekleri ile çamuru, form özellikleri ve bezeme öğeleri bakımından benzerlikleri dikkat çekmektedir.

Kandil konusunu çeşitli yönleriyle inceleyen birçok kaynak bulunmaktadır. Örneğin; tipolojide burun formlarından yola çıkan, Hollanda Rijks Museum'un kandillerini inceleyen Brants⁶, kandilleri otuzüç tipe ayırarak değerlendirmiştir. Walters⁷ ise, British Museum'da yer alan kandilleri ağız formlarına göre dört gruba ayırmıştır. Broneer⁸, Korint kandillerini hakkında araştırma yapmıştır ve Korint kazılarında ele geçen kandilleri otuzyediyi tipe ayırarak incelemeyi uygun görmüştür. İncelediği kandilleri, form gelişimlerine bakarak Grek - Bizans zaman dilimi içerisine tarihlemiştir.

Howland⁹, Atina Agorası kazılarında ele geçen kandilleri tipolojik bir değerlendirme ile ellisekiz tipe ayrıldığını tespit etmiştir. Bu tipolojik değerlendirme

---

⁴ A. S Tulay, "Kabalar Kurtarma Kazısı 1989", *Müze Kurtarma Kazıları Semineri 1*, Ankara, 1990, 25-29.

⁵ A. Civelek, *Tralleis Nekropolis Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.

⁶ J. Brants, *Antieke Terra Cotta Lampen Uit Het Rijksmuseum Van Autheden te Leiden*, Leiden 1913.

⁷ H. B. Walters, *Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum*, London 1914.

⁸ O. Broneer, "Corinth; Terracotta Lamps" *The American School of Classical Studies at Athens*, Vol. IV, No. 2, Cambridge 1930.

⁹ R.M.Howland, "The Athenian Agora", *The American School of Classical Studies at Athens*, Vol IV, New Jersey, 1958.

sonrasında Howland, kandilleri yapım tekniklerine de ayırarak dört grupta incelemiştir. Böylece Howland, Atina Agorası'nda bulunan kandilleri stil gelişimi açısından değerlendirmiştir. Atina Agorası'ndaki kandiller üzerinde değerlendirme yapan bir başka araştırmacı ise Perlzweig¹⁰'tir. Roma Dönemi kandillerini kataloğuna ayırarak inceleyen Perlzweig, Howland'ın incelediği kandillerin devamı niteliğindeki kandilleri tipolojik bir değerlendirme ile incelemiştir.

Dünyanın önemli müzelerinden birisi olan British Museum'daki kandilleri araştırma kapsamı içerisine alan Bailey¹¹, kandilleri Howland ve Broneer'in gruplandırmalarını esas alarak değerlendirmiştir. Bailey, dünyanın çeşitli yerlerinden gelmiş olan Grek, Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait kandilleri dört kitap halinde incelemiştir.

Yine ülkemizde yapılan kandil araştırmaları arasında, Kaunos adak kandillerini araştırma konusu yapan Kınal ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Arkaik, Klasik ve Helenistik Dönem kandillerini inceleyen Kassab - Sezer'in araştırmaları yer almaktadır. Bununla birlikte, kandil konusunda yüksek lisans ve doktora tezleri içerisinde Perge Pişmiş Toprak Kandillerini inceleyen Çokay¹²'in, Pastutmaz¹³'in Knidos Kandilleri, İnanan¹⁴'in İzmir, Tire, Bergama ve Ödemiş müzelerindeki Bizans Dönemi Pişmiş Toprak Kandilleri, Kyzikos Kandilleri'ni incelemiştir. Öztürk¹⁵ ve Kibyra Kandillerini Metin¹⁶ doktora tezi olarak incelemiştir.

¹⁰ J. Perlzweig, "The Athenian Agora; Lamps of the Roman Period First to Seventy Century After Christ", *The American School of Classical Studies at Athens*, Vol. VII, 1961.

¹¹ D. M. Bailey., *A Catalogue of the Lamps*, British Museum, Cambridge 1963. D. M. Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, Oxford 1972; D. M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps*, London 1975; D. M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, London 1980; D. M. Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, London 1988.

¹² S. Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

¹³ D. Pastutmaz, *1988-1998 Yılları Arasında Bulunan Knidos Kandilleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001.

¹⁴ F. İnanan, *İzmir, Tire, Bergama ve Ödemiş müzelerindeki Bizans Dönemi Pişmiş Toprak Kandilleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004.

¹⁵ N. Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.

¹⁶ H. Metin, *Kibyra Kandilleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2012.

BİRİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞDA IŞIK VE AYDINLATMA

Kelime anlamı olarak ışık, değişik enerji biçimleriyle uyarılan cisimlerin veya yüksek derecede ısıtılan cisimlerin yaydığı, normal insan gözünün duyarlılık bölgesinde yer alan, gözle görülebilen ışımadır. Cisimleri görebilmemizi sağlayan, renkleri ayırt etmemize yarayan bir enerji kaynağıdır¹⁷.

Antik Çağ'ın toplumları gökyüzündeki güneş, ay ve yıldızlardan gelen ışıktan yararlanma yoluna gitmişlerdir. Güneş ışığı ile gök ışığının değişik oranlarda birleşmesinden oluşan doğal bir ışık olan gün ışığından yararlanmışlardır. Varoluşlarından beri, güneş, ay ve gökten gelen gün ışığına alışan insanoğlu, nesneleri de bu ışık altında değerlendirmişlerdir¹⁸. İnsanlar, yerleşik yaşama geçtikten sonra kapalı mekânları aydınlatması için, yapıların üzerinde pencere denilen boşlukları yapmaya başlamışlardır¹⁹.

Pencerenin yapılar üzerinde görülmesine dair ilk örnekler arasında, Çatalhöyük'teki yapıları görmekteyiz. Mellaart²⁰, kazılar esnasında, Çatalhöyük evlerinin saçaklarının hemen altında, iki veya dört duvara açılan bir dizi küçük pencerelere rastladıklarını belirtmektedir. Çatalhöyük yerleşim yerindeki insanların, evlerine daha iyi ışık girebilmesi için, yapılarıdaki pencerelerin güney ve batı duvarlara açılan pencereler sayesinde, kuzey ve doğu duvarlar boyunca uzanan duvarların aydınlatılmasının sağlandığı belirtilmektedir. Çatalhöyük'teki insanların, evlerinin duvarlarını kerpiçle sıvamasının belki de eve giren ışığın, daha kuvvetlendirilmesi için yapıldığını akla getirmektedir²¹. Antik dönemde yaşayan insanlar, yazın evlerin ön bölümünün gölge

¹⁷ *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, "Işık", Gelişim Yayınları, İstanbul 1986, IX, 5499.

¹⁸ M. Şerefhanoglu, *Yapıların iç Aydınlatmasında Gün Işığı ile Lamba Işığının Temel Özellikleri ve Ayrımları*, (3.baskı), Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul 1992, 1.

¹⁹ R. Ünver, *Düşey Pencereci Hacimlerde Yatay Düzlemdeki Doğal Aydınlığın Gün Işığı Çarpanına Bağlı Olarak Hesaplanması*, Yıldız Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1984, 1.

²⁰ J. Mellaart, *Çatalhöyük-Anadolu'da Bir Neolitik Kent*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul 2003, 42.

²¹ Mellaart, 42.

olması için, evin girişi güneye göre ayarlamışlardır, kışın ise güneş ışınları eğimli geldiğinden dolayı, ışığın evin içine girebilmesi sağlanmıştır²².

MÖ 5500 dolaylarına tarihlenen Hacılar VI'da, dikdörtgen olup, titizlikle sıvanmış ve 1.50 m. yüksekliğinde olan bir pencere saptanmıştır²³. Yine Poliochni'de, en erken çağlara tarihlenen kale duvarındaki 2 m yüksekliğinde üstü taş dilimleri ile kapanmış olan açıklığın Tunç Çağı'na tarihlenen bir pencere olabileceği düşünülmektedir²⁴. Hitit yazılı metinlerde de geçen, Hitit Devleti'nin başkenti Hattuşa'daki 1. tapınağın en kutsal odasında heykel altlığının iki yanında yer alan pencerelerden bahsedilmektedir²⁵.

Anadolu'daki Troya, Boğazköy, Bayraklı ve Priene'deki konutlardan farklı tasarlanan Yunan evleri, ışığın daha fazla içeri girmesi için, güneye doğru yönlendirilmiştir²⁶. Ayrıca Antik Yunan kentlerinde, yatak odaları ve kütüphanelerin, daha çok sabah ışığını alabilmesi için, yapıların yönlerinin doğuya doğru olduğu görülmüştür. Vitruvius, ressamaların atölyelerinin, resim galerilerinin ve nakış işleyenlerin yapıtlarındaki renklerin kalitesinin bozulmaması ve renklerin daha dayanıklı olması için, çalıştıkları odaların sabit bir ışık yönünde olması gerektiğini belirtmektedir²⁷.

Boğazköy'de, ahşap kasalara ışık geçiren hayvan bağırsağı gerilmesiyle yapılan pencerelerin olduğu bilinmektedir. Ancak bu düşünce kesinlik kazanmamıştır. Bu dönemden sonra Yunanlılar, oda içerisini aydınlatan pencerelerde cam kullanmaya başlamışlardır²⁸.

Roma Dönemi'nde, halk, pencereleri kapatmak için mermer levhalar ve cam kullanmışlardır. MS 1. yy da, cam üretiminin yaygınlaşmaya başladığı dönemde, günlük yaşam içerisinde cam daha çok kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle, Pompei hamamlarında, camın kullanıldığına dair erken dönemlere tarihlenen örnekler ele

²² Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap IV*, (Çev. S. Güven), Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara 1990, 121

²³ Mellaart, 42.

²⁴ R. Naumann, *Eski Anadolu Mimarlığı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1975, 179.

²⁵ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 16.

²⁶ Vitruvius, 121; R. E. Wycherley, *Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu?*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Çorlu 1993, 173-174

²⁷ Vitruvius, 134.

²⁸ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul 1998, 1; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 16.

geçmiştir. Ayrıca burada, pencere camının üretiminin yapıldığı da bilinmektedir. Daha geç dönemlere tarihlenen Ayasofya Kilisesi'nin apsisinde ise renkli pencere camları, içeri giren güneş ışınlarının, renkli bir şekilde içeri yansımısını sağlamaktaydı²⁹.

Gün ışığından yararlanan antik dönem insanları, gün ışığının yanısıra, yine doğada bulunan ateşi kontrol altına almayı keşfetmişlerdir. İnsanlar, ateşin çok çabuk söndüğünü öğrendiklerinde, onu kontrol altına alıp, sürekli olarak yakmayı istemişlerdir. Örneğin, iki kuru ağaç parçasını veya iki taşı birbirine sürterek ateşin ortaya çıkmasını keşfetmişlerdir³⁰.

İnsanlar, ateşin kontrol altına alınıp, taşınabilir olması için, çeşitli yollara başvurmuşlardır. Öncelikle kuru ağaç, tahta parçaları ve saz kabukları gibi araçların yanması ile beslenen ve dağılmasının önlenmesi için ise, bir keten ile bağlanan meşalelerden yararlanmışlardır³¹. Meşaleler kullanışlı ve her gittikleri yerlere taşınabilen araçlar olduğu için antik dönemde sevilerek kullanılmışlardır. Meşalelerden yararlanan antik çağ insanları, ilerleyen dönemlerde daha kullanışlı olabilen ve ateşi daha çok kontrol altına alabilen mumu keşfetmişlerdir. Mum, doğada bulunan balmumu veya iç yağından yapılan ve içerisinde selülöz özlü lifli bitkilerin katılmasıyla oluşmaktadır³².

Ateşin kontrol altına alınıp çeşitli şekillerde kullanmaya başlayan insanlar, ilerleyen tarihlerde pişmiş topraktan yapılmış olan ve içerisine yağ ve fitil konularak yanmayı sağlayan kandillerden yararlanmışlardır. Kandiller, günlük yaşam içerisine girmiş ve hem aydınlatma amaçlı hem de üzerine bezemeler işlenerek kullanılmış olan sanatsal değer taşıyan aydınlatma araçları arasında yer almaktadır³³.

---

²⁹ İnanan, 34.

³⁰ V. Kaya, *Ateşin İnsanlığın Gelişmesinde Biyolojik ve Kültürel Etkisi*, 1993 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, Ankara 1994, 98.

³¹ G. Dağlı, *Hadrianoupolis Surları Kurtarma Kazısında Bulunan Roma ve Bizans Dönemi Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008, 9.

³² İnanan, 7.

³³ J. D. Hillary, *Eski Yaşantıda Bir Gün*, (2. Baskı), Homer Kitabevi, İstanbul 2000, 76.

İKİNCİ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞDA KANDİLLER

2.1. Kandil Tanımı ve Bölümleri

Kandil, antik çağda, içine yağ konularak, bir fitil yardımıyla yakılan, aydınlatmayı sağlayan ve erken dönemlerden itibaren, günlük yaşam içerisine girmiş bir aydınlatma aracıdır³⁴ (Resim 1). Grekçede “lyknos” ya da “lyknon” , Latince ise “lucerna” ve “lycknus” diye adlandırılmıştır³⁵. Kelimenin Grekçe karşılığı “λύχνος” (lykhnos)’tur. Anlamı; taşınabilir, portatif, ışık kaynağı, lamba anlamındadır. Türkçede ise, Latince kökenli kandil kelimesi, içine sıvı yağ ve fitil konularak yakılan, aydınlatma kabı olarak bilinir. Aslını “candela” dan almıştır. Halk dilinde ise, “çıra, چراغ, چراغ” dır³⁶. Yine “candela” fiili “candere” fiilinden türemiştir³⁷. Kandil ayağı için de “lukhnukhos” kelimesinin kullanıldığı bilinir. Roma’da ise, “lychnus” olarak bilinen kandillerin “lukhnos” adı altında Yunanca’dan geldiği bilinir. Roma Dönemi şairleri arasında yer alan Emius, Vergilius ve Lucretius tarafından bu kelimenin kullanıldığı söylenmektedir³⁸. Farsça’da, “şamdan” olarak bilinen kandilin, Arapçası ise “züccace” dir³⁹.

Kandiller, günlük yaşam içerisinde aydınlatma aracı olarak kullanımının yanı sıra, öbür dünyada da aydınlanmaya ihtiyaç duyulacağından, ölü armağanı olarak mezarlarda da sıkça görülmektedir. Kandiller, antik dönemde, günümüzün idare lambaları gibi, basit ölçülerde aydınlanma ihtiyacını karşılamışlardır. Aynı zamanda kandiller, küçük olma ve kolay taşınabilir olma özelliğiyle, pratik bir ışık kaynağı olmuşlardır⁴⁰.

Kandiller 6 bölümden oluşmaktadır (Çizim 1) ;

³⁴ Hillary, 76.

³⁵ R. J. Forbes, *Studies in Ancient Technology*, New York 1958, 148; Tamay Tekçam, *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Yayınları, İstanbul 2007, 110.

³⁶ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 21.

³⁷ Z. Eyüboğlu, *Türkçe Sözlük*, Türkçe Dil Kurumu Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1988, 188.

³⁸ Walters, xii.

³⁹ Walters, 18, Pl. 8, Fig. 105.

⁴⁰ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 20, 21.

Gövde (İnfudibulum)	: Yağ konulan, yağı barındıran, depolayan gövde.
Burun (Rostrum, Nasus, Myxus)	: Fitilin yerleştirilmesine yarayan burundur.
Yağ Deliği (Discus- Manga)	: Genelde yuvarlak olan hava deliğidir. Bezemeli veya bezemesiz olabilen aynadır.
Omuz (Margo)	: Diskusu çevreleyen bezemeli ya da bezemesiz omuzdur.
Kulp (Manübrium-Ansa)	: Burnun karşı yönünde yer alan kulptur.
Kaide	: Kandilin yerde düz bir şekilde oturmasını sağlayan bölümdür ⁴¹ .

2.2. Kandil Yapım Teknikleri

Antik dönemde, ister kandil olsun, ister figürin olsun, tüm seramik eşyaların ortak noktası, hammaddelerinin genellikle toprak olmasıdır. Doğada iki çeşit olan ve “kil” diye adlandırılan toprak çeşidi, dere, çay ve farklı yataklardan çıkarılmaktadır. Yapılan araştırmalarda, antik dönemde her aile, kendi kil yataklarından çıkardıkları kil ile kendi terrakottalarını yaptıkları bilinmektedir⁴². Kil yataklarından çıkarılan kil, birkaç işlemten geçirildikten sonra kullanılır hale getirilmekteydi. Önce iri tanelerden arındırılması için toprak elenir, sonra dinlenmeye bırakılırdı. Bu topraklar için hazırlanmış olan özel dinlendirme havuzlarına alınmakta, belli miktarda su katılarak, karıştırılmaktadır. Daha sonra ise, bu karışım dibe çökmekte ve suyu başka bir havuza aktarılmaktadır. Diğer havuza aktarılan sudaki birikim dibe çöker ve çok ince kaymaksı bir çökelti oluşur. Bu çökelti, seramikleri perdahlamak ve gereken yerlerde yapıştırmak

⁴¹ Z. A. Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2007, 132.

⁴² R. A. Higgins, *Greek Terracotta Figures*, London, 1969, 10.

amacıyla kullanılmıştır. İlk havuzdaki toprak kesilerek güneşte kurutulduktan sonra, serin yerde depolanmaktadır⁴³.

Kandilin yapılmasında başlıca malzeme olan kil, genellikle kırmızı renkli topraktan oluştuğu için, kandiller kırmızı renktedirler. Ancak Efes, Knidos gibi şehirlerde ise genellikle koyu gri renkte kil kullanıldığı görülmektedir. İngiltere ve Fransa gibi ülkelerde ise genellikle İtalya'dan getirildiği için kırmızı renkli kil kullanılmıştır. Ancak yerel yapım olan kandiller beyaz ve sarı renktedirler⁴⁴.

Kili içerisinde, mika zerrecikleri ve kireç taneciklerinin görüldüğü kandiller bulunmaktadır. Mika oranındaki artış Roma Dönemi'nde görülmektedir. Kil içinde yer alan bu kireç taneciklerinin, kilin fazla nemini aldığı ve pişme ve soğuma sırasında oluşacak ani ısı farklılığından kaynaklanan çatlamları engellediği bilinmektedir⁴⁵. Ancak kireç tanecikleri, çömlek ustaları tarafından iyi elenip, daha küçük tanecikler haline getirilmesi gerekmektedir. Aksi halde, bu kireç tanecikleri kandil yüzeyine yakın yerlerde, patlamalar ve dökülmeler yaparak kandilin görünüşündeki estetikliği bozmaktadır.

Mika zerrecikleri ise, biri “altın mika” denilen sarı ve parlak mika, diğeri ise gri renkli “gümüş mika” olmak üzere iki çeşittir. Mikanın kil içerisinde kullanılmasının sebebi ise, kile parlak renk katmaktadır. Ayrıca birleştirici özelliği de bulunduğu için, kil içerisinde kullanılan malzemeler arasındadır⁴⁶.

Antik Çağ'da kullanılan kandiller, yapım tekniklerine göre genellikle üç grupta toplanır. Bunlar elle yapılan kandiller, çarkta yapılan kandiller ve kalıpta yapılan kandiller olarak sınıflandırılabilir. El yapımı kandiller, erken dönemlerden itibaren elle şekillendirilmişlerdir (Bkz. Resim 1). Aynı zamanda Helenistik Dönem'de de görülen bu tür kandiller, göze hitap etme kaygısı taşımadan, yalnızca işlevsel amaçla basit bir şekilde elde biçimlendirilmiştir. Bu kandiller, açık çanak biçimindedir. Elle çanak şekli verilen bu tip kandillerde, fitil yağın içinde serbestçe dolaşmakta ve yanma sırasında iyi

⁴³ A. Y. Tavukçu, *Troas Bölgesi Figürinleri (i.ö. 1375- i.ö. 395)*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999, 25.

⁴⁴ Walters, xvi.

⁴⁵ F. Güneş, *Kyzikos Antik Kenti 2006-2007 Kazı Dönemi Seramik Buluntuları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008, 18.

⁴⁶ Pastutmaz, 6, 7.

verim alınamamaktadır. Bu yüzden daha sonra kabın bir bölümü elde düzeltilip, fitilin konulabileceği bir yuva oluşturulmuştur.

Günümüz çömlekçiliğinde de kullanılan çark, yatay olarak dönen ve daire şeklinde bir tabla ile ona hareketi sağlayıcı bir mülle bağlı olan daha küçük bir tabladan oluşan bir iş tezgâhı olarak nitelendirilmektedir⁴⁷. Çarkta yapılan kandil tekniği, çömlekçi çarkının bulunması ile yaygınlaşmaya başlar. Antik çömlek ustaları, kandilin gövdesini derinleştirmişler ve ayrıca kandilin üst kısmını kapatmışlardır. Böylece kandilin taşınmasındaki güçlükleri engellemişlerdir⁴⁸. Bu şekilde kandil formu gelişerek değişmiştir. Bu tip kandillerin çarkta yapıldığı, kandillerin kaidelerinde bulunan ve kandil gövdesinin, çarktan alınırken, bir ip ya da tel yardımıyla kesilmesinden dolayı oluşan dairesel izlerinden anlaşılmaktadır. Çarkta üretilen kandillerde, yağ haznesine, çarkta döndürülerek şekil verilirdi. Kandiller, bir ip veya tel ile çarktan alınır. Daha sonra, üretim sırasında kandil üzerinde oluşan izler, kandil hamuru henüz yumuşakken elle düzeltilir. Bu tür kandillerde, kulp ve burun sonradan eklenmektedir. Bu aşamada iki farklı yöntem uygulanıyordu. Bunlardan birincisi, kandilin gövdesinin yan tarafına bir delik açılarak, boru şeklinde olan ve bir tarafı açık olan burun, kandilde açılan deliğe yerleştirilirdi. İkinci yapım tekniğinde ise, elle şekillendirilmiş burun, direk olarak kandilin gövdesine yerleştirilir ve aynı anda çömlek ustaları, fitil deliğiyle gövdeyi metal bir çubuk ile delirdi⁴⁹.

Diğer bir yapım tekniği ise kalıp yapımıdır. MÖ 3. yy'dan itibaren çark yapımı kandillerin yanında, kalıp yapımı kandiller de görülmeye başlar⁵⁰. Kalıp yapımı kandiller, o dönemin çömlek ustaları tarafından, seri üretimi sağlamak için geliştirilmiştir. Bu yöntem iki şekilde yapılmaktadır. Model olarak tanımlanabilen ve "Patris" (Erkek) olarak adlandırılan tam bir kandil tek parça halinde ve pozitif olarak hazırlanır (Çizim 2). Sertleşinceye kadar pişirilir. "Matris" (Dişi) adı verilen kalıp ise, "Patris" kandilin alt ve üstüne gelecek şekilde, alçıdan veya pişmiş topraktan hazırlanmış negatif bir kalıptır⁵¹. Kalıpla kandil üretimi arttıkça, atölyelerde kalıba

⁴⁷ C. Başaran, *Arkeolojiye Giriş*, Akademik Araştırmalar Yayınevi, Erzurum 1998, 150- 151.

⁴⁸ Pastutmaz, 5.

⁴⁹ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 27.

⁵⁰ Broneer, 7

⁵¹ C. R. Fitch; N. W. Goldman, "Cosa; The Lamps", *Memoirs of The American Academy in Roma*, Vol. XXXIX, 1934, 45.

ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacın giderilmesi için kil kalıplarının yanında, alçıdan yapılmış olan kalıplar da kullanılmıştır⁵². Pişmiş topraktan yapılan kandiller daha uzun ömürlü oldukları bilinmektedir. Alçıdan yapılan kalıpların yapımı kolay fakat yüzeylerinin çizilme oranları daha fazla ve kırılma oranları yüksek olduğu için az sayıda ele geçmişlerdir⁵³.

Kalıp kullanılarak kandil yapımında, iki yöntem uygulanmaktadır. Bunlardan birincisi, kil yumuşakken, hamur kıvamında elle dışı kalıplara sıvanmaktadır. İki kalıp parçası birleştirilerek kurumaya bırakılmaktadır. Birleştikleri yerdeki fazlalıklar bir alet ile düzeltilmektedir. Eksikler de, ıslak kil ile tamamlanmaktadır. Daha sonra ise, diskus deliği, hava delikleri veya fitil deliği, metal aletler yardımıyla açılmaktadır. Kulp ise elde şekillendirilir, kulpun ekleneceği yer, önce pürüzlü hale getirilip, kandil fırınlanmadan önce eklenmektedir (Çizim 3).

İkinci yöntemde ise alt ve üst kalıplarının içindeki kil iyice kurutulup kalıptan çıkartılır ve daha sonra yine fitil deliği ve hava delikleri açıldıktan sonra, bu iki parça birleştirilmektedir. Kil kuruduktan sonra, parçalanma riski fazla olduğu için kurumadan bu işlemler yapılmaktadır⁵⁴. Yapılan araştırmalara göre Korintli kandil üreticileri, çok beğenilen kandillerden kalıp alıp yeni kandiller yapmışlardır⁵⁵.

Alt ve üst kalıpların, kolay bir şekilde bir araya getirilmesi için numaralandırıldığı veya kandillerin alt kısımlarına özel işaretlerin veya harflerin konulduğu bilinmektedir. Buna örnek olarak, Londra British Museum’da iki veya üç kandilin alt kısımlarında “A” işareti bulunmaktadır⁵⁶. Ayrıca alçı kalıpların kolay çıkartılması için yağlandıkları da bu varsayımlar arasındadır⁵⁷.

Daha sonra ise diskus deliği, hava delikleri veya fitil deliği, metal aletler yardımıyla açılırdı. İstenildiği takdirde, ucu sivri aletler yardımıyla, kandilin üzerine bezemeler yapılırdı.

---

⁵² Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, 15.

⁵³ Fitch; Goldman, 5, 45.

⁵⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, 5.

⁵⁵ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, 15.

⁵⁶ Walters, 121.

⁵⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, 5.

Kandiller üzerinde görülen parmak izleri, kandillerin, boyaya veya sıra daldırma, fırça ya da elle sürme gibi yöntemlerle boyandıklarını veya sırlandıklarını göstermektedir. Yine kandiller üzerinde görülen sır ve boya izleri de bunu doğrular niteliktedir. Kandiller, Helenistik Dönem’de astarlanırken, daldırma veya sallama tekniği ile astarlanırdı. Fakat Roma Dönemi’nde bu yöntemin malzeme kaybına yola açtığı düşünüldüğünden sır, fırça ile sürülmüştür⁵⁸.

Roma İmparatorluk Dönemi’nin sonuna doğru, belki de seri üretimden dolayı, sıran kalitesinde düşme görülmektedir. Zaman zaman kandilin içinde ve burun kısmında görülen bu sıran, kandiller üzerinde görülme sebebi, kandil yanarken ısınan yağın, olasılıkla kandilin gövdesi tarafından emilmesini önlemek için kullanıldığını göstermektedir.

Mısır’da kullanılan kandillerde ise, çam sakızı kullanıldığı bilinmektedir⁵⁹. Kaliteli sırların görüldüğü Arkaik Dönem’de, özellikle Korint’te üretilen kandiller, sevilerek kullanılmıştır⁶⁰.

Ahşap veya metalden yapılmış figürlü ya da bitkisel bezemeli baskı kalıpları, antik çömlek ustaları tarafından, kandilin yaş kiline bastırılarak bezenir ve sonra⁶¹ son rötuşlar yapıldıktan sonra kandil kurutulup, astarlanır ve fırınlamaya verilir⁶².

Kandillerin fırınlanması için, bilinen seramik fırınlar kullanıldığı gibi, kandiller için yapılmış özel fırınlarda kullanılmaktaydı. Bu fırınlarda iki bölüm yer almaktaydı. Biri alt kısımda yer alan ve kandillerin yerleştirildiği kısım diğeri ise üst tarafta baca görevi gören iki açıklık yer almaktadır (Resim 2, 3). Fırınlarda genellikle yakıt olarak odun kullanıldığı bilinmektedir.

Kandillerin hamur sertlikleri, görünümlerindeki çeşitli farklılıklar fırın ısısına bağlı olarak değişmektedir. Kandiller üzerindeki sırların renkleri, fırının ısısına bağlı olarak çömlek ustaları tarafından ayarlanmaktadır⁶³. Fırında oksitli ve dumansız bir ortamda pişirilen kandil, eğer bu aşamada fırından alınırsa, kırmızı veya kahverengi

⁵⁸ Pastutmaz, 6.

⁵⁹ L. A. Shier, *Terracotta Lamps From Karanis, Egypt*, The Universty of Michigan, Egypt 1978, 6, 7.

⁶⁰ Broneer, 37.

⁶¹ Civelek, 10.

⁶² Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 14.

⁶³ Forbes, 158; İnanan, 16.

renk almaktadır. Fırına eğer ıslak yakacak koyup, oksijenin azaltıldığı bir ortamda kandiller pişirirlerse, siyah ya da gri renk almaktadır⁶⁴. Fırınlardaki ısı ortalama 1000 derecededir. Fırınlamadan sonra, hatalı olan kandiller ayrılır⁶⁵.

Forbes⁶⁶, kazılarda ele geçen sırt sırta yapışmış olarak bulunmuş kandillerden bahsetmektedir ve bu kandillerin fırınlara nasıl yerleştirildikleri hakkında bize yol göstermektedir. Antik dönmedeki çömlek ustaları, kandillere zarar vermeden pişirebilmeleri için, kandiller arasında boşluk bırakarak, bir sıra diğerinin üstüne gelmeyecek şekilde yerleştirmişlerdir (Çizim 4). Bu dizilme şeklinde yer kaybı fazla olduğu görülmektedir. Yine çömlek ustaları diğer bir diziliş şekli olan, kandilleri üst üste dizerek yerleştirmeyi de denemişlerdir. Ancak bu dizim şeklinde, herhangi bir yanlış pişirme veya yüksek ısıdan kaynaklanan kandil kaybının, daha fazla olacağını göz önüne almak durumundaydılar.

Pişmiş toprak kandillerin yanında, metal kandiller de Antik Dönem’de kullanılan kandil türleri arasındadır (Resim 4). Metal kandillerin üretimi zor ve pahalı olduğu için ve ayrıca dayanıklı olduğu için, genellikle zenginlere yönelik üretildikleri bilinmektedir⁶⁷. Bu kandillerde, yüksek ayaklı ve uzun burunlu olan formlarında, ağır olduklarından dolayı, kandillerin dengesinin bozulmaması için, kulplarına hilal biçiminde kıvrık dallı süslerin eklendiği bilinmektedir. İlerleyen tarihlerde, Bizans Dönemi’nde kandil formları değişmez ancak kulp üzerinde Hristiyanlıkla ilgili betimlemeler görülmektedir⁶⁸.

2.3. Kandil Tipleri

Pek çok araştırmacının yaptığı gruplamaya göre⁶⁹ Antik Çağ’da kandiller birçok tipe ayrılmıştır. Kandiller, burun, kulp veya gövde yapılarındaki farklılıklara göre sınıflandırılmışlardır (Ek. 1). Bunların başında “Kürevî Gövdeli Kandiller”dir. Bu kandillere aynı zamanda, “Kulakçıklı Kandil” veya “Başparmak Tutamağı” da

⁶⁴ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 15.

⁶⁵ Forbes, 158; İnanan, 16.

⁶⁶ Forbes, 156, 158.

⁶⁷ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 18.

⁶⁸ Perlzweig, 22.

⁶⁹ Kassab D.- Sezer T., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Fransız Araştırmalar Enstitüsü, İstanbul, 1995, cilt, 1, 40 vd.; G. Barın, *Aydın ve Milet Müzesi’ndeki Üzeri Kabartmalı Hellenistik-Roma Dönemi Kandilleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1995, 12; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 53;

denilmektedir⁷⁰ (Kat. No. 1, çizim 5) Kürevi Gövdeli Kandillerin omzu üzerinde bir çıkıntı şeklinde kulakçık bulunmaktadır ve bu yüzden kulakçıklı kandil olarak da isimlendirilmiştir. MÖ 4. yy dan sonra kandiller üzerinde görülen bu kulakçıkların en eski örneklerinde delinmiş olduğu ve bu deliğin ilerleyen tarihlerde giderek küçüldüğü bilinmektedir. MÖ 3. yy'a kadar bu durum devam etmektedir⁷¹.

Bu tip kandiller, genellikle yüksek ayaklı olup, yandan kulpludurlar. Erken dönemlerde bu kandillerin burun uçları yuvarlaktır. Daha sonra burun uçları kesik olmaktadır. Kandillerin yapımlarında bu şekilde, zamana dair değişimler görülmektedir⁷². Kürevî gövdeli kandillerin benzerlerine, Atina Agorası'nda rastlanmıştır⁷³. Kandiller, bu bölgelerden Yunanistan'ın her yerine yayılmışlardır⁷⁴.

“Efes Tipi Kandiller” genellikle çift konik gövdelidirler ve kaideleri oval ve yüksek olup, yuvarlak fitil delikleri vardır (Kat. No. 2, çizim 6). Bu tür kandillerin omuz kısımlarında, geometrik bitkisel ve dil motifleri bulunmaktadır. Bu tür örneklerle MÖ 2. yy'ın son çeyreğinden MÖ 1. yy'ın yarısına kadar rastlanmaktadır⁷⁵. Genellikle burun yapıları, mızrak ucuna benzemektedir. Bu tipin yuvarlak burunlu olan örnekleri de bulunmaktadır⁷⁶. Hamurları sert, iyi pişmiş, genellikle gri hamurludurlar⁷⁷. Bu kandillerin benzerleri, Kyzikos'ta⁷⁸, Parion'da⁷⁹, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde⁸⁰ ve British Museum'da⁸¹ yer almaktadır.

Diskus etrafında, plastik bir kenar öne doğru uzayıp, burnun iki yanından dışarı doğru çıkmasıyla oluşan “Yarı Sarmal Burunlu Kandiller”, MS 1. yy'ın ikinci

---

⁷⁰ Kassab - Sezer, 18.

⁷¹ Howland, 72.

⁷² Howland, 100.

⁷³ Howland, Res. 415, 416.

⁷⁴ Kassab - Sezer, 71.

⁷⁵ Tavukçu, Parion Nekropolu 2005 Yılı Buluntuları, 124, 125 vd.

⁷⁶ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 55 vd.

⁷⁷ Tavukçu, Parion Nekropolu 2005 Yılı Buluntuları, 124, 125 vd.

⁷⁸ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 55 vd.

⁷⁹ Tavukçu, Parion Nekropolu 2005 Yılı Buluntuları, 124.

⁸⁰ Kassab - Sezer, 123.

⁸¹ Howland, 166.

yarısından MS 2. yy'ın başlarına tarihlendirilmektedir⁸² (Kat. No. 6, çizim 7). Diskus delikleri genellikle figürlü olmaktadır ve yuvarlak burunludurlar⁸³.

Bir başka kandil “Kalp Burunlu Kandil” olarak adlandırılmaktadır. Üzerindeki kalp şekilli plastik kabartı şeklinden adını alan bu kandiller uzun süre kullanılmışlardır⁸⁴ (Kat. No. 8, çizim 8). Yine bu kandil tipine de MS 1. yy'dan MS 3. yy'a kadar farklı tarihlendirme yapılmaktadır. Perlzweig⁸⁵ bu kandilleri MS 2. yy ile MS 2. yy'ın ikinci yarısına tarihlerken, Bailey⁸⁶ MS 2. yy'a, Walters⁸⁷ ise kalp burunlu kandilleri MS 3. yy'a doğru tarihlemektedir.

Diğer örneklerle göre burunlarının kısılgıyla dikkati çeken “Kısa Burunlu Kandiller”in gövdeleri genellikle yuvarlak olup, diskusları genellikle içbükey şeklindedir ve figür bezemelidirler. Diskus delikleri bir ya da iki ince halka ile bir bantla çevrilmiştir⁸⁸ (Kat. No. 15, çizim 9). Burunları kesik ya da kısa formludur. Kandil burnunun yarısını ağzın içinde olarak tasarlanmıştır. Yine Diskus delikleri bir ya da iki ince halka ile bir bantla çevrilmiştir. Bu kandiller de MS 1. yy ile MS 3. yy lar arasına tarihlenmektedir⁸⁹.

Formlarıyla dikkati çeken, “Badem Şekilli Kandiller” ise, gövdeleri badem şeklinde olup, burunları sivri ve diskus delikleri küçüktür (Kat. No. 14, çizim 10). Genellikle diskuslarında ışın bezeme ve ağız kenarlarında nokta bezemeler yer alır. Kulpları dikey formdadır. İlk olarak MS 4. yy'da Korint'te ortaya çıkan bu kandiller, çömlekçi ustaları tarafından taklit edilerek yayılmıştır⁹⁰. Perlzweig⁹¹, Attikalı çömlek ustalarının, Anadolu'dan ve Kuzey Afrika'dan aldıkları kandil örneklerini kopya ederek kandil yaptıklarını belirtmektedir.

“Üzeri Kabartma Bezemeli Kandiller” olarak isimlendireceğimiz kandillerin üzerlerinde, omuz kısmında genellikle kabartma tekniğinde yapılmış olan bezemeler yer

⁸² R. H. Smith, “ The Household Lamps of Palestina in New Testament Times”, *The Biblical Archaeologist*, Vol. 29, No. 1 (Feb.), 1966, 21, Fig. 11, bkz.

⁸³ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 60.

⁸⁴ Barın, 21.

⁸⁵ Perlzweig, 85.

⁸⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 380, Lev. 3, Res. 3075- 3077.

⁸⁷ Walters, 179.

⁸⁸ Barın, 25, 26.

⁸⁹ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 69.

⁹⁰ Barın, 34; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 71.

⁹¹ Perlzweig, 9.

almaktadır (Kat. No. 29, çizim 11). Bezeme olarak kabartmalı nokta dizileri, balık kılçığı, kırık dalgalı, düz çizgi ve asma dallarından oluşan bezemeler yer almaktadır. Bu kandillerin burunları kısa yuvarlak olup, gövdeleri derin ve yuvarlak tarzdadır. Kalıpla yapılan bu kandillerin yağ delikleri geniş kulpları büyük ve hacimlidir. Bu kandiller, MS 4. yy ile MS 5. yy'a tarihlendirilmektedirler⁹².

“Palmet Kulplu Kandiller” genellikle kulpları Palmet yaprağı biçimindedir ve oval bir gövdeye sahiptirler (Kat. No. 48, çizim 12). Palmet kulplu kandillerin benzerlerine, Parion'da⁹³ ve Kyzikos'ta⁹⁴ rastlanmaktadır. Bu kandiller, kalitesiz işçilikleri, bezemesiz formları veya yüzeydeki sınırlı alandaki bezemelerinden dolayı, MS 1. yy ile MS 5. ve 6. yy'lar arasına, tarihlendirilmişlerdir⁹⁵.

2.4. Kandil Bezemeleri ve Yazıları

Kandiller üzerinde bezeme, kalıp yapımı kandillerin yapılmaya başlaması ile görülmektedir ve özellikle, tanrılar mitolojik varlıklar, betimlenmiştir (Kat. No. 6). Sunaklar, kurban törenleri ve çeşitli kültle ilgili sahneler de kandiller üzerinde yer almaktadır. Ayrıca gladyatör oyunları, vahşi hayvanlarla mücadele, avcılık, akrobasi hareketleri ile günlük hayata ilişkin konuların ve ev yaşamıyla ilgili sahnelerin işlendiği görülür (Kat. No. 8). Bu gibi konularla beraber, tarihle ilgili çeşitli hikâyeler de anlatılmıştır. Kullanılan bezemeler arasında çeşitli hayvan betimlemeleri de bulunmaktadır. Bezemeler içerisinde bitkisel motiflere de yer verilmiştir. Bunlar bazen yalnız olarak kullanıldıkları gibi, bazen de hayvanlarla birlikte kullanıldıkları görülmektedir (Kat. No. 22). Bu bitkiler arasında, dal motifleri, sarmaşık, nar, defne zeytin gibi bitkiler bulunmaktadır (Kat. No. 29). Geometrik bezemelerin de yer aldığı kandil diskleri içerisinde, tragedya ve komedyasahnelerinde yer alan giysiler ve maskeler de gösterilmiştir. Kandillerde bu gibi sahnelerden başka, Leda ve Kuğu heykeli gibi önemli sanat eserlerine de çömlek ustaları yer vermişlerdir⁹⁶.

⁹² Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 72, 73.

⁹³ Tavukçu, Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları, 130, Kat. No. 204, Resim 242, Lev. 61, Çiz. 150.

⁹⁴ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 60, 61, Kat. No. 40, 42, Lev. 4a-c, Çiz. J6a-b.

⁹⁵ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 61.

⁹⁶ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 18, 19, 20.

Kandillerde görülen bu bezeme çeşitlerinden ayrı olarak, kandili yapan kişinin ismi ya da ona ait işareti veya atölyenin ismi gibi yazıtlar bulunmaktadır⁹⁷ (Resim 7). Özellikle MÖ 1. yy'da İtalya'da ve Greklerde bu tür yazıtlı olan kandiller görülmüştür, fakat yaygın halde değildirler⁹⁸. En erken Grekçe yazılı olan kandiller, MÖ 2. yy'mortalalarına, Latince imzalı olan kandiller ise MÖ 2. yy'a tarihlendirilmektedir⁹⁹.

2.5. Kandilin Kullanım Biçimleri

Kandiller, evlerde masalar üzerinde, nişler içerisine yerleştirilerek, duvara çakılı veya tavandan sarkan zincirlere asılarak aydınlatma amaçlı olarak kullanılmışlardır¹⁰⁰. Mısır'da Karaniş'te yaşayan antik dönem insanları, evlerinin bir köşesinde, kerpiç tuğlalar arasına, ahşap raflara dizdikleri küçük kandiller yapmışlardır. Mısır Karaniş'te¹⁰¹, duvarlarda görülen is izleri, kandillerin duvarlara yerleştirilmiş ahşap askılara asılarak, aydınlatmayı sağladığını göstermektedir.

Evlerde kullanılan kandiller, aynı zamanda kutsal mekânların ve tapınakların aydınlatılması içinde kullanılmaktaydı. Özellikle kutsal mekânlarda daha fazla aydınlatılması için kandillerin burun sayısı artırılmıştır. Bu şekilde çok burunlu kandiller Kaunos'ta yapılan kazılarda topluca ele geçmiştir¹⁰². Bu kandillerin boyutları çok küçük olduğu için, aydınlatma için kullanılmasının zor olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden bu kandillerin tapınağa adandığından bahsedilmektedir. Kınal'ın¹⁰³ Adak Kandilleri olarak isimlendirdiği bu kandillerin, tanrı malı olarak kutsal bir nitelik taşıdığı ve tapınaklarda bulunan rahipler tarafından çukurlara dolduruldukları bilinmektedir.

Athena Agorası'nda yapılan kazılarda, MÖ 5. yy'ın 2. yarısına tarihlenen Agora'nın girişinde bu tip kandiller bulunmuştur. Boyutları çok küçüktür. Bu kandillere "Mabet Kandili" denilmektedir¹⁰⁴.

⁹⁷ Broneer, 188, Res. 557, 558, 559 vd. bkz.

⁹⁸ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 23, 24.

⁹⁹ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 21.

¹⁰⁰ MS 3. yy. da bir papirüste, "içine ağaç sakız suyu konulmamış bir kandil al, fitili iyi keten bezinden olmalı, gerçek yağla doldur. Onu dört keten bezi parçasıyla bağla, doğu duvarına veya defne dalından bir askıya as" olarak yazılıdır. Bkz; Shier, 7.

¹⁰¹ Shier, 7.

¹⁰² Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 23.

¹⁰³ F. Kınal, "Kaunos Adak Lambaları", *Belleten*, Vol. XXXIII (129) 1969, 132.

¹⁰⁴ Howland, 128.

Pompei’de Via Dell Abundanza’da ki tezgahlarda ve kapıların üzerinde, 132 dükkânda 500 m.lik uzunluk boyunca, 285 kandil bulunmuştur¹⁰⁵. Ayrıca, 576 m uzunluğundaki “ikinci cadde”de ise 132 dükkanda 396 kandil bulunmuştur. Ayrıca Pompei’de caddeye bakan evlerden birisinin kapısının üzerinde, küçük bir niş içerisinde kandil bulunmuştur¹⁰⁶. Bu nişin önünde cam konularak kandilin kırılması veya sönmesi gibi dış etkenlerden korunduğu düşünülmektedir¹⁰⁷.

Bir başka örnek olarak, MS 4. yy’a tarihlenen, Efes’te, Arkadian Caddesi’nde bulunan bir yazıtta yer alan bilgilere göre, 600 m uzunluktaki caddenin iki yanında 50 kadar kandilin yandığı belirtilmektedir¹⁰⁸.

Madende çalışan maden işçilerinin, çalışırken çevreyi aydınlatmak amacıyla alınlarına kandil bağladıkları da bilinmektedir¹⁰⁹. Madende çalışan işçiler, yanlarında pişmiş topraktan, metalden, özellikle de kurşundan yapılmış çukur kandillere sahip oldukları bilinmektedir¹¹⁰. Madende, etrafı aydınlatmak için kandillerin ya nişler içine yerleştiriliyor ya da tavandan asılarak kullanılıyor olabileceği düşünülmektedir¹¹¹.

Kandiller bu gibi kullanımlarının yanı sıra evlerin temellerine de konularak eski bir gelenek devam ettirilmiştir. Özellikle İsrail’de, Kudüs’ün 30 km kuzeybatısında yer alan Gezer kazılarında, çömlekler ile beraber kandiller de kapı girişlerinin altına konulmuş olarak bulunmuştur (Harita 3)¹¹².

Araştırmacılar, birçok yapıtında, kandillerin törenler için de kullanıldıklarını söylemektedirler¹¹³. Özellikle Caesar’ın zafer törenlerinde de çevreyi aydınlatmak için kandillerin kullanıldığından bahsedilmektedir¹¹⁴. Caligula ve Domitianus dönemlerinde de gladyatör ve tiyatro oyunlarında yine kandillerin kullanıldığı bilinmektedir¹¹⁵.

---

¹⁰⁵ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 11.

¹⁰⁶ Forbes, 166.

¹⁰⁷ Forbes, 166.

¹⁰⁸ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 24, 25.

¹⁰⁹ V. Sussman, *Ornamented Jewish Oil Lamps*, İsrail Enst. and Exploraton Society, İsrail 1972, 2.

¹¹⁰ Çokay, 1996, 24, 25.

¹¹¹ Sussman, 2.

¹¹² Sussman, 2.

¹¹³ Forbes, 166; Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 11

¹¹⁴ Forbes, 166.

¹¹⁵ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 11.

Yapılan araştırmalarda, kandillerin hamamlarda da kullanıldığına dair bilgiler ele geçmektedir. Vitruvius¹¹⁶ ve Erken İmparatorluk Dönemi'ndeki yazarların¹¹⁷ belirttiğine göre, hamamların öğleden gün batımına kadar açık olduklarından bahsedilmektedir. Antik dönemde insanların geceleri de hamama gittiği bilinmektedir. Örneğin; İmparator Alexander Severus, MS 3. yy'da hamama aydınlatma için kullanmak üzere yağ hediye ettiği bilinmektedir¹¹⁸. Pompei'deki Forum Hamamı'nda ise, yapılan kazılarda 1000'e yakın kandil ele geçtiği bilinmektedir¹¹⁹. Banyo odalarının nişlerinde, pencere altlarında is izlerine rastlanması, kandil kullanımının ne kadar fazla olduğunu göstermektedir.

Antik dönemde kandiller, sadece aydınlatma işlevi görmeyip, sembolik anlamlı olarak da kullanılmışlardır. Mutluluk simgesi olduğuna inanılan kandillerin söndürülmemesi gerektiği konusunda da bir inanç geliştirildiği sanılmaktadır¹²⁰. Özellikle Romalılar, bu sebepten dolayı, yenyılda armağan olarak birbirlerine kandil sunmuşlardır. Bu kandiller üzerinde genellikle “Annum Nown Faustum Felicem” yani, “mutlu ve bereketli bir yıl” anlamına gelen bir ibare ve üzerinde kalkanı olan Victoria figürü bulunmaktadır. Bu tür kandiller genellikle MS 1. yy'dan itibaren görülmeye başlanmıştır ve genellikle mezarlarda ele geçmiştir¹²¹.

Daha geniş bir yayılım alanı bulmuş olan bazı kandillerde ise, imparator Augustus'un propagandasının yapıldığı ve üzerinde, “vatandaşın kurtuluşu için” anlamına gelen “Ob Cives Servatos” olarak yazılan ve üzerinde kalkanlı Victoria figürü yer alan kandillerdir. Başka bir örnek olarak, “Victoria Populi Romani” olarak yazılan ve “Roma halkının zaferi” anlamına gelen ve yine “imparatorun altın yüzyılı” anlamında olan “Saeculum Aureum Domini” olarak yazılan kandiller, dönemin toplumunda siyaset bakımından düşüncelerin kandillere nasıl yansıdığını göstermektedir.

---

¹¹⁶ Vitruvius, 116.

¹¹⁷ W. Held, “*Künstliche Beleuchtung und Architectur*”, Schriften des Seminars Für Klassische Archaeologie der Freien Universität Berlin, Tübingen 1990, 59.

¹¹⁸ Held, 59.

¹¹⁹ Forbes, 166.

¹²⁰ Çokay, 1996, 23.

¹²¹ Walters, 16

Özellikle Hristiyanlığın ortaya çıktığı tarihlerde, kandiller üzerinde “İsa’nın ışığı diriltir” gibi sözcükler yazılmıştır. Bu sözcüklerle anlatılmak istenen, kandilin ışığı İsa’nın ışığı gibi görüldüğü düşüncesi olabilir¹²².

Kandiller aynı zamanda yatak odalarında da kullanılmaktaydı. Kandillerin diskuslarında, çeşitli cinsel içerikli sahneler olan kandiller “zifaf kandilleri” olarak isimlendirilmektedir. Zifaf kandilleri, yeni evlenen çiftlere yatak odalarını aydınlatması için ve kişileri cinsel yaşam konusunda eğitmek amacıyla hediye olarak verilmekteydi. Bu kandillerin üretilmesinin bir diğer sebebi olarak, aşk tanrıçası Afrodite’ye sunu amaçlı olarak ve tanrıçanın hoşnutluğunu kazanmak amacıyla verildiğini belirtmekteyiz¹²³.

Antik dönem insanları, bebeklerine isim koymak içinde kandilleri kullanmışlardır. Bebeklerine verecekleri isimler kandillerin altına yazılır ve daha sonra kandiller yakılıp isim takacakları bebeklerinin yanına konulurdu. Hangi kandil daha çok yanarsa o kandilin altındaki ismi bebeklerine verilir¹²⁴.

Yapılan kazı çalışmalarında, özellikle mezarlarda yapılan kazılarda kandil buluntularına sıkça rastlanılmıştır. Mezar hediyesi olarak nitelendirilen bu kandiller ya hiç yakılmamış ya da çok az yakılarak kullanılmıştır. Bu durumdan yola çıkılarak, bu tür kandillerin yakılmadan ya da ölen kişiyi mezara koyarken tören esnasında yakıldığını ve daha sonra ise mezara konulduğunu akla getirmektedir¹²⁵.

2.6. Kandilde Kullanılan Malzemeler (Fıtıl ve Yağ)

Kandil için vazgeçilmez olarak nitelenen¹²⁶ ve Grekçede “ellykhnion”¹²⁷ olarak bilinen fıtıl, selülozlu malzemeden yapılmaktadır. Fıtıl, yağ deposundaki yağı emerek, burun deliğinde, alevi yağ ile besleyen kandilin önemli bir parçasıdır. Fıtılın yapıldığı malzeme, Antik dönemde genelde lifli bitkilerden elde edilmektedir. Kandillerde yakma

¹²² Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 22.

¹²³ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 37.

¹²⁴ Forbes, 156.

¹²⁵ Smith, 11.

¹²⁶ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 10.

¹²⁷ Walters, xiii.

işlevi için papirüs yağı, sığır yağı, hint yağı bitkisinin lifi ve ayrıca asbest kullanılmıştır¹²⁸.

Priene Athena Polias Tapınağı'nda, Athena için yakılan, altından yapılmış bir kandilde, fitilin yapımında kullanılan ve "Carpasius Keteni" adı verilen malzemenin, fitil olarak kullanıldığı söylenmektedir¹²⁹. Ayrıca, bu malzemenin ateşe olan direncinden de bahsedilmektedir. Mısır'da bulunan ve MS 3. yy'da yazılmış bir papirüse göre¹³⁰, fitil için yararlanılabilecek en iyi malzeme olarak keten bezinden liflerinden bahsedilmektedir. Yine sazın bir çeşidi de fitil olarak kullanılan malzemeler arasındadır. Bu saz için Fa. yyum'da, özel bir vergi konulduğu da bilinmektedir (Harita 4).

Kandillerde kullanılan yakıtlar da, fitiller gibi farklılık göstermektedir. Paleolitik Dönemden itibaren kullanılan kandillerde, hayvan yağlarının kullanılmış olabileceği düşünülmektedir¹³¹. Grek ve Romalılarda, genellikle fakir halk tarafından kullanılan ve önemli bir yakıt malzemesi yanında önemli bir gıda maddesi olan zeytinyağı, yakıt olarak kullanılmıştır. Kaliteli yağ malzemesi olarak petrolün kullanıldığı da bilinmektedir¹³². Ayrıca, susam yağı, fındık, ceviz gibi meyvelerin yağları ile balık yağı ve hint yağlarından yararlanılmıştır¹³³. Mısır'da ise yoksul halk tarafından tarlalarda yetiştirilen, hint yağı ve "kiki" olarak adlandırılan bir meyvenin yağının kullanıldığı bilinmektedir¹³⁴.

Yağın niteliğine ve fitilin malzemesine bağlı olarak yanma süresi değişen kandiller, bugün evlerimizde kullandığımız mumlar kadar ışık vermekteydi. Herodotos¹³⁵, kandilin yanma gücünün artırılması ve ateşe sarımsı bir renk vermesi için, yağın içine tuz katıldığından bahsetmektedir.

¹²⁸ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 10.

¹²⁹ Pausanias, R. E. Wycherly, and W. H. S. Jones, *Description Greece Classical Library*, Harvard University, Londra 1964, 1.

¹³⁰ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 18.

¹³¹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps*, 1963, 17.

¹³² Fitch; Goldman, 1934, 10.

¹³³ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 1972, 10.

¹³⁴ Shier, 7.

¹³⁵ Herodotos, "*Herodot Tarihi II*", (Çev. M. Ökmen), Remzi Kitabevi, İstanbul 197362- 110.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ANTİK ÇAĞ KANDİLLERİNİN STİL GELİŞİMİ

Aydınlatma araçları içerisinde önemli bir yeri olan ve antik dönemde insanların kullandıkları araçlar arasında sıkça karşımıza çıkan kandillerin tarihi gelişimine baktığımızda, en erken kandil kullanımına, Paleolitik Çağ'da rastlanmıştır¹³⁶. Antik çağ toplumları, etrafını aydınlatmak için, çeşitli yöntemler bulmuşlardır. Bunların en erken örneği taştan yapılan kandillerdir. Ayrıca kazılar sırasında deniz kabuğundan yapılmış olan kandillere de rastlanılmıştır¹³⁷. MÖ 8000- 6000'lerde kullanıldığı tespit edilen deniz kabuğu şeklindeki kandillerin iç kısmı, kıvrımlı bir şekildedir¹³⁸. Bu şekilde olması, fitilin daha kolay yerleştirilmesi açısından, kullanışlıdır. Kazı çalışmalarında, Filistin'de de deniz kabuğu şeklinde kandiller bulunmuştur¹³⁹. Yine Neolitik Dönem'e tarihlenen geniş ayaklı kapların kandil olarak kullanıldığına dair bilgiler yer almaktadır. Fikirtepe'de yaşayan halkın, bu tür kapları kandil olarak kullandığı bilinmektedir¹⁴⁰.

Kandilin kullanımı, Akdeniz'de Filistin, Suriye ve Kıbrıs'a yayılmasıyla birlikte, Mısır, Kuzey Afrika, Yunanistan, Adalar ve İtalya gibi bölgelere yayılım göstermiştir¹⁴¹. Mısır'da, hiyeroglif yazılar içerisinde kandile benzer işaretlere rastlanılmıştır¹⁴². Sümerler zamanında Ur Kral Mezarlarında yer alan, biri altın, ikisi gümüş olan madeni kandillerin görülmesi, ilk defa madeni kandillerin kullanımının, Sümerlere ait olduğu düşüncesini akla getirmektedir. Daha sonra, III. Babil (Kas) Sülalesi'nin, 32. kralı Nazi Maruttaş'ın Susa'daki tahtının üstünde, bir tanrının karşısında, hayvan ayaklı bir sehpanın üzerinde kandilin olduğu görülmektedir¹⁴³. Bu Babil kandili, ördek şeklindedir (Çizim 13). Yağ deposu uzun olup, iki ucu yukarı doğru kalkıktır. Bu uçlardan biri fitil deliği yukarı doğru bir boyunla yükselip, ağız tarafına taşkın bir şekilde kenar yapılmıştır. Diğerinin ise yağ deliği olduğu tahmin edilmektedir.

¹³⁶ Bailey, *A Catalogue of the Lamps*, 17.

¹³⁷ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 23.

¹³⁸ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, 8-9.

¹³⁹ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, 9.

¹⁴⁰ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 23.

¹⁴¹ Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, 123.

¹⁴² Kınal, 155.

¹⁴³ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 23.

Yapılan bilimsel araştırmalarda, resimden kandilin ölçüleri net olarak anlaşılmamaktadır. Ancak, sehpa ile oranlandığı zaman, kandilin oldukça büyük olduğu anlaşılmaktadır¹⁴⁴.

Hitit Medeniyeti'nin insanları da, aydınlatma için kandili kullanmışlardır. Hititçe yazılan tabletlerde, “DUG-sasanna” kelimesinin, “kandil” olabileceği anlaşılmıştır¹⁴⁵. Kültepe, Alishar, Acemhöyük gibi kazılarda üzüm salkımına benzer ve asılarak kullanılan kaplar bulunmuştur¹⁴⁶ (Çizim 14). Bu kapların üzerlerinde yanma izlerine rastlanması kandil olabileceği düşüncesini akla getirmektedir. Kültepe Kazısı'ndaki araştırmacılara göre bu kaplar, Hitit seramiğı olarak adlandırıldığı için, bu kandiller, Hititlerin fitilsiz yağ kandili kullandıklarını göstermektedir. Hitit merkezi olan Kuşsara'da yapılan sondaj kazısında, Hitit tabletlerinde yer alan taş kandillere benzeyen betimler bulunmuştur¹⁴⁷.

MÖ 1800-1730'lara tarihlenen Kültepe Kaniş Karum 1 b'de bir kap ya da çaydanlık olarak düşünülen kap, ortasında yağ veya etrafında hava delikleri olan, kulpu ve kaidesi ile Hellenistik Dönem'deki kandillere benzerlikleriyle dikkati çekmektedir. Anadolu seramiklerinin, en güzel örneklerinin kullanıldığı Kültepe yerleşim yerinde, değişik bir kandil tipine rastlanılmıştır¹⁴⁸ (Çizim 15). Bu kandilin üstü kapalı, ortasında yüksek kenarlı bir delik ile etrafında da yine delikleri bulunan, kulpu hayvan başı ile son bulan kandil tipine rastlanılmıştır. Fakat bu kandillerin üzerinde yanma veya is izine rastlanmamıştır. Araştırmacılar, bu sebepten dolayı, bu kandillerin bir mezar hediyesi olabileceğini, çünkü mezar hediyesi olarak kullanılan kandillerin, yakılmadan mezarlara hediye olarak konulabileceğini belirtmektedirler. Bundan dolayı, üzerinde yanma izlerine rastlanmayan bu kandillerin, mezarlara hediye olarak kullanılmak üzere bırakılmış olabileceğini düşündürmektedir¹⁴⁹.

Antik kaynaklarda da, Mısır'da yağ kandillerini kullandıklarına dair bilgiler yer almaktadır. Örneğin Herodotos, Mısır'a gittiği zaman, Sais kentinde, bütün gece etrafı aydınlatması için, yağ ve tuzun karıştırılıp, geniş bir kabın içine doldurulduğunu ve

¹⁴⁴ Kinal, 155.

¹⁴⁵ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 24.

¹⁴⁶ Kinal, 155.

¹⁴⁷ Walters, 1.

¹⁴⁸ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 24.

¹⁴⁹ Kinal, 156- 157.

bunların üzerine, fitil konulup tüm gece boyunca yandığından şaşkınlıkla bahsetmektedir¹⁵⁰.

Ege dünyasında ise özellikle Girit'te, Orta ve Geç Minos Dönemleri'ne ait, daha çok taştan yapılmış ve Mısır'dan esinlenmiş olan kandiller bulunmuştur¹⁵¹.

Miken kültüründe pişmiş toprak kandiller az olarak görülmektedir. Bu durum, Miken toplumunun daha çok meşaleyi tercih ettiklerini düşündürmektedir. Miken Sarayları'nın yıkılmasından sonra, çanak şekilli ve günümüzdeki kaynaklarda, "Cocked Hat"¹⁵² olarak isimlendirilen kandiller yer almaktadır. Bu kandiller bir diğer isim olarak "Saucer Lamps" diye adlandırılmaktadır¹⁵³.

MÖ 7. yy'la tarihlenen ilk kandillerde, fitilin düzgün bir şekilde durabilmesi için, kandile hafifçe öne doğru parmak uçlarıyla şekil verilmiştir ve sık çanak biçiminde görülmektedir (Resim 1)¹⁵⁴.

MÖ 6. yy'da çark yapımı kandiller yapılmaya başlanmıştır. Antik dönemin kandil ustaları, kandillerin taşınırken karşılaşılan zorlukları gidermek için kandilin yağ ve fitil konulan kısmını derinleştirip üst kısmı kapatarak kandilin formu da zaman içinde değişerek gelmiştir. Böylece kandilin diskusu oluşma sürecine girmiştir. Atina, Korint ve Batı Anadolu'da ise, köprü burunlu olan ve boru askı delikli kandiller ortaya çıkmaktadır

MÖ 4. yy sonlarından itibaren, kandillerin kolay taşınabilmesi için, tutamak denilen kulakçıklar eklenmiştir. Daha sonraki tarihlerde, kandillerin kullanılmadığı zamanlarda, duvara asılması ya da kandil fitilinin ayarlanması için kullanılan aletin bağlanması amacıyla, kulakçıklara deliklerin açıldığı bilinmektedir¹⁵⁵.

Kalıpla kandil üretimi ise, MÖ 3. yy'da gelişmeye başlar. Kalıpla kandil üretiminin önemli merkezleri arasında, Knidos ve Efes yer almaktadır. İtalya'da, MÖ 1-MS 1. yy'a tarihlenen değişik tipte kandiller karşımıza çıkmaktadır¹⁵⁶. Bunlar, burunları

¹⁵⁰ Herodotos, 62- 110.

¹⁵¹ S. Alexiou, *Minos Uygarlığı*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, (Çev. Elif Tül Tulunay), İstanbul 1991, 55.

¹⁵² Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 17.

¹⁵³ J. W. Hayes, *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum; Greek and Roman Clay Lamps*, Royal Ontario Museum, Toronto 1980, 4.

¹⁵⁴ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, 10.

¹⁵⁵ Howland, Tip 29, 94-96.

¹⁵⁶ Bailey, *A Catalogue of the Lamps*, 23.

yuvarlak ya da köşeli olan, burun yanlarında volütler yer alan kandil tipleridir (Kat. No. 6). Bu kandiller genellikle çok kaba olarak yapılmışlardır ve bazıları, iki ya da daha çok buruna sahiptirler. Kulplarında hilal, yaprak motifleri olup bazen de üçgen motifler yer aldığı bilinmektedir. Kalıpla yapılan kandillerle birlikte diskustaki figürlü sahneler de boy göstermeye başlamıştır¹⁵⁷.

MS 1. ve 2. yüzyıllarda görülen yayvan biçimli, basık formlu kandillerde genellikle yapımcısının, sahibinin veya adak için ayrıldığını gösteren bir takım işaretlerin bulunduğu görülmektedir¹⁵⁸. “Seri Üretim Kandilleri” olarak adlandırılan tipler ise, MS 1. yy’da Kuzey İtalya’da bronz örneklerden kopya edilerek ortaya çıkmışlardır¹⁵⁹ (Çizim 16). Bu kandillerin formları zamanla bozulmaya uğramıştır.

Antik çömlek ustalarının yaratıcılıklarını kandiller üzerinde gösterdiği bir başka form ise, “kurbağa tipli” kandillerdir (Çizim 17). Bu kandiller, MS 3. yy’da Mısır’da görülmektedir. Üzerlerinde kurbağa kabartması yer almaktadır ve yine istenildiği takdirde, palmiye yaprakları ve rozet gibi bezeklerle kandillerin üzerleri bezenmektedir¹⁶⁰. Afrika tipi kandillerin üzerlerinde haçlar, Hristiyanlık ile ilgili betimler ve monogramlar da görülmektedir (Çizim 18). Bu kandiller, MS 4. yy’da ortaya çıkmışlardır. Yoğun olarak kullanıldıkları dönem ise MS 5. ve 6. yy’dır. Yunanistan’da ve Kuzey Afrika’da bu tür kandillerin yaygın olduğu bilinmektedir. Palmiye yaprakları ve rozet gibi bezemelere, MÖ 5. ve 6. yy’da Batı Anadolu’da Efes, Smryna, Miletos, Sardes gibi antik kentlerde de rastlanılmıştır¹⁶¹.

Pişmiş toprak kandiller, MS 7. yy’dan sonra azalınca, kilise envanterlerinde camdan yapılan kandillerden bahsedilmeye başlanmıştır¹⁶². Camdan yapılan kandillere, “Kandelai, Photagogoi, Kaniskla, Kanisklon, Thryallides, Krateres, Kathistal, Kandelal” gibi çeşitli isimler verilmiştir¹⁶³. Bunlardan Kaniskla ve Kanisklon olarak adlandırılan

¹⁵⁷ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 26.

¹⁵⁸ Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, 124.

¹⁵⁹ Perlzweig, 4.

¹⁶⁰ Bailey, *Greek and Roman Pottery Lamps*, 20.

¹⁶¹ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, 12.

¹⁶² Metin, 23.

¹⁶³ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 17- 18.

kandiller, sepet formu olup, Kathistal ve Kandelal cam kandillerinin ise ayaklı kandilleri ifade ettiği yazıtlardan anlaşılmaktadır¹⁶⁴.

---

¹⁶⁴ Çokay, *Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri*, 17- 18.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

APHRODISİAS MÜZESİ KANDİLLERİ STİL GELİŞİMİ

4. 1. İki Yandan Kulakçıklı Kandiller

Literatürde “Efes Tipi Kandil” olarak adlandırılan bu kandil çeşidinin, renkleri genellikle gridir ve metal kandillerden esinlendikleri bilinir. Genelde Efes’te çok sayıda bulunmasından dolayı Walters¹⁶⁵, bu tip kandilleri, “Efes tipli” kandil olarak adlandırmaktadır. Bu gruptaki kandillerin genel özellikleri arasında, bozuk formlarının yanında, bezemesiz yüzleri ve ince işçiliğe sahip olmadıkları sayılabilir¹⁶⁶. Hamurları sert ve iyi pişirimidir¹⁶⁷. Hamur renklerinin gri olduğu bilinmektedir. Ancak bu kandil tiplerinin hamur renginin gri oluşunu Efes’e dayandırmak doğru değildir. Çünkü yapılan çalışmalarda, kandillerin bu hamur rengini alması, kandilin pişirilmesi ile alakalı olduğunu ortaya koymuştur¹⁶⁸. Bu kandiller, dar omuzlu, iki ya da üç yivli, dikey kulplu, uzun ya da kısa yuvarlak burunludurlar.

İki yandan kulakçıklı kandiller, genellikle çanak görünümlü, iç bükey diskusa sahiptirler. Yağ deliklerinin etrafında ise küçük başka yağ delikleri bulunmaktadır. Bu tür delikler, Efes tipi kandillerde ve Pergamon tipi kandillerde görülen bir özelliktir¹⁶⁹. Çanak şeklindeki diskusta, yer alan bu hava delikleri, kandilin kullanımı aşamasında, içerisine yağ konulduğunda, içeride kalan havanın dışarı çıkmasını sağlamaktaydı. Ayrıca yağ dökümü esnasında kandilin üzerinde biriken yağın tekrar içeri girmesi için de açılmış olmalıdırlar¹⁷⁰. Bu tür kandillerin omuz kısımlarında, genellikle geometrik bitkisel bezeme ile dil motifleri bulunmaktadır. Bu tür örneklerle MÖ 2. yy’ın son çeyreğinden MÖ 1. yy’ın ortalarına yarısına kadar rastlanan kandillerin iki yanında iki küçük kulp yer alır¹⁷¹. Genellikle bu küçük kulplar dikdörtgen şekillidir¹⁷².

---

¹⁶⁵ Walters, 46.

¹⁶⁶ Barin, 90.

¹⁶⁷ Tavukçu, Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları, 124, 125 vd.

¹⁶⁸ Kassab - Sezer, 107.

¹⁶⁹ Kassab - Sezer 108.

¹⁷⁰ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 56.

¹⁷¹ Civelek, 41.

¹⁷² G. G. Tuluk, *İonia Bölgesi'nde Hellenistik Dönem Kandiller*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1996, 47.

Kulakçıklı kandillerin burun kısmındaki yayvanlaşma, mızrak uçlu kandillere geçiş aşamasını göstermektedir¹⁷³. Bu kandillerin burunları yuvarlak fitil delikli olup, mızrak uçludurlar¹⁷⁴. Genellikle burun üzerinde sakallı veya sakalsız masklar yer aldığı görülmektedir. Burun yapıları, mızrak ucuna benzemektedir ancak yuvarlak burunlu olan örnekleri de bulunmaktadır. Burunların çevresinde genellikle düz tabla yer almaktadır¹⁷⁵.

Bu kandillere, “Alpha Kulaklı Kandiller” olarak da isimlendirildiği bilinir. Bu ismin adlandırılmasının sebebi ise bu tip kandillerin kaidesinde “alpha” sembolünün olması yatar¹⁷⁶.

İki yandan kulakçıklı kandil tiplerinin burun yapısı gibi, diskus ve gövde profili de, metal kandillerden esinlenilerek yapılmıştır¹⁷⁷. Efes tipi kandillerin form bakımından benzerleri, Kyzikos’ta¹⁷⁸, Parion’da¹⁷⁹, İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde¹⁸⁰ ve British Museum’da¹⁸¹ yer almaktadır.

Aphrodisias Müzesi’ne satın alma yolu ile kazandırılmış örneklerimiz arasında yer alan, Kat. No. 1, yuvarlak burunlu, iki yandan küçük, dikdörtgen kulakçıklıdır. Omuz yanlarında kulakçıklara sahip olması ile Pergamon kandillerine benzemektedir¹⁸².

Diskus deliği, diskus ortasında, etrafında ise üç küçük yağ deliği daha bulunmaktadır. Eğimli omuz üzerinde ion kymationu yer alır. Diskusu çevreleyen çember ile ion kymationu arasında ise boncuk dizisi bulunur. Çalıştığımız örneğin diskusunun yapısı ve diskus ortasındaki üç küçük yağ deliğinin yer alması ve diskustan burna doğru geniş bir kanalın olması bakımından, Barnts¹⁸³, Kassab-Sezer¹⁸⁴’in çalıştığı kandillere benzemektedir.

¹⁷³ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 58.

¹⁷⁴ Tavukçu, Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları, 124, 125 vd.

¹⁷⁵ Civelek, 41.

¹⁷⁶ Civelek, 41.

¹⁷⁷ Tavukçu, Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları, 124, 125 vd.

¹⁷⁸ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 55 vd.

¹⁷⁹ Tavukçu, Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları, 124.

¹⁸⁰ Kassab - Sezer, 123.

¹⁸¹ Howland, 166.

¹⁸² J. Schäfer, *Hellenistische Keramik aus Pergamon* (Pergamonische Forschungen 2), Berlin, 1968, 241, 245.

¹⁸³ J. Brants, 9, Pl. 1, Fig. 85.

¹⁸⁴ Kassab - Sezer, 124, Fig. 338.

Kalıp yapımı, kandilin omuz üzerindeki bezemede ve boyada aşınma mevcuttur. Dikey halka kulplu olan iki yandan kulaklı kandilin kulpunda, yapımdan kaynaklanan eğrilik bulunmaktadır. Ayrıca omzun iki yanında iki küçük kulp yer alır. Hellenistik Dönem kandilleri konusundaki çalışmasında Tuluk¹⁸⁵, ion kymationu bezemesi olan bu tip kandillerin, İonia Bölgesi dışındaki yerlerden üretildiğini, İonia Bölgesi'nden gelen kandiller üzerinde ise genelde sarmaşık dallarla birlikte meyve bezemeleri ile bezendiğini belirtmektedir. Aynı zamanda, omuz üzerinde bezemenin yer alması ile gövde yapısı ve taban bakımından da, Howland¹⁸⁶, Hübinger¹⁸⁷'in çalıştığı kandil örneklerine benzemektedir.

Bu kandil örneğinin burnu kırık ve sonradan restore edilmiştir. Burun uzun, yuvarlak ve düz tablalıdır. Kırık burunda, fitil deliği etrafı düz tablalı ve diskus ile burun arası köprü üzerinde kabartma mask ile bezemelidir. Burun üzerinde yer alan bu mask, yanlardan dikdörtgen iki kulplu kandiller üzerinde görülen genel bir özelliktir¹⁸⁸. Maskların bazılarının sakalsız olabileceği gibi bazılarının da bu örnekte görüldüğü gibi sakallı olabilmektedir. Tuluk'a göre, sakallı masklar, satyr olarak düşünülmektedir¹⁸⁹.

Üretim yeri konusunda, Brants¹⁹⁰, Anadolu'da üretimi olduğunu savunmakla birlikte, Kassab – Sezer, omuz üzerindeki bitkisel bezemelerden ve yanlardaki kulakçıklardan dolayı bu tür kandillerin Efes ve Pergamon kandillerinde de rastlanıldığını belirtmektedir. Ayrıca burun üzerindeki mask bezemesinin daha çok Pergamon'a özgü olabileceğine değinir¹⁹¹. Bailey¹⁹² ise, Batı Anadolu ve yakınlarındaki adalarda ve çok az da olsa Mısır ve Karadeniz sahillerinde kullanıldığını savunmaktadır. Elimizdeki kandilin, üretim yeri konusunda herhangi bir yorum yapmak zordur fakat Aphodisias'a ticaret yoluyla gelinebileceği gibi burada yapılan gözleme bakılırsa, günümüzde halen seramik ile uğraşan yerel atölyeler bulunmaktadır. Bu durumda

---

¹⁸⁵ Tuluk, 47.

¹⁸⁶ Howland, 169, Fig. 659.

¹⁸⁷ U. Hübinger, *Die Antiken Lampen*, Akademischen Kunstmuseums Der Universität Bonn, Berlin, 1995, 49, Taf. 10, Abb. 79.

¹⁸⁸ Kassab - Sezer, 125.

¹⁸⁹ Tuluk, 47.

¹⁹⁰ Brants, 9, Pl. 1. Fig. 85.

¹⁹¹ Kassab - Sezer, 108.

¹⁹² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, 198-204.

Aphrodisias'ta antik çağda da benzer atölyelerden üretilmiş olabileceğini düşündürmektedir.

İncelediğimiz örneğimizin benzer örneklerine bakıldığında, MÖ 2. yy ile MÖ 1. yy ortalarına tarihlemekteyiz. Bu tür kandile benzeyen örnekler arasında, Bailey¹⁹³ Hierapolis'te yer alan bir tümülüste ele geçen iki kandil örneğinin üretim tarihinin MÖ 1. yy'a tarihlendiğini belirtmekle birlikte, kandilleri MÖ 2. yy ve MÖ 1. yy olarak tarihlemektedir. Barın¹⁹⁴ ise, Kat. 1'de incelediğimiz kandil örneğinin benzerini, Geç Hellenistik Dönem kandilleri içerisine alarak, MÖ 1. yy MS 1. yy olarak değerlendirmektedir. Yine Howland¹⁹⁵ ve Hübinger¹⁹⁶ de kandilleri MÖ 2. yy ve MÖ 1. yy'a tarihlemektedir.

4. 2. Mızrak Uçlu Kandiller

Mızrak uçlu ya da ok ucu olarak da bilinen kandilin başlıca özellikleri arasında, uzun burunlu olup burun uçları mızrak şeklindedir. MÖ 2. yy'ın başlarında üreilmeye başlandığı bilinmektedir¹⁹⁷. Kandil örneklerimiz arasında incelediğimiz. Kat. No. 2 - Kat. No. 4 yer alan ve satın alma yolu ile müzeye getirilen eserler, bu grup içerisinde değerlendirilmiştir.

Aphrodisias Müzesi'ne, Eskişehir'den satın alma yolu ile gelen Kat. No. 2'de yer alan kandil örneğinin hamuru kahve renkli olup, mika ve ince kum katkılıdır. Diskus iç bükey şeklindedir ve çevresinde yer alan iki halka bulunmaktadır. Eğimli omuzdan dikey halka kulpludur. Omuz kısmı dar ve ortasında büyük diskus deliği yer almaktadır. Omuz üzerinde tek sıra halinde bitkisel bezeme yer almaktadır. Ancak kullanımdan dolayı tahrip olduğu için bu bitkisel bezeme net olmamakla birlikte, omuz üzerinde tek sıra şeklinde, üçlü mersin yaprağı dizisi şeklinde olduğu ve burun kanalına doğru yöneldiği görülmektedir.

Mızrak uçlu burunlu olan kandilin fitil deliği ovaldir. Aynı şekilde burun köprüsü üzerinde yer alan bezemede, kullanımdan kaynaklanan tahripten dolayı çok net

¹⁹³ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, 202, 203.

¹⁹⁴ Barın, 10.

¹⁹⁵ Howland, 169.

¹⁹⁶ Hübinger, 49.

¹⁹⁷ G. K. Şahin, *Assos Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale, 2008, 166.

değildir. Ancak, burun köprüsü üzerindeki bezemenin yunus balığı olabileceği gibi çiçek deseni veya bir mask olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Taban, düz ve bir halka ile çevrilidir.

Benzer kandil örnekleri arasında, Kassap-Tezgör-Sezer'in¹⁹⁸ İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kataloğu'ndaki çalışmasında yer alan 307, 309 nolu kandillerin burun kanalı üzerindeki yunus balığı şekli gibi ya da aynı katalogta yer alan 311 nolu kandil üzerinde yer alan palmet motifi gibi bir bezeme yer almaktadır.

Civelek¹⁹⁹ bu tür kandillerin genellikle Pergamon, Efes ve diğer Batı Anadolu kentlerinde görüldüğünü savunmaktadır. Bu sebepten dolayı, burun kanalı üzerindeki bezemelerin bu bölgelere ait özellik olduğu düşündürmekte ve atölyelerin birbirinden etkilendiğini akla getirmektedir. Kat. No. 2 örneğinde yer alan kandilin burun yapısı bakımından, Sardeis²⁰⁰, Korinth²⁰¹ ve Atina²⁰² bölgelerinde benzer örnekler yer almaktadır ve bu örnekler MÖ geç 2. yy ve MÖ erken 1. yy'a tarihlenmektedirler.

Kat. No. 2'de yer alan kandilin, formu bakımından ve ayrıca burun yapısı bakımından benzer örneklerini, Walters²⁰³, MÖ 2. yy'ın son çeyreği ile MÖ 1. yy'a tarihlenmektedir. Yine aynı şekilde, Kassab -Sezer²⁰⁴, kandil formu bakımından, hamur yapısı ve burun bakımından Walters gibi MÖ 2. yy'ın son çeyreği MÖ 1.'i önermektedir. Benzer örnekler yardımıyla Kat. No. 2'de yer alan kandili de, MÖ 2. yy'ın son çeyreği ile MÖ 1. yy başlarına tarihleyebiliriz.

Aydın'dan satın alma yolu ile gelen Kat. No. 3, kalıp yapımı olup, hamuru turuncu- kırmızı renklidir ve ince kum ile bol mika katkılıdır. Diskusunda yer alan yağ deliği kırıktır ve gövdenin üst bölümü yüksektir. Diskus iç bükey şeklindedir ve gövde omuzdan yükselerek çanak şeklini almıştır. Diskus ile omuz arası iki yivle çevrilidir. Eğimli omuzdan tutamaklı kulpu dik ve deliksizdir. Kulpunda yapımdan kaynaklanan eğrilik yer almakla birlikte, üzerinde kandili yapan usta tarafından eklenmiş kil parçası mevcuttur. Kandilin diskusu ile burun arası geniş kanalla bağlanması ve tabanda ayak

---

¹⁹⁸ Kassap-Sezer, 117, 118.

¹⁹⁹ Civelek, 18.

²⁰⁰ Howland, 166 Dipnot, 150.

²⁰¹ Broneer, 70.

²⁰² Howland, 166, Lev. 49.

²⁰³ Walters, 47.

²⁰⁴ Kassab - Sezer, 117,

baskı damgası gibi özelliklerin bulunması, Batı Anadolu'nun belirli özelliklerini yansıttığını göstermektedir²⁰⁵. Burun mızrak ucu şeklinde fakat çok kullanımdan kaynaklanan tahrip söz konusudur ve yanmadan kaynaklanan is izi görülmektedir.

Taban, iç içe gözyaşı şeklinde olan çizgiler ile ortasında sağ ayak baskı damgası ile şekillenmiştir. Howland'ın çalışmasında yer alan 658 no.lu kandile burun yapısı ve gövde formu bakımından benzeyen Kat. No. 3 de MS 1. yy başlarına tarihlenebilir.

Çalıştığımız eserler arasında yer alan Kat. No. 4 nolu kandil örneği, yine Aphrodisias Müzesi'ne satın alma yolu ile kazandırılmıştır. Çamur rengi turuncu-kırmızı renkte olup hamuru, ince kum ve mika katkılıdır. Kiremit kırmızısı renginde boyası bulunur. Kat. No. 3'de yer alan kandil ile form bakımından ve burun yapısı bakımından benzerliği ile de dikkat çekmektedir. Gövdenin üst bölümü yüksekte olup diskus çukur şeklindedir ve böylece Kat. No 2'de olduğu gibi form bakımından çukur şeklini almıştır. Yüzeyde patina görülmektedir. Eğimli omuzdan tutamaklı, dik ve deliksiz kulpu bulunmaktadır. Omuz ile diskus arası, yüksek bir halka ile çevrili olup, burun ve diskus arası köprü geniştir. Kulp, diskus duvarı ile bitişiktir.

Burun, mızrak uçludur ve yanmadan kaynaklanan is izi mevcuttur. Yine Kat. No. 3'deki gibi burunda aşırı kullanımdan kaynaklanan aşınma söz konusudur. Fitol deliği büyük ve ovaldir. Taban, gözyaşı şekillidir. Yine Kat. No. 3'de olduğu gibi tabanda, iç içe gözyaşı şekli yer almaktadır. Bu eseri de benzer özellikleri ile Kat. No. 3 ile aynı döneme olan MS 1. yy'a tarihlemekteyiz.

Örneklerimiz arasında yer alan Kat. No. 3, Kat. No. 4 kandillerinin taban kısımları, gözyaşı şeklindedir. Ayrıca Kat. No. 3'deki eserimizde, tabanda yer alan gözyaşı şeklinin ortasında sağ ayak baskı damgası yer almaktadır (planta pedis).

Tabandaki gözyaşı şeklinde olup içerisinde sağ ayak şekli bakımından Bailey'in çalışmış olduğu, Q3326 kandili ile benzerlik göstermektedir²⁰⁶. MÖ geç 2. yy MÖ erken 1. yy'a tarihlenen Atina'da ki mızrak uçlu kandillerin yanı sıra²⁰⁷, MÖ 2. yy ve 1. yy'da Kerameikos'ta ithal edilmiş örnekler yer almaktadır. Bu örneklerde de kandilin gövde yapısı ve burun kısmının mızrak şeklinde olması yönünden bizim kandillerimiz ile

²⁰⁵ Metin, 162.

²⁰⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 417, Pl. 124, fig. 143, Q3326.

²⁰⁷ Howland, 166, dipnot, 150.

benzerlik olduğunu görmekteyiz. Ayrıca Korinth'te de MÖ 1. yy'ın ikinci yarısında görülmektedir²⁰⁸. Mızrak uçlu kandillerin benzerlerinin görüldüğü yerlerden biri de Pergamon'dur. Burada ise, bu tür kandil çeşitleri MÖ 1. yy ve MS 2. yy tarihine verilir²⁰⁹. Bu durumda, kataloğumuzda yer alan mızrak uçlu kandilleri de aynı tarihlere vermeyi uygun gördük.

4.3. Yarım Volütlü “U” Burunlu Kandiller

Antik dönemde çok fazla ilgi gören, sevilerek kullanılan ve çok popüler olan kandiller arasında yer alan bir kandil çeşidi de yarım volütlü kandillerdir. Genellikle bu arasında yer alan bir kandil çeşidi de yarım volütlü kandillerdir. Genellikle bu tür kandillerin hamurları, turuncu kahverengi ve genel özellikleri da olarak gövdeleri volütlü oval formlu olup, diskusları iç bükey şeklindedir.

Gruplandırılan kandil tiplerinde diskus kenarlarında iki ya da üç adet, iç içe geçmiş insize şeklinde çember yer almakla birlikte, diskuslarında genellikle figürlü sahneler bulunmaktadır. Diskus ile burun arasında yer alan burun kanalı daha dar ve burun üzerindeki volütler daha belirgindir. Kulplu olan kandiller yanında, kulpsuz olanlarının da sıklıkla kullanıldığı bilinmektedir²¹⁰.

Aphrodisias Müzesi'ne, satın alma yolu ile gelmiş olan, volüt burunlu kandil örneklerimiz arasında, Kat. No. 5 ve Kat. No. 6 nolu iki kandil yer almaktadır.

Kat. No. 5'teki örneğimizi incelediğimizde, açık devetüyü renkli hamuru ve turuncu kahve renkli boyası ile dikkati çekmektedir. Sağlam ele geçen eserin boyasında ve diskusun üzerindeki figürde aşınma mevcuttur. Gövdesi oval formlu olup, iç bükey diskusa sahiptir. Diskusunda, çıplak savaşçı erkek figürü yer almaktadır. Gladyatör figürleri genellikle giyinik olarak karşımıza çıkmalarına rağmen, bu örneğimiz, diskus ortasındaki figürün üstünde herhangi bir kıyafetinin olmayışı ile dikkat çeker. Savaş aletleri olarak sadece mızrak ve kalkan taşıyan figürün, sol elinde tuttuğu mızrak, kandilin kullanımından kaynaklı olarak tahrip olmuş ve net olarak belli değildir. Ancak, sol elini yukarıya doğru kaldırması, eliyle bir şeyi tutar gibi avucunu yumması ve diğer

²⁰⁸ H. Williams, *The Lamps*, Kenchreai, Eastern Port of Corinth V, Leiden, 1981, Brill Academic, Netherlands, 1981, 7, 8, Lev. 1-2.

²⁰⁹ Schäfer, 146.

²¹⁰ V. K Goethert- Polaschek., *Katalog Der Römischen Lampen Des Rheinischen Landesmuseums Trier*, West Germany, 1985, 100- 101, Fig. 398, Taf. 52.

elinde de kalkan tutması, kavradığı elinde, mızrak olduğunu akla getirmektedir. Üzeri çıplak figür, ayakta ve cepheden verilmiş ve ayakları bitişik şekildedir. Gözleri, burnu ve ağzı belirgindir. Aynı zamanda, gövdede göğüs kasları, göbek deliği ve cinsel organı belirgindir. Sol kolu gövdeye yapışık olan dirsekten yukarı kalkık ve mızrağı, sağ kolu ile de kalkanı tutar gibi gözükmemektedir. Ayakları bitişik ve ayaklarının altında, platform üzerine yerleştirildiği görülmektedir.

Omuz üzeri bezemesiz ve dardır. “U” burunlu kandilin diskus ile burun kanalı üzerinde, çok belirgin olmayan volütler yer almaktadır. Kulp üzerinde üç yiv bulunmaktadır. Kalıpla yapılan kulpun, sonradan gövdeye eklenildiği düşünülmektedir. Ancak kulpunda, yapımdan kaynaklanan eğrilik gözle görülmektedir.

Volüt burunlu kandillerin diğer bir örneği olan, Kat. No. 6, Aphrodisias Müzesi’ne, Aphrodisias yakınlarında yer alan Geyve Köyü’nden bağış yolu ile kazandırılmıştır. Kat. No. 6’nın hamuru turuncu-kahve renkli boyası ise koyu kahve olan Kat. No. 6’nın, gövdesi oval formlu, diskusu iç bükeydir. Yine Kat. No. 5’deki gibi dar omuzlu olup, bezemesizdir.

Kat. No. 6’da ele alınan kandilin içi içe geçmiş iki yivle çevrili olan diskusunda, ortada sağ elinde daire çerçeveli kalkan ve sol elinde mızrak taşıyan Savaş Tanrıçası Athena görülmektedir. Savaş Tanrıçası Athena, üzerinde himation giymiştir. Benzerine, Perlzweig’de²¹¹, Polaschek’de²¹² ve Bailey’in de çalıştığı kandillerin diskus bezemesinde; ortada Athena, himation giymiş, başında sorguçlu miğfer bulunurken bir elinde mızrak ve diğer elinde de kalkan tutar şekilde betimlenmiştir. Eserimizle birebir benzerliği ile dikkat çeken figür ayakta olup, cepheden verilmiştir. Figürün sola dönük başında sorguçlu miğfer taşımaktadır. Sol kolu dirseğe kadar gövdeye yapışık, dirsekten bükülerek yukarı kaldırdığı eliyle mızrağı tutmaktadır.

Yarım volütlü kandil örneklerimiz arasında yer alan Kat. No 5 ve Kat. No. 6 ‘daki eserler, hem form yapısı bakımından, hem de burun yapısı bakımından, Perlzweig²¹³, Szentléleky²¹⁴, Polaschek²¹⁵, Bailey²¹⁶, Hübinger²¹⁷, Öztürk²¹⁸ ve Aydın

²¹¹ Perlzweig, 76, Pl. 3, Fig. 50.

²¹² Goethert- Polaschek, 36, 101, Taf. 24, 52, Fig. 81, 398.

²¹³ Perlzweig, 76, Pl. 3, Fig. 50.

²¹⁴ T. Szentléleky, *Ancients Lamps*, Akademiai Kiado, Budapest, 1969, 78, Fig. 103 a.

²¹⁵ Goethert- Polaschek, 101, Taf. 52, Fig. 398.

Tavukçu'nun²¹⁹ incelediği eserlerle karşılaştırabiliriz. Örneğin, Perlzweig, Szentlélek ve Polaschek'in incelediği eserler ile bizim kandilimizin gövdeden buruna doğru daralan ve burun kenarlarında volütler oluşturulması yapısı ile benzerlik göstermekle birlikte, Bailey'in üstünde durduğu Q 962 nolu kandil, hem burun yapısı hem de diskus üzerinde yer alan kalkan taşıyan, miğferli Athena figürü ile nerdeyse birebir benzerdir. Yine Öztürk ve Aydın Tavukçu'nun incelediği eserler ile de oval gövdeden buruna doğru daralan kanal ve diskus çevresinin iki yivle çevrili olması ile bu kategori içerisindeki kandillerimiz ile benzer örnekler olduğu görülmektedir.

“U” burun üzerinde ince ve plastik görünümde yarım volütler bulunmaktadır. Taban tek yivle çevrili ve bezemesizdir.

Hayes'e göre²²⁰ bu tür kandillerin, İtalya'da, Alpler'de, Akdeniz'de, Kilikya'da, Kıbrıs'ta, Karadeniz'de çok sayıda örneğine rastlanıldığı bilinmektedir. Walters, bu tür kandilleri MS 1. yy'a tarihlemektedir²²¹. Yarım volütlü “U” burunlu kandilleri, Loeschcke²²², Brants²²³, Perlzweig²²⁴, Bailey²²⁵, Hayes²²⁶, Polaschek²²⁷ gerek form bakımından gerekse diskusta yer alan figürlü sahneler bakımından, MS 1. yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Üzerinde çalıştığımız, Aphrodisias Müzesi'nde yer alan, yarım volütlü “U” burunlu kandilleri, bu çalışmalar göz önüne alarak, MS 1. yy'ın ikinci yarısına tarihleyebiliriz.

4.4. Kalp Burunlu Kandiller

Aphrodisias Müzesi'nde yer alan ve incelediğimiz eserler arasında kalp burunlu kandiller, diskus bezemeleri bakımından en zengin olan kandil gurubunu oluşturur.

---

²¹⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II*, 188, Pl. 22, Q 962.

²¹⁷ Hübinger, 75, 121.

²¹⁸ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 61, Lev. 15 a, Çiz. 45.

²¹⁹ Tavukçu, *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, 265, Lev. 63, Çiz. 159, Res. 251.

²²⁰ Hayes, 72, Lev. 37,38.

²²¹ Walters, 119

²²² S. Loeschcke, , *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vibdonissa und des Antiken Beleuchtungswesens*, Zürich 1919, 398.

²²³ Brants, 27.

²²⁴ Perlzweig, 76.

²²⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II*, 188, Pl. 22, Q 962.

²²⁶ Hayes, 50.

²²⁷ Polaschek, 36.

Kalp burunlu kandillerin tipik özellikleri açısından bakıldığında, burun uçlarının kalp şekilli olmaları, dairesel formları ve yüzük kulplu olmaları dikkat çekmektedir²²⁸.

Aphrodisias Müzesi'nde incelediğimiz kandiller içerisinde yer alan kalp burunlu kandil örneklerinden biri, Kat. No. 7'dir. Bu kandil, Aphrodisias Müzesi'ne Aydın Karacasu Geyre Köyü'nden Aphrodisias Müzesi'ni Sevenler Derneği'nden bağış yolu ile kazandırılmıştır. Açık pembe renkli hamura sahip olan kandilin boyası açık kırmızı renklidir. Kandil sağlamdır fakat üzerindeki boyada, diskustaki bezemede aşınma bulunmaktadır ve burun ucunda kırılmalar mevcuttur. Gövdesi dairesel formudur.

Diskus ortasında geyik avı sahnesi yer almaktadır. Geyik, ortada ve sola doğru koşar vaziyettedir. Geyiğin üstünde ve altında iki av köpeği, geyiğe saldırır vaziyettedir. Geyik sola doğru koşarken ön ayakları ileri doğru, arka ayakları ise geriye doğru hareket halindedir. Geyiğin üstünde, yine koşar vaziyette köpek bulunmaktadır. Geyiğin altında, geyiği yakalamaya çalışan, ön ayakları havaya kalkık şekilde bir av köpeği daha yer almaktadır. Omuzda, panelli yumurta dizisi bulunmaktadır. Kulpu yivsiz ve yüzük kulpludur. Taban tek yivle çevrilidir.

Kalp burunlu kandilin diskusundaki figürler ile Loeschecke'in²²⁹ çalışmış olduğu kandil örneğinin diskusunda yer alan geyik avı sahnesi ile benzerlik göstermektedir. Hellmann'ın²³⁰ kataloğunda yer alan 304 nolu kandilin diskusunda yer alan geyik ve av köpeği figürü ile de benzerlik gösteren kandili Hellmann, MS 1. yy ve MS 2. yy olarak tarihlendirmiştir. Aynı zamanda Bailey'in²³¹ kataloğunda da yer alan kalp burunlu kandil örneğinde, geyik avı sahnelenmiştir. Kandilin diskusunda yer alan figürlerde, geyik koşar durumda ve hemen yanında onu yakalamaya çalışan bir av köpeği yer almaktadır. Bailey'de kalp burunlu kandilin diskusunda yer alan geyik avı sahnesi olan eseri, MS 1. yy'ın sonu MS 2. yy'ın başına tarihlediği görülmektedir.

Kat. No. 7'nin gövde, form ve burun yapısı bakımından, kataloğumuz içerisinde aynı grupta yer alan diğer kandiller ile burun üzerindeki plastik formlu kalp bezemesi bakımından ve bu burnun dairesel gövdeye bitişik olması bakımından diğer kalp

²²⁸ Barın, 94; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 61; Metin, 129.

²²⁹ Loeschecke, 379.

²³⁰ M. C. Hellmann, "*Lampes Antiques*", Bibliotheque Nationale, Paris, 1987, 80, Fig. 304.

²³¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II*, 246, 247, Q2014-2015.

burunlu kandiller ile benzerliği görülmektedir. Perlzweig'in²³²163 nolu kandil ile benzerliği dikkat çekmektedir. Perlzweig, kataloğunda yer alan kandil örneğini MS erken 2. yy'a tarihlerken, incelediğimiz kandili formu, burun yapısı bakımından gösterdiği yakın benzerlik nedeni ile aynı tarihlere vermemiz uygun olacaktır.

Aphrodisias Müzesi'ne, Aphrodisias Müzesi Sevenler Derneği bağışı olarak gelmiş olan Kat. No. 8'de yer alan kalp burunlu kandilin çamur rengi açık bej renkli olup boyası ise koyu kiremit kırmızısıdır. Kulpu kırık olarak ele geçmiş olan kandilin kulpun kalan kısmında, kandili yapan usta tarafından delik izi belirlenmiş fakat delik açılmamıştır. Bu durumda kandil ustası tarafından deliğin açılması ya unutulmuş ya da sonradan delik açmaktan vazgeçilmiş olarak düşünülmektedir. Gövde yapısı bakımından, yine bu grupta olan Kat. No. 7'deki kandil örneği ile benzemektedir. Kandilin diskusunda yer alan, antik ustalar tarafından işlenen diskus sahnesindeki figürlerde ve boyada aşınma görülmektedir. Diskus deliği ortada ve diskusta yer alan figürlerin ortasında, sahneyi bozmayacak şekilde yerleştirildiği görülür. Kat. No. 8'de yer alan kandilin diskusunda, düz bir platform üzerinde yer alan, iki figür yer almaktadır. Figürlerin yapısal duruşları ve üzerindeki zırhlı kıyafetleri bakımından savaşı-gladyatör²³³ oldukları görülmektedir. O dönemlerde "*secutor*"²³⁴ olarak da adlandırılan gladyatörler, birbirlerine dönük zırhlı olup, soldaki hafif sola doğru dönüktür. Sol ve sağ kolu dirseklerden bükülmüş, öne doğru hamle yapar durumdadır. Bacakları dizlerden bükülmüş, sol ayağı önde, sağ arkadadır. Sağdaki figür, hafif sağa dönük ve üst gövdesi ileri doğru atılır şekildedir. Sol kolu dirsekten öne bükülmüş, sağ kolu da dirsekten öne doğru bükülmüştür. Sağ bacak, dizden önde bükük, gergin sol bacağı arkadadır.

Antik dönemde, diskusunda, bu tür gladyatör figürlü kandillerin kullanılması, o dönemde popüler olan gladyatörlerin, halk tarafından sevildikleri için kandil ustaları tarafından üretilip satıldıklarını göstermektedir. Bir başka sebep olarak da, her gün

²³² Perlzweig, 86, Pl. 6. Fig. 163.

²³³ Gladyatör dövüşleri, MÖ 264'te başlayarak Roma Dönemi boyunca yaygınlaşmıştır ve Etrüskler'in ölü gömme gelenekleri ile ortaya çıktığı bilinmektedir. Gladyatörler, savaş tutsağı, köleler veya bazen de özgür kişilerden oluşmaktadır. Ölümcül dövüşlere sahne olan savaşçılar, aslan, kaplan, ayı gibi yabani hayvanlar ile mücadeleleri de olduğu bilinmektedir. Daha sonraları, Hristiyanlığın yaygınlaşması ile bu dövüş sporunun yasaklandığı bilinmektedir. H. Malay – H. Sılay, *Antik Devirde Gladyatörler*, İstanbul 1991, 7-8; A. Uzunalan, *Gladyatörler: Arenanın Tutsak Savaşçıları*, Ankara, 2010, 9-12.

²³⁴ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 36.

ölümcül dövüşlere katılan gladyatörlerin, dövüşlerde ölüme çok yakın oldukları için, dövüşlerden önce sağ kalabilmek amacıyla tanrılara yakardıkları veya veda yemeği (cena libera) verdikleri ve bu yüzden tanrılarına, kandil diskuslarına kendileri gibi gladyatör figürlü kandilleri adanmış olabildikleri düşünülmektedir²³⁵.

Diskusunda savaşçı figürler işlenen kandillerin benzerleri Broneer'in²³⁶ incelediği yer alan kandillerde görülmekle birlikte, form özellikleri bakımından MS 2. yy'a tarihlenmektedir. Aynı zamanda Bailey'de²³⁷ de görülen savaşçı figürlü diskus sahneleri, yine MS 2. yy tarihlenmektedir. Kataloğumuz içerisinde yer alan kalp burunlu kandiller grubundaki bu kandilimizi, Broneer ve Bailey'in örnekleriyle olan benzerlikleri sebebiyle MS 2. yy'a tarihlenmek doğru olacaktır.

Düz omuzdan tabana inen bir dik kulpa sahiptir. Kandilin omzunda herhangi bir bezeme görülmemektedir. Yalnızca, omuz ile diskus arası, iki yivle çevrilidir. Gövdede, tabana doğru inen ancak kaideye yakın yerde son bulan boya izinin görülmesi, kandilin üzerindeki boyanın gövdede yarım kalarak fırına verildiği düşünülmektedir. Ayrıca gövde üzerinde kalan boyadan dolayı bu kandilin, daldırma tekniği ile boyandığı tahmin edilmektedir. Aynı zamanda, burunda ve burundan gövdeye doğru boyada kullanımdan kaynaklanan yanma izi, is mevcuttur.

Kalp burunlu kandilin halka dipli tabanında, ortada sol ayak baskı damgası yer almaktadır. Kandil altında yer alan ayak baskı damgasının, Efes ve çevresindeki bir atölyenin üretimi olduğu düşünülmüştür²³⁸. Bazı kaynaklarda "planta pedis" olarak da isimlendirilen ayak baskı damgası, Roma Dönemi'nde üretilen kandillerde sıkça karşımıza çıkmaktadır. Özellikle MS 1. yy dan sonra, Akdeniz Bölgesi'nde üretilmeye başlandığı ve kandil ustaları tarafından sevilerek kullanılan bir atölye işaretidir. MS 3. yy'ın sonuna kadar kullanıldığı bilinmektedir²³⁹. Genellikle Efes tipli kandillerde sıkça karşımıza çıktığı bilinir²⁴⁰.

²³⁵ Malay – Silay, 28.

²³⁶ Broneer, 197.

²³⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 414, Pl. 122, Q3296.

²³⁸ F. Gunnar, *The Internal Organization of the Arretine Sigillate Industry, Problems of Evidence and Interpretation*, The Journal Roman Studies, Oxford, 1997, 118.

²³⁹ Perlzweig, 86, Pl. 6. Fig. 163.

²⁴⁰ Perlzweig, 83, 84.

Açık kırmızı renkli hamurlu ve turuncu-kırmızı renkli boyası olan diğer bir kalp burunlu kandil örneği ise, Kat. No. 9'da yer almaktadır. Kandil gövdesinde, tabana doğru inen ancak kaideye yakın yerde son bulan boya izi bulunmaktadır. Kat. No. 9'da bulunan bu kandil örneğinin, antik dönemde kandil ustaları tarafından daldırma tekniği ile boyandığını gösterir²⁴¹.

Kandilin diskusunda, iki savaşçı figür (gladyatör) yer almaktadır. Kat. No. 8'de olduğu gibi bir platform üzerinde birbirlerine dönük zırhlı savaşçılardan, soldaki figür, başı ile birlikte hafif sağa doğru dönüktür. Sol kolu öne doğru, sağ kolu yukarıya doğru hareketli ve geriye doğru dirsekten kıvrık şekilde durmaktadır. Sağ bacağı dizden bükülmüş, sağ yana doğru açık, sol bacağı dizden bükülmüş sol yana doğru açıktır. Sağdaki figür, başı ile birlikte sola doğru dönüktür. Sağ kolu dirsekten bükük, sol bacağı ileri doğru hareketlidir. Yoğun tahribata rağmen figürlerin başında miğfer bulunması ve yapısal olarak bakıldığında savaşçı duruşları ile gladyatör oldukları anlaşılmaktadır. Üç yivli kulba sahip olan kandilin omuz kısmında kabartma nokta bezemesi yer aldığı görülmektedir. Omzundaki bu bezeme, burun üzerinde bitmeden üç sıra devam etmektedir. Kulpu, gövdeden gelen, dik ve dışa taşkın, yüzük kulpludur.

İncelediğimiz örneğin bu grupta yer alan diğer kandiller ile benzer yönleri bulunmaktadır. Bunlar arasında, Kat. No. 10'da olduğu gibi, omuzda kabartma nokta bezemesi yer almaktadır. Kulp, Kat. No. 7 ve Kat. No. 10'daki gibi, gövdeden gelen dik ve dışa taşkın, yüzük şeklindedir.

Szentlélek'y'in²⁴² incelediği kandiller arasında yer alan 146 a nolu kandil ile kataloğumuzda yer alan kalp burunlu kandil gerek form bakımından, gerekse burun yapısı ve diskusu bezemesiz olup omuz üzerindeki üç sıra dizili kabartma nokta bezemesi bakımından neredeyse birebir benzeri olduğunu söyleyebilmekteyiz. Szentlélek'y, kalıp yapımı bu kandil örneğini MS 2. yy'a tarihlemektedir. Perlzweig²⁴³ ise, kandil omuzlarında yer alan üç ya da dört kabartma nokta bezemesinin Efes, Miletos, Tralleis gibi birçok Anadolu kentinde rastlanıldığını belirterek bu tür bezemelerin MS 1. yy'ın ikinci yarısı ve MS 2. yy'a tarihlemektedir.

²⁴¹ Bailey, *A Catalogue of the Lamps*, 14; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 28; Tavukçu, *Parion Nekropolu 2005 Yılı Buluntuları*, 121.

²⁴² Szentlélek'y, 96, Fig. 146 a.

²⁴³ Perlzweig, 83, Pl. 5, Fig. 124.

Bu gruptaki diğer kandiller olan Kat. No. 8 ve Kat. No. 10'daki eserler ile kalp burunlu ve dairesel gövdeli kandiller ile benzerlik gösterdiği için ve Kat. No. 9'da yer alan kandil örneğini de MS 2. yy'a tarihlemek yanlış olmayacak kanaatindeyiz.

Kat. No. 10'da yer alan ve Aphrodisias Müzesi'ne Aydın Karacasu ait Dedeler Köyü'nden satın alma yolu ile gelen örneğimizin kulpu kırık ve eksiktir. Boyada aşınma mevcuttur. Kırmızı renkli hamura sahip olan kandilin boyası, kiremit kırmızısı rengindedir. Kandilin diskusunda yer alan diskus deliklerinden birinin, ortada diğerinin ise diskus kenarında, buruna yakın yerde olduğu görülmektedir ve bu grupta incelediğimiz kandil örnekleri arasında iki diskus delikli olma açısından farklılık göstermektedir. Buruna yakın yerdeki diskus deliği, diğerinden daha küçük boyutta ve diskusta yer alan bezemeyi bozmayacak şekilde yerleştirilmiştir. Diskus ortasında yağ deliği, etrafında on altı yapraklı bitkisel rozet bezemesi ile süslenmiştir. Bu bezemenin benzerlerini, Korint'te²⁴⁴ ve Atina Agorası'nda²⁴⁵ da görmek mümkündür.

Omuz, iki sıra kabartma nokta bezemesi ile bezenmiştir. Burun üzerinde, plastik formlu kalp bezemesinin hemen ortasında tek kabartma nokta bezemesi yer almaktadır. Kulpu üzerinde tek yiv görülür.

Burun üzerinde, yine bu grupta incelenen Kat. No. 7 ve Kat. No. 8'de olduğu gibi yanmadan kaynaklanan is izi görülmektedir. Gövdesi dairesel formludur. Dik ve yüzük kulplu olması ile kataloğumuzdaki bu grubun diğer kandilleri ile benzerlik göstermektedir. Dairesel gövdeye bitişik, kısa kalp burunludur ve fitil deliği yuvarlaktır. Taban iki yivle çevrili kabartma halkalıdır.

Kat. No. 10'da yer alan kandilin omuz üzerindeki kabartma nokta bezemesi geleneğinin MS 1. yy ve MS 2. yy'da Atika'da görüldüğü bilinmektedir. MS 3. ve 5. yy larda da Korint ve Efes'te de devam ettiğini görmekteyiz²⁴⁶. Pergamon'daki kandillerin bezemeleri ise MS 2. yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir²⁴⁷. Yine Tralleis²⁴⁸'teki aynı bezemeye sahip kandiller de MS 1. yy'a tarihlendirilmektedir. Bu bilgiler ışığında Kat.

²⁴⁴ Broneer, 241, Pl. 14, Fig. 1059.

²⁴⁵ Perlzweig, 160, Pl. 33, Fig. 2046.

²⁴⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum I*, 380, Q3090.

²⁴⁷ A. Heimerl, *Die Römischen Lampen Aus Pergamon*, Berlin 2001, 134, Taf. 11, Abb. 439.

²⁴⁸ Civelek, 78, Lev. 9, K. 44.

No. 10'da yer alan kandili de burun, gövde yapısı ve omuz üzerindeki bezeme bakımından, MS 2. yy'ın başına tarihleyebiliriz.

Kat. No 11'de yer alan ve Aphrodisias Müzesi'ne Eskişehir'den satın alma yolu ile gelen kalp burunlu kandilin, diskus üzerindeki bezemede ve boyada aşınma görülmektedir. Gövdesi dairesel formlu olan kandilin diskusu, iç içe üç yivle çevrilidir ve diskus ortasında, yanında sütun bulunan, kanatlı Eros²⁴⁹ figürü yer almaktadır. Figürün başı, sağa doğru, yukarı kalkık, gövdesi sağa doğru dönüktür. Sağ kolu, sola doğru açılmış ve elinde meşale tutar şekilde (?) betimlenmiştir. Sağ bacağı düz, sol bacağı dizden geriye doğru kıvrık olan Eros figürünü biz, omuzdan kanatlı, çıplak Eros figürü olarak yorumlamaktayız.

Diskusta yer alan Eros figürünün net şekilde belirgin olmadığı görülmektedir. Ancak diğer kaynaklara bakıldığında, hareketli olduğu ve bu figürün duruş şekli bakımından, Cambridge'de²⁵⁰ yer alan bir kandilin diskusu içerisinde yer alan eros figürünü ile benzerlik gösterdiğini belirtmekteyiz. Cambridge'de Fitzwilliam Museum'da yer alan kandilin diskusundaki eros, başı sağa doğru yönelmiş ve yukarı kalkık, elleri ile hemen sağında bulunan salkıma dokunmaktadır. Diskus deliği, biri burna yakın yerde ortada, diğeri diskusun sağ kenarında, diskus duvarında olup iki diskus deliklidir. Kulp üzerinde üç yiv yer alır.

Kandilin, omuzdan gövdeye inen, dışa taşkın dik ve yüzük kulplu olduğu görülmektedir. Kısa kalp burunlu olan kandilin fitil deliği yuvarlaktır. Diğer kandil örneklerinde olduğu gibi, burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi yer alır.

Burada incelemekte olduğumuz kandilin burun yapısı ve formu, kalp burunlu kandil grubunda yer alan diğer kandiller ile benzemektedir. Kalıp yapımı ve kalp burunlu kandilin hem çamuru, hem de yapımı bakımından diğer kalp burunlu kandiller ile benzerlik göstermektedir. Çamurunun turuncu-kırmızı, boya renginin kırmızı olması, iç bükey şeklinde diskusu olması, dairesel gövdeli ve burun yapısının kalp şeklinde, Aphrodisias çevresinden satın alma yolu ile gelen veya bağış yolu ile müzeye

²⁴⁹ Eros; Aphrodite ve Hermes'in oğlu veya Eileithya veya İris'in çocuğu olduğu söylenen Eros, Tanrıların ve insanların kalplerinde aşkın ilahi ateşini yakan, efsaneler göre sürekli değişen, yarı Tanrı yarı insan olan bir yaratık olarak kaynaklarda yer almaktadır. Ş. Can, *Klasik Yunan Mitolojisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1970, 102.

²⁵⁰ D. W. J. Gill– H. Deborah, *The Annual Of The British School At Athens*, Managing Committee, London, 1992, Fig. 10, 414, 415.

kazandırılan kandiller ile benzerlik gösterdiği dikkati çekmektedir. Kalp burunlu kandile örnek olan bu eserimiz ile benzer olan diğer kandiller arasında yer alan ve Radt²⁵¹’ın incelediği eserler ile gövde yapıları urun yapısı bakımından benzemekte olduğunu görebilmekteyiz. Bu durumda kandilimizi MS 2. yy’ın ikinci yarısı ve sonrasına tarihlemek uygun olacaktır.

Bu grupta yer alan bir başka kandil örneği ise, Kat. No. 12’de yer alan açık kahve renkli çamura sahip, koyu kahve renkli boyası olan bozuk formludur. Kandilin diskusunda, balık tutan kanatlı Eros figürü yer almaktadır. Sola doğru yönelmiş. Başı sola doğru dönük erosun kanatları sağında ve solunda açık şekilde görülür. Sağ kolu öne doğru, elinde olta ve olta ucunda balık, sol kolu dirsekten kıvrık, geriye doğru ve elinde muhtemelen ya bir balık ya da sepet tutmaktadır. Sağ bacağı sabit sola doğru, sol bacağı dizden bükülerek sola doğru adım atar şekildedir. Sağ elin hemen altında diskus deliği yer alır.

Diskustaki balık tutan Eros figürü bakımından benzer olan kandiller arasında, Bailey’in²⁵² yayımladığı Eros öne çıkmaktadır. Eros, yine sağ kolu ile balık oltasını tutar şekilde, sol kolu sola doğru açılmış belirgin değildir. Kat. No. 12’deki Eros’un da omuzlarında kanatları olup çıplak verilmiştir. Her iki Eros’un sağ elinde balık oltası olup, oltanın ucunda balık yer almaktadır. Bailey, bu kandilin Efes kökenli olduğunu belirtmektedir. Kat. No. 12’de yer alan kandilimizin de, yine Efes kökenli olduğunu belirtmeliyiz. Yine bu kandilimiz de Kat. No. 11 ile benzer formu ve burun yapısının kalp şeklinde olması sebebi ile MS 2. yy’a tarihlendirilmesi gerekmektedir. Gövdesi oval ve bozuk formlu yapısı dikkati çekmektedir. Eğimli omuzdan gövdede son bulan dışa taşkın, dik ve küçük delikli kulp bulunur.

Kandilin burnu kısa kalp şeklindedir. Yüzeyde ve bezeme üzerinde aşınma görülen kandilin, burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi mevcuttur. Burun, bozuk formlu, kısa kalp şeklindedir. Omuz ile diskus arası tek yivle çevrili olan kandil, Kat. No. 11’de yer alan kandil ile form bakımından benzerlik göstermektedir.

²⁵¹ W. Radt, “*Lampen und Beleuchtung in der Antike*”, Antike Welt 17. Jahrgang, Heft 1, Lev. 26. 1986, 42.

²⁵² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 389, Pl. 110, Q3170.

Kalp burunlu kandiller içerisinde yer alan Kat. No. 8, Kat. No. 9, Kat. No. 10, Kat. No. 11 ve Kat. No. 12 nolu kandillerin burun yapıları ve gövde formları bakımından birbirine benzedikleri görülmektedir. Ayrıca yüzük kulplu yapıları da aynı gurup içerisinde yer almaları gerektiğini göstermektedir.

Kalp burunlu kandilleri, Radt²⁵³ MS erken 1. yy'a, Perlzweig²⁵⁴ MS 1. yy'ın ikinci yarısı ile MS 2. yy'ın başına tarihlemektedir. Walters²⁵⁵, bu tür kandilleri MS 3. yy'a tarihlemekle birlikte, Bailey²⁵⁶ ise, kalp burunlu kandilleri on gruba ayırarak MS 2. yy'ın ilk yarısı ile MS 3. yy'a tarihlemekte ve Efes grubu kandilleri içerisinde değerlendirmektedir. Aphrodisias Müzesi'ne kazandırılan kalp burunlu kandillerin Bailey'in kataloğunda yer alan kalp burunlu kandiller ile dairesel gövde, omuz üzerindeki bezemeler ve kalp burunlu olma ile benzerlik göstermektedir. Bu sebepten, incelediğimiz kandilleri, MS 2. yy'ın ikinci yarısı ve sonrasına tarihlemek gerektiği kanaatindeyiz.

4. 5. Kısa Yuvarlak Burunlu Kandiller

Kalp burunlu kandillerin devamı olarak bilinen bu gruptaki kandiller, kalp burunlu kandillerden, burun yapısı bakımından ayrılmaktadır. Burunda yer alan iç bükey şeklindeki kısım, kalp burunlu kandillerdeki gibi değil, yarısı ağza gelecek şekilde kısa ya da kesik formu olarak, ağzın içinde olacak şekilde devam etmektedir²⁵⁷. Kalp burunlu kandiller ile üretimi devam eden kısa yuvarlak burunlu kandilleri, Loeschcke, Tip VII olarak incelemektedir²⁵⁸.

Aphrodisias Müzesi'nde çalıştığımız eserler arasında yer alan Kat. No. 13, Kat. No. 14 ve Kat. No. 15 kısa yuvarlak burunlu kandil olarak değerlendirilmiştir. Bunlardan diskusu figürsüz ancak bitkisel bezemeli olan kandil örneğimiz Kat. No. 13'tür. Kandilin gövdesi dairesel formudur. Kütahya'dan satın alma yolu ile müzeye getirilen eserin boyasında aşınma görülmektedir. Diskusu iç bükey şeklindedir. Diskus çevresinde plastik halka ve etrafında yirmi üç yapraklı bitkisel rozet bezemesi yer almaktadır. Diskus deliğinin biri burna yakın diskusun kenarında yuvarlak ve diğeri ise

²⁵³ Radt, 42, Lev. 26.

²⁵⁴ Perlzweig, 85, Lev. 6, Res. 143.

²⁵⁵ Walters, 167.

²⁵⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II*, 336.

²⁵⁷ Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 68.

²⁵⁸ Loeschcke, 237, 243.

diskus ortasında, burna yakın diskus deliğinden daha büyük ve yuvarlaktır. Eğimli omuzdan gövdeye son bulan, dışa taşkın, dik ve yüzük kulpludur. Burun, kısa yuvarlak şeklindedir. Tabanı halka diplidir.

Bu grupta yer alan diğer kısa yuvarlak burunlu kandiller ile benzerlik gösteren Kat. No. 13'ün burun yapısı bakımından daha çok Kat. No. 15 ve Kat. No. 16 ile burunda yer alan dışa taşkınlık ve ağza doğru daha çok yuvarlatılmış şekli ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Ayrıca form ve burun yapısı bakımından, Perlzweig'in²⁵⁹ kandili ile de benzerlik göstermektedir. Aynı zamanda, Hayes²⁶⁰'in çalıştığı kandillere de benzeyen Kat. No. 13'ün benzer örneğini Hayes, MS 2. yy'a tarihlemektedir. Bu tarihlemelerden yola çıkarak, Aphrodisias Müzesi'nde yer alan kandil örneğini MS 2. yy'a verebiliriz.

Kalıp yapımı kandiller arasında yer alan diğer bir kısa yuvarlak burunlu kandil örneğimiz, Kat. No. 14'tür. Turuncu-kırmızı renkte olduğu ve kiremit kırmızısı renkte boyası olduğu görülen kandilin kalıp yapımı olduğu, alt ve üst matrislerin birleşim yerinde ayrılmadan anlaşılmaktadır. Yüzeyde ve diskustaki figürlerde aşınma bulunan gövdesi dairesel formlu olan kandilin diskusunda, iki savaşçı Kat. No. 9'da olduğu gibi gladyatör figürü yer almaktadır. Birbirlerine dönük zırhlı savaşçılardan, soldaki hafif sağa doğru dönük olarak yer alır. Sol ve sağ kolu dirseklerden bükülmüş, öne doğru hamle yapar durumda olan savaşçının bacakları dizlerden bükülü, sol ayağı önde, sağ ayağı arkadadır. Sağdaki figür, hafif sola dönük, üst gövdesi ileri doğru atılır şeklindedir. Sağ kolu dirsekten öne bükülmüş, karşısındaki figüre uzatır şeklindedir ve sol kolu da dirsekten yukarı doğru bükülüdür. Sağ bacak, dizden öne doğru bükük gergin, sol bacağı arkada görülmektedir. Kandil, basık hazneli eğimli omuzdan gövdede son bulan, dışa taşkın, dik ve küçük delikli kulpludur. Kulp üzerinde yanma izi görülmektedir. Kandilin burnu, kısa yuvarlaktır.

Gladyatör figürlü diskus bezemelerini, Kat. No. 8'de yer alan kandilin diskusundaki gladyatör figürleri ile benzer oldukları görülmektedir. Bu tür kandillerin, form yapısı bakımından yani, dairesel ve badem şekline benzer bir gövde, dar omuz yapısı ve diskus ile burun arasındaki geçişin kısa tutulması bakımından benzer örnekleri

²⁵⁹ Perlzweig, 83, Lev. 5, Res. 126.

²⁶⁰ Hayes, 64, Pl. 33, Fig. 275.

²⁶⁰ Walters, 119.

olarak Brants²⁶¹, Hayes²⁶², Hübinger 'de²⁶³ görebilmekteyiz. Ayrıca, burnun geniş delikli olması ile de belirttiğim araştırmacıların çalıştığı kandillere benzediğini söyleyebiliriz. Bu kandil örneğini, benzer örnekler doğrultusunda MS 2. yy'ın sonuna tarihlemekteyiz.

Karacasu, Geyre Köyü'nden gelen ve Aphrodisias Müzesi'ne bağış yolu ile kazandırılan diğer bir kısa yuvarlak burunlu kandil örneğimiz, Kat. No. 15'de yer almaktadır. Burun yapısı ve gövdenin dairesel olması bakımından, incelediğimiz kısa kalp burunlu kandillere benzerlik konusunda dikkati çekmektedir. Devetüyü renginde olan çamurun, orta derece pişirildiği görülmektedir. Kat. No. 15 no.lu kandilin diskus bezemesinde figürlü sahne bulunmaktadır. Sahnedeki figür aşındığı için, benzer figürleri daha önce incelediğimiz Kat. No. 11, Kat. No. 12'de de görmüştük. Bu figürler yardımıyla açıklayabileceğimiz diskus sahnesinde yer alan sağa doğru yönelmiş, yunus balığı üzerine binmiş, kanatlı Eros figürü olmalıdır. Kandilin omuz kısmı bezemesizdir. Ancak, omuz ile diskus arasının iki yivle çevrili olduğu görülmektedir. Kandilin gövdesinde, kireçlenme görülmektedir. Yine diğer kandil örneklerinde olduğu gibi yüzeyde ve bezeme üzerinde aşınma bulunmaktadır. Bu grupta incelediğimiz kısa yuvarlak burunlu kandillerdekine benzer olarak, eğimli omuzdan gövdede son bulan, dışa taşkın, dik, yüzük kulpludur.

Erosun elinde dialos²⁶⁴ bulunmaktadır. Kat. No. 15'de yer alan kandil diskusundaki Eros figürü dialos tutar şekildedir. Başı sağ yukarı doğrudur ve sağ kolu sağ yukarı doğru hareketlidir. Sağ bacağı sabit olarak görülür.

Dialos çalan Eros figürüne benzer bir sahne içeren kandilleri, Bailey²⁶⁵'in çalıştığı kandiller içerisinde yer alan Q3026 ile Eros'un sağa doğru dönüp yunus balığı üzerinde, dialos çalarken duruşu ile Kat. No. 15'de yer alan Eros'un duruşunun benzerliği dikkat çekmektedir. Yine dialos çalan Eros figürü içermesi ile Perlzweig²⁶⁶'in kataloğunda yer alan kandil diskusundaki dialos çalan Eros figürü benzerlik göstermektedir.

²⁶¹ Brants; 62, Pl. 7, Fig. 1111.

²⁶² Hayes, 55, Pl. 28, Fig. 251.

²⁶³ Hübinger, 167, Taf. 41, Fig. 209.

²⁶⁴ A. Erhat, *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul, 2003, 277; Ö. Öztürk, *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, 889.

²⁶⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 373, Pl. 99, Q3026.

²⁶⁶ Perlzweig, 114, Pl. 16, Fig. 711.

Gövdesinin dairesel formlu olması ve burun yapısı bakımından benzer örnekler arasında, Walters²⁶⁷, Cardaillac²⁶⁸, Perlzweig²⁶⁹ ve Hellmann²⁷⁰,ın çalıştığı kandil örnekleri ile de ilişki kurulabilir. Bu kandil örnekleri ve bu grupta incelediğimiz Kat. No. 13 ile benzerliği sebebi ile Kat. No. 15'i MS 2. yy'ın sonuna tarihlemekteyiz.

Eskişehir'den satın alma yolu ile gelen bulunan Kat. No. 16'nın, gövdesi dairesel formlu ve burun kısa yapıdadır. İki diskus delikli olan kandil, sağlam olmayıp, diskus haznesinin sol kenarında yer alan diskus deliği kırıktır. Figürler üzerinde ve boyada aşınma bulunmaktadır. Kandilin diskusunda yer alan figürlerde aşınma mevcuttur. Benzer örnekler²⁷¹ arasında yer alan Bailey'in Q3043 nolu kandilde de yine gövdesinin dairesel formlu olduğunu ve kesik konik hazneli bir yapıya sahip diskusu ve omuzdan gövdeye inen, dışa taşkın, yüzük şeklinde kulpu olduğunu görebilmekteyiz. Ayrıca bizim eserimizle benzer bir yapıda olan diğer bir hususta, kısa yuvarlak burunlu bir şekilde olması ile dikkati çekmektedir.

Eserin diskusunda, sola doğru koşan at figürü ve üzerinde süvari yer almaktadır. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi görülür. Omuzdan gövdeye inen, dışa taşkın, yüzük kulplu olan kandilin diğer diskus deliği, buruna yakın yerde, diskus kenarında ve yuvarlaktır. Omuz bezemesizdir. Kulp üzerinde maşa deliği yer almaktadır. Muhtemelen bu maşa deliği, kandilin diskusunda yer alan haznedeki fitili hareket ettirmek amacıyla kullanılan bir araç olarak düşünülmektedir.

Omuzdan gövdeye inen, dışa taşkın, yüzük kulplu yapısı ile diğer kısa yuvarlak burunlu kandiller ile ortak özellik göstermektedir. Ayrıca, Kat. No. 15'deki kandil ile gövdesinin dairesel şekilde ve diskus ile burun arasında geçişin kısa, burun yapısının kısa tutulması ile aynı tarihe yani MS 2. yy'ın sonuna vermekteyiz.

Aphrodisias Müzesi'ne Kütahya'dan satın alma yolu ile getirilen son kısa yuvarlak burunlu kandil, Kat. No. 17'de yer alan açık bej renkli çamuru, koyu gri renkli boyası olan kandildir. Kandilin boyası üzerinde aşınma mevcuttur. Diskus ortasında yer alan yağ deliği çevresinde, iki yiv görülür. Dıştaki yivle içteki yiv arasında kalan ve biri

²⁶⁷ Walters, 148, Pl. XXIX, Fig. 982.

²⁶⁸ F. D. Cardaillac, "*Lampes Antiques*", Afique Du Nord, 1922, 77, Fig. 89.

²⁶⁹ Perlzweig, 83, Pl. 5, Fig. 125.

²⁷⁰ Hellmann, 24, Fig. 20.

²⁷¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 380, Pl. 101, Q3043.

kulpun önünde, diğeri sağ yanda ve bir diğeri ise sol yanda olmak üzere üç adet mask yer almaktadır. Omuz üzerinde iki kenar dikdörtgen panel yer almaktadır. Kat. No. 17'nin burun üzerinde, yarım volüt bulunmakta ve kulp üzerinde üç yiv görülmektedir. Omuzdan iki yivle ayrılan diskus çemberi burun üzerinde iki yana kıvrılarak, burun üzerinde volüt gibi sonlanmıştır. Halka tabanda ise çok aşınmış olan ayak baskı damgası “planta pedis” görülür.

Kat. No. 17'deki masklı kandilin birebir benzerlerine, Walters²⁷², Bailey²⁷³, Hübinger²⁷⁴ ve Heimerl'in²⁷⁵ çalışmış olduğu kandillerde rastlanmaktadır. Walters, komedi maskları olarak nitelediği bu tür kandilleri, MS 2. İlk yarısına tarihlerken, Anadolu kandilleri içerisinde değerlendiren Hübinger, kataloğunda yer alan ayak baskı damgalı kandili, MS 2. yy'a tarihlemektedir. Bu grupta çalıştığımız kandillere burun ve gövde yapısı ile benzerliği ile de tarihlemeye yol gösterici olan benzerliklerden dolayı elimizdeki eseri MS 2. yy'ın sonuna tarihlemek yanlış olmayacaktır.

4. 6. Uzun “U” Burunlu Kandiller

Bu grupta değerlendirilen kandillerin genel karakteristik özellikleri incelendiğinde, gövdeleri disk şeklinde olmaları bakımından dikkati çekmektedirler. Burun yapıları uzun “U” şeklindedir ve diskuslarında bezeme bulunmamaktadır. Ancak omuz kısımlarında yer alan bezemeler dikkati çeker. Bu grupta incelediğimiz kandillerin omuz kısmında yer alan bezemeler arasında, omuz kısmı boyunca paralel çizgiler olmasıyla birlikte üzüm salkımı bezemesi de yer almaktadır. Tabanların bazılarının ortasında Kat. No. 18'deki gibi atölye işareti olan ayak baskı damgaları ve Kat. No. 19'daki gibi “OII” usta işaretleri görülebilmektedir.

Bu grup altında inceleyeceğimiz kandiller, Kat. No. 18, Kat. No. 19, Kat. No. 20'dir. Bunların arasında yer alan ve Aphrodisias Müzesi'ne satın alma yolu ile getirilen Kat. No. 18'deki eserin üzerindeki boyada, omuz bezemesinde ve burun kenarında aşınma ve patina mevcuttur. Açık kırmızı renkli çamuru olan kandilin boya rengi, kiremit kırmızısıdır. Gövdesi disk şeklinde olan kandil, badem formu olup, diskusu küçük ve çukur haznelidir. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulpu bulunur.

²⁷² Walters, 187, Fig 268.

²⁷³ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum II*, 335, Pl. 72, Q 1326.

²⁷⁴ Hübinger, 118, Taf. 28, Abb. 219.

²⁷⁵ Heimerl, 153, 154, Taf. 16, Abb. 685.

Diskus ortasında herhangi bir bezeme veya figürlü sahne işlenmeyen kandilin omuz üzerinde, yatay çizgiler görülmektedir. Burun üzerinde de yatay çizgiler bulunmaktadır. Burun ve kulp altında çentik izleri olan kandilin tabanı, düz ve tek yivli kabartma halka ile çevrilidir. Ortasında ayak baskı damgası yer almaktadır.

Brants'ın²⁷⁶ incelediği bir kandil ile gerek form bakımından gerekse burun yapısı bakımından Kat. No. 18'de birebir benzer olarak görülmektedir. Yine aynı şekilde, Bailey'in²⁷⁷ kataloğundaki Q 3163 nolu eseri ile benzerliği dikkati çekmektedir. Bu iki örnek, kandil gövdesinin disk şeklinde olması ve burun yapısının "U" şeklinde olması ile benzer bir örnek olması nedeni ile MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy tarihine verilmektedir. Bu tarihler Kat. No. 18'de incelediğimiz Aphrodisias Müzesi örneği için de yol gösterici olabilir.

Kandilin kulp ve burun altında yer alan çentik izleri, Batı Anadolu kandillerinin özellikleri olarak bilinmekte olup, MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy'a tarihlenmektedir²⁷⁸. Kataloğumuzda incelediğimiz gövde yapısı ve burun şekli bakımından benzer olan Kat. No. 19'un omuz üzerindeki yatay çizgi bezemesi ile de Kat. No. 18 ile benzerliği dikkati çekmektedir. Ayrıca Kat. No. 19 ve Kat. No. 20 ile gövde yapısı ve burun şekli bakımından benzemekte olup, bu kandiller ile aynı tarihe verilerek, MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy önerilmiştir.

Bu grup içerisinde incelediğimiz diğer bir uzun "U" burunlu kandil ise Kat. No. 19'dur. Aphrodisias Müzesi'ne Aydın, Nazilli'den satın alma yolu ile gelmiştir. Açık kırmızı renkli çamuru olan kandilin boya rengi ise kiremit kırmızısıdır. Ancak, kandil üzerindeki boyada, kullanımdan kaynaklanan aşınma mevcuttur. Ayrıca, kandil üzerinde yoğun patina görülmektedir. Sağlam olan kandilin diskusu çukur haznelidir. Dikey kulplu kandilin diskusunda, herhangi bir figürlü sahne görülmemektedir. Ancak, diskus ile omuz arası iki yivle çevrilmiştir. Ayrıca diskus deliği çevresinde de iki halka görülmektedir. Kandilin omzu üzerinde yatay çizgiler mevcuttur. Halka dipli olan tabanda, usta işareti olarak "O II" yazısı bulunmaktadır. Burun ve kulp altında çentik izleri mevcuttur.

²⁷⁶ Brants, 59, Pl. VII. Fig. 1065.

²⁷⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 387, Pl. 110, Q 3163.

²⁷⁸ Metin, 168.

Uzun “U” burunlu kandil grubu içerisinde yer alan Kat. No. 19’un halka dipli tabanında “O II” harfleri ile benzeyen bir örnek, Knidos’ta karşımıza çıkmaktadır²⁷⁹. Bu işaretlerin ters yazılmasının sebebi ise, bu usta işaretlerinin orijinallerinden kopya edilerek üretilmiş olabileceğini göstermektedir²⁸⁰. Brants²⁸¹ ve Bailey’in²⁸² kataloğunda yer alan kandil örnekleri ile benzerliği gibi, Barin’ın²⁸³ incelediği örnekler arasındaki kandil ile de, hem gövdenin disk şeklinde ve burun yapısının uzun “U” biçiminde olması, hem de üzerindeki yatay çizgi bezemesinin benzer olması ile dikkati çeker.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi, Kat. No. 18 ile birebir benzer olan Kat. No. 19’un disk gövdeli oluşu ve hatta omuz üzerindeki bezeme ile birebir benzerliği dikkati çekmektedir. Kat. No. 18’in kulpu deliklidir ancak Kat. No. 19’da ise kulp deliği yoktur. Bu yakın benzerlikten Kat. No. 19’u da, MS 5. yy’ın sonu MS 6. yy’a tarihlemekteyiz.

Aydın Karacasu Dedeler Köyü’nden, satın alma yolu ile ele geçen Kat. No. 20’de kandilin kulpu kırık ve eksik olarak görülmektedir. Boyada, omuz üzerindeki bezemede aşınma ve patina mevcuttur. Disk formulu gövdesi olan kandilin diskusu çukur hazneli ve diskus deliği, diskus ortasında ve geniştir. Herhangi bir bezeme veya figürlü sahnesi olmayan diskusun ortasında, iç içe iki halka ile çevrili küçük yağ deliği yer almaktadır. İncelediğimiz örneğin omuz üzeri, asma dalları ve üzüm salkımları ile bezenmiştir. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi bulunur. Burun, uzun “U” şeklinde olup Ayrıca, burun üzerinde de asma dalına bağlı üzüm salkımı görülmektedir. Halka tabanlı kandilin kulpu altında, çentik izleri bulunmaktadır.

Bu grup altında incelediğimiz Kat. No. 18 ve Kat. No. 19’dan daha koyu kırmızı renkli bir çamura sahip olan Kat. No. 20’nin diskus deliği, bu iki kandilin diskus deliğinden daha küçüktür. Kat. No. 20’nin omuzdan buruna doğru Kat. No. 18 ve Kat. No. 19’dan daha geniş olarak tutulmuştur. Omuz üzerinde ise, diğer iki kandil örneğindeki gibi yatay çizgi bezemesi yerine, üzüm salkımı motifi işlenmiştir. Kandilin tabanı diğer iki kandilde olduğu gibi halka tabanlıdır, ancak herhangi bir bezeme yer

---

²⁷⁹ Metin, 168.

²⁸⁰ Metin, 90, K 613.

²⁸¹ Brants, 59, Pl. VII. Fig. 1065.

²⁸² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 387, Pl. 110, Q 3163.

²⁸³ Barin, 49, Lev. 38c.

almamaktadır. Bu durumda Kat. No. 20 kandil örneğini de biraz farklılıklar içermesine karşın MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy'a tarihlemek yanlış olmayacağı kanaatindeyiz.

4. 7. Burun Üzeri Düz Tablalı Kandiller

Burun üzeri düz tablalı olarak karşımıza çıkan ve genellikle oval gövdeli olan kandillerin boyutları, 9-10 cm uzunlukta ve 6-7 cm genişliktedir. Kandillerin kulpları dikey ve deliksizdir. Diskusları geniş hazneli olup, figürlü ve bezemelidirler. Diskusları geniş olan kandil çeşitleri arasında dar diskuslu kandillerde bulunmaktadır. Bu tür kandillerin omuz kısımlarında genellikle asma dallı üzüm salkımı gibi bitkisel bezeme örnekleri olduğu gibi, kabartma nokta bezeme olan kandillerde yer almaktadır. Bu tür kandillerin çamurunda, mika ve kum katkısı olduğu görülmektedir. Geniş diskusa sahip burun üzeri düz tablalı kandillerin, tabanları halka olup, genellikle herhangi bir imza veya usta işaretleri bulunmadığı görülmektedir²⁸⁴.

Bu grupta incelediğimiz kandiller, katalogda 21 ile 36 numaralar arasında yer almaktadır. Bunlardan biri, diskusunda mitolojik sahnesi olan ve gövdesi oval formlu olan Kat. No. 21'dir. Bu kandilin boyasında ve diskustaki sahnede aşınma görülmektedir. İncelediğimiz kandiller içerisinde, diskustaki mitolojik sahne bakımından en güzel örnekler arasında yer alan Kat. No. 21'in kulpu, eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp özelliği taşımaktadır. Burun üzerinde, bu grubun özelliği olarak görülen düz tabla mevcuttur. Kandilin diskus deliklerinden biri, figürü diskusa yerleştirirken herhangi bir görüntü bozukluğuna sebebiyet vermeyecek şekilde yerleştirilmiş, ortada ve küçük, diğeri ise burna yakın yerde, diskus duvarına yerleştirilmiş ve diğer diskus deliğinden daha büyük olmak üzere iki diskus deliklidir. Tabanı halka dipli olan kandilin omuz kısmında, iki sıra dizili kabartma nokta bezemesi yer almaktadır. Yine aynı şekilde, burun üzerinde de kabartma nokta bezemesinin kesintisiz devam ettiği görülmektedir. Fitol deliği üzerinde, düz tabla olduğu görülmektedir ve kandilin kullanıldığına dair yanma izi mevcuttur. Kandilin burun ve kulp altında çentik izleri bulunmaktadır.

Aydın'a bağlı Karahisar Kasabası'ndan satın alma yolu ile müzeye getirilen Kat. No. 21'in diskusunda mitolojik sahne yer almaktadır. Deniz yaratığını andıran bu tür

---

²⁸⁴ Brants, 64; Hayes, 71.

figürlerin isimlendirilmesi konusunda, MÖ 6. yy'da Nereus, Triton, Akheloos, Okeanos gibi isimler verildiği bilinmektedir²⁸⁵. Akheloos ve Okeanos, nehirlerin ve suların tanrılarıdır ve başkalaşma yeteneklerine sahip olduklarından dolayı, istediği her şekle girebilen tanrı olarak bilinirler. Bu yüzden bu tanrıların, insan başlı, balık vücudu şekline de girmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Bazı tasvirlerde Triton ile Nereus ayırt edilememektedir²⁸⁶.

Kat. No. 21'de yer alan kandilin diskusunda, önde yer alan figür, sola doğru yönelmiş, başı yine sola doğru dönük, sakalsız ve iki eli yine sola doğru ileri vaziyette bir şey tutar gibi, alt gövdesinde ayakları at şeklinde, alt vücudu yılan gibi ve balık kuyruğu yukarı sola doğru kıvrılmış durumdadır. Bu figürün balık kuyruğunun hemen arkasında, diskus duvarında bir başın olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu ikinci figüre bağlı olarak öndeki figürün yılan şeklinde olan vücudunun hemen üzerinde, bu ikinci figüre bağlı olarak dizden kırık ve kasları da detaylı verilmiş bacak görülüyor olabilir. Kandilin diskusunda yer alan sahne, bu eseri yapan usta tarafından, kandil diskusuna sıkıştırılmış gibi görülmektedir. Belki de bu figürlerin önde yer alanı Nereus olabileceği gibi arkadaki figüründe Herakles olabileceği düşünülmektedir. Nereus, Hesperidler ülkesine ulaşmaya çalışan Herakles'in sorduğu sorulardan kurtulmak için üst gövdesi insan vücutlu, alt gövdesi balık şeklinde olan bir yaratık olarak betimlenmektedir. Nereus olabileceği gibi, Triton²⁸⁷ - Herakles mücadelesi de olabilecek sahneyi ayırt edebilmek için herhangi bir isim veya yazıtı olmadığı için bu ayrımı yapamamaktayız.

Kandilin diskusunda yer alan bu figüre benzer diğer örnekler incelendiğinde, hem Nereus hem de Triton²⁸⁸ olabileceği düşünülen yaratığın, Paris Louvre Museum'da²⁸⁹, yer alan Triton olarak adlandırılan, sakalsız üst bölgesi insan gövdeli, alt

²⁸⁵ A. Temür, *Grek Sanatında Karışık Yaratıklar*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2009, 205.

²⁸⁶ Temür, 206.

²⁸⁷ Triton, Poseidon ve Amphitrite'nin oğludur ve belden yukarısı insan, belden aşağı olan kısmı balık şeklindedir. Ayrıca, belden yukarısı ile belden aşağısının birleştiği yerde, at ayakları olan bir deniz tanrısıdır. Erhat, 287; Can, 497; Temur, 206, 207.

²⁸⁸ Hesiodos, dalgaların dibinde yaşayan bu deniz yaratığının, annesi ve soylu babası ile birlikte, altından bir sarayda, etrafına korkular saçarak oturduğundan bahsetmektedir. (Hesiodos, Hesiodos Eseri ve Kaynakları, Çev.: S. Eyuboğlu-A. Erhat, 1991, 930.)

²⁸⁹ Thespiades- Zodiacus, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* (Lımc) VIII-1- 2, Artemis Verlag Zürich und Düsseldorf, Switzerland, 1997, 71, Fig. 35.

bölgesi balık vücutlu ve ayakları at ayağı şeklinde görülmektedir. Yine başka bir örnek olarak, Bruxelles Müzesi'nde yer alan bir kandil üzerinde görülen deniz yaratığı ise yine üst bölgesi insan, alt bölgesi balık şeklinde, yalnız kuyruğu kertenkele kuyruğu şeklindedir²⁹⁰.

Perlzweig²⁹¹ ve Hayes²⁹²'in incelediği kandiller ile büyük benzerliği olan Kat. No. 21 nolu kandilimizin dikey deliksiz kulplu olması, burun yapısının uzun “U” şeklinde ve düz tablalı olması yapısı ile büyük benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu benzerlikler ışığında Kat. No. 21 nolu kandilimizi MS 6. yy 'a tarihlemeyi uygun bulmaktayız.

Kat. No. 21 ile gövde yapısının oval olması ve burundaki fitil deliğinin düz tablalı olması ile birebir benzeyen kandiller arasında yer alan ve müzeye satın alma yolu ile gelen Kat. No. 22 nolu diskusu iç içe iki yivle çevrilidir. Kandilin diskus bezemesinde, kartal figürü resmedilmiştir. Kandilin diskusunda yer alan kartal figürünün başı ortada ve sağa doğru dönük olup, kanatlarını iki yana açmış, heraldik duran ve kanat ile kuyruk ayrıntıları kabartma çizgilerle verilmiştir. Üzerindeki tüyler, kabartma tekniği ile belirginleştirilmiştir. Kartal figürünün kanatlarının hemen altında, figürün duruşunu bozmayacak şekilde, iki adet diskus deliği yer almaktadır.

Dikey, kalın ve deliksiz tutamak kulpa sahip olan kandilin omuz üzerinde, tek sıra kabartma nokta bezemesi görülmektedir. Burun, düz tablalıdır ve burun üzrinde yanmadan kaynaklanan is izi görülmektedir. Taban, iç içe düz ve plastik halka ile çevrili ve kaidesi kırık ve sağ kenarı eksik olarak görülmektedir.

Walters²⁹³'in üzerinde durduğu 1324 nolu eser ile gövdesinin oval yapıda olması, burun üzeri düz tablalı olması ve diskus ile burun arası geçişin uzun tutulması bakımından benzer olduğu görülmektedir. Walters gibi Perlzweig²⁹⁴, Bailey²⁹⁵ ve Hübinger²⁹⁶'in üzerinde durduğu eserler ile de aynı şekilde benzer olduklarını belirtmeliyiz. Aynı zamanda bu grupta yer alan Kat. No. 21 ile de gövde yapısının oval

²⁹⁰ Thespiades- Zodiacus, 76, 77, Fig. 40.

²⁹¹ Perlzweig, 189, Pl. 12, Fig. 2742.

²⁹² Hayes, 71, Pl. 36, Fig. 295.

²⁹³ Walters, 198, Pl. XXXVI, Fig. 1324.

²⁹⁴ Perlzweig, 189, Pl. 12, Fig. 2742.

²⁹⁵ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 384, Pl. 107, Q 3129.

²⁹⁶ Hübinger, 115, Taf. 29, Abb. 233.

olması, burun üzeri düz tablalı olup diskus ile burun arasının uzun tutulması bakımından benziyor olduğunu açıkça görebilmekteyiz. Bu durumda benzettiğimiz örnekler ışığında kandilimizi MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'a tarihlemekteyiz.

Kat. No. 23 nolu kandil örneğinde, gövdesi oval formlu olup sağlam ele geçtiği görülmektedir. Diskusu iç içe iki yivle çevrilidir. Diskus ortasında başını sağa doğru çevirmiş, kanatlarını iki yana açmış kartal figürü yer almaktadır. Diskus deliğinde, biri kartal figürünün sol kanadının altında, diğeri sağ kanadın altında olmak üzere iki diskus deliği yer almaktadır. Kandilin omuz üzerinde, tek sıra kabartma nokta bezemesi görülmektedir. Kandilin dikey, kalın ve deliksiz kulbu bulunmaktadır. Burun ve kulp altında çentik izleri olan kandilin, burun üzerinde düz tabla mevcuttur. Burun üzerinde tek kabartma nokta yer almaktadır.

Tabanı halka dipli olan Kat. No. 23 nolu kandil, Kat. No. 21 nolu kandil ile birçok benzer yönleri bulunmaktadır. Bunlar arasında, her iki kandilin omuz bölümlerinde tek sıra dizili kabartma nokta bezemesi görülmektedir. Her iki kandilin diskus bezemesinde, kartal figürü resmedilmiştir. Burun üzeri düz tablalı oluşu da benzer örnekler arasındadır. Burun üzerinde de yine tek sıra kabartma nokta bezemesi görülen kandillerin kulp ve burun altında çentik izleri bulunur. Bu iki kandilin tabanları düz ve herhangi bir iz veya ustaya işaret eden bir harf bulunmamaktadır.

Diskusunda kartal işlenmiş kandiller arasında, Bailey²⁹⁷'in kataloğunda yer alan bir kandilde, başını sağa doğru çevirmiş, kanatlarını yanlara doğru açarak, heraldik duran kartal figürü yer almaktadır. Ayrıca, Metin²⁹⁸'in incelediği, Kibyra kandilleri içerisinde yer alan kandillerin diskuslarında, kanatlarını iki yana açmış heraldik duruşlu kartal figürünleri görülmektedir. Diskuslarında kartal olan kandillerin görüldüğü yerler arasında, Aphrodisias yakınlarında yapılan Kabalar²⁹⁹ kazısında ele geçtiği gibi, Efes'te³⁰⁰ da görülür. Bunlar sadece diskusta yer alan kartal figürü ile benzerlik göstermeyip aynı zamanda, gövdesinin oval şeklinde olması, diskus ile burun arasındaki geçişin uzun tutulması, burun üzerinin düz tablalı olması ile benzer oldukları için bu

²⁹⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 311, Pl. 68, Q 2518.

²⁹⁸ Metin, 544, K 507.

²⁹⁹ Tulay, 29-30, Res. 12.

³⁰⁰ Walters, 200, Res. 300.

kandiller ile aynı tarihe yani MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'a tarihlemeyi uygun görmektedir.

Kartal figürünün kandillerde işlenme sebebi olarak iki yorum yapılmaktadır. Bunlardan birincisi, baştanrı Zeus'un atribütü olarak kullanıldığı söylenmektedir. Kandilin diskusunda yer alan kartal figürünün, Zeus'un simgesi olarak kullanılması onun hoşnutluğunu kazanmak amacıyla yapılmış olabileceğini düşündürmektedir. Bir taraftan da antik dönemde Roma'da kartal, gücün ve iradenin sembolü olarak bilinmektedir³⁰¹.

Kat. No. 24 nolu kandil, açık kahve renkli çamuru ve gri boya rengi ile dikkati çekmektedir. Omuz ile diskus iki yivle ayrılmaktadır. Kandilin diskusunda, sağa doğru koşan at figürü yer almaktadır. Ancak figür tahrip olduğu için, net olan uzuvları arasında, atın baş bölgesi ve özellikle gözleri, kabartma şeklinde belirginleştirilmiştir. Diğer taraftan atın boynu ve şaha kalkmış biçimde olan ön ayakları belirgindir. Aşınmadan dolayı, figürün gövdesi ve kuyruğu net olmamakla birlikte, sadece kabartma olarak görülmektedir. Atın arka ayakları, usta tarafından zeminde olacak şekilde, diskusun kenarına yerleştirilerek işlenmiştir. Diskus deliklerinden biri, kandilin kulpuna doğru olan bölgede, figürün üst gövdesinde, diğeri ise, at figürünün alt bölgesinde, kandilin buruna doğru olan kısmında olmak üzere iki tanedir.

Diskusunda at figürünü olan kandile benzer örnekleri, Bailey³⁰²'in incelediği kandiller arasında görmek mümkündür. Bu kandilin diskusunda, at figürü, sağa doğru koşar şekilde, ön ayakları şaha kalkmış, arka ayakları yere sabit durmaktadır. Bu kandilin diskusundaki at figürü, bizim kataloğumuzda yer alan kandilin diskusundaki figür ile birebir benzemektedir. Fakat bu iki kandilin ayrılan yönü, bizim incelediğimiz kandilin diskusu iki diskus delikliken Bailey'in kataloğunda yer alan kandil ise tek diskus deliği vardır. Yine Kat. 24'ün diskusunda yer alan at figürü ile benzeyen bir başka örnek ise, Kibyra³⁰³ kandillerinde görülmektedir. Bu kandillerde de, Kat. No. 24'teki gibi ön ayakları yukarı kalkmış, arka ayakları sabit yerdedir. Bu kandiller arasında, tek diskus delikli kandiller olduğu gibi, iki diskus delikli olan kandiller de

³⁰¹ Barın, 73; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 37.

³⁰² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 377, Pl. 102, Q 3052.

³⁰³ Metin, 544-545, K 507, K 508.

Kibyra kandilleri içerisinde yer almaktadır. Bu benzerlikler ışığında Kat. No. 24'ü MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy'a tarihlemekteyiz.

Aydın, Nazilli'den satın alma yolu ile müzeye getirilen Kat. No. 25 nolu kandilin diskusundaki figür çok fazla tahrip olmuştur. Ancak bir önceki incelediğimiz Kat. No. 24'ün diskusunda da benzer figüre sahip olduğu düşünülerek Kat. No. 25 nolu kandilin diskusundaki kabartmanın da yine ön ayakları şaha kalkmış at figürü olduğu sonucuna varılabilir. Diskusunda, biri figürün üst kısmında, kulpa yakın yerde, diğeri ise figürün gövdesinin alt kısmında, buruna yakın yerde olmak üzere iki diskus deliği yer almaktadır. Kandilin kulpunun alt kısmında kırık mevcuttur.

Kat. No. 24 ve Kat. No. 25 nolu kandiller, oval formlu olmaları, burun üzerindeki fitil deliklerinin yapısı ve omuz üzerindeki tek sıra kabartma nokta bezemesi bakımından birebir benzemektedirler. Kulpları dolgu kulp şeklinde, dik ve deliksizdir. Bu gruba giren kandillerin görüldüğü yerler arasında, Efes³⁰⁴ ve Kibyra³⁰⁵ da bulunmaktadır. Benzer örnekler yardımıyla bu kandilleri, MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy'ın başına tarihlemekteyiz.

Aydın, Karacasu İlçesi Yenice Kasabası'ndan satın alma yolu ile gelen diğer bir kandil Kat. No. 26 nolu kandildir. Kandil, açık kahve renkli ve ince kum ile mika karışımı bir çamura sahiptir. Gövdesi oval formlu olan kandilin dikey ve deliksiz kulpu bulunmaktadır. Kandilin omuz bezemesinde tek sıra dizili kabartma nokta bezemesi yer almaktadır. Aynı şekilde burun üzerinde de yer alan kabartma nokta bezemesi yer almaktadır. İç bükey diskusun yağ deliği çevresinde on dört yapraklı bitkisel rozet bulunmaktadır.

Açık kahve renkli çamur ile üretilen Kat. No. 27'nin kandilin boyası ise kiremit kırmızısı renktedir. Çamurunda mika ve kum katkılı olan kandilin boyasında, omuz üzerinde ve diskustaki bezemede aşınma ve yüzeyde patina görülmektedir. Kandilin omuz kısmında, tek sıra boncuk bezemesi yer almaktadır. Burun üzerinde de iki adet tek sıra boncuk bezemesi olan kandilin fitil deliğinin etrafı kabartma halka ile çevrilidir. Kandilin diskusunda, yağ deliği ve çevresinde iki kabartma halka ile çevrili ve çok özenilmeden yapılmış ondört yapraklı bitkisel rozet bezemesi bulunmaktadır.

³⁰⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 382, Pl. 105, Q3107.

³⁰⁵ Metin, 532, K 486, K 487.

Müzeye, yine Nazilli'den satın alma yolu ile kazandırılan kandiller arasında, Kat. No. 28 nolu kandilde yer almaktadır. Gövde yapısı oval formludur. Kandilin diskus ile omuzunu arasında iki yivli çember ayırmaktadır. Diskusunda herhangi bir bezeme yer almamaktadır. Omuz kısmı dar ve bezemesiz olan kandilin olan kandilin, burundaki fitil deliği çevresinde düz tabla yer alır. Kulpu eğimli omuzdan gelir ve dik, deliksiz tutamaktır. Burun üzerinde yer alan bezeme olarak, sağ ve solda iki inci bezemesi olup, ortada üç çentik ile süslenmiştir. Kat. No. 28 nolu kandilin tabanı düz tabanında, içi içe geçmiş iri halkaların ortasında, sağ ayak baskı damgası yer almaktadır. Kulp ve burun altında ise çentikler görülmektedir.

Bailey³⁰⁶, bu tür kandillerin birebir benzer örneğini MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy olarak tarihlemiştir. İncelediğimiz Kat. No. 23- 27 nolu kandillerde de yive oval gövdeye sahip olup omuz kısmı dar tutulmuştur. Ayrıca burun üzerinde düz tabla yer almaktadır. Ayrıca burun ve kulp altında çentik izleri görülmektedir. Kat. No. 23 nolu eserimizde de benzer özellikler görüldüğünden MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy olarak tarihlemeyi uygun gördük.

Aydın, Karacasu, Bingeç Köyü'nden satın alma yolu ile müzeye getirilen bir başka burun üzeri düz tablalı kandil örneğin, Kat. No. 29 boyasında, omuz üzerindeki bezemede ve diskustaki figürde aşınma mevcuttur. Diskus deliklerinden, biri kulpa yakın yerde, diskusun ortasındaki boğa figürünün hemen üstünde, diğeri buruna yakın, diskustaki boğa figürünün gövdesinin altında yer almaktadır. Omuz üzerinde asma dalları ve aralarında üzüm salkımı bezemesi bulunmaktadır ve bu bezeme üzüm salkımı ile son bulmaktadır. Kandilin tabanı plastik halka ile çevrilidir ve ortasında sağ ayak baskısı bulunmaktadır. Burun ve kulp altında çentik izleri mevcuttur. Diskus iç içe iki yivle çevrilidir. Diskus ortasında, sola doğru, diskusun ortasında sabit duran, gözleri ve boynuzları belirgin boğa figürü yer almaktadır. Antik dünyada boğa, Poseidon'un kutsal hayvanı olarak bilinmektedir. Bazen de, Zeus'un Europe'yi kaçıırken boğa şeklini alması gibi konularda karşımıza çıkabilmektedir³⁰⁷.

³⁰⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 382, Pl. 105, Q3108.

³⁰⁷ Erhat, 109; M. Karaosmanoğlu, *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Erzurum 2005, 41, Res. 74.

Kat. No. 29 Walters³⁰⁸, Hayes³⁰⁹, Bailey³¹⁰, Hübinger³¹¹ ve Dağlı'nın³¹² incelediği kandiller ile oval formu bakımından, kulplarının deliksiz tutamak kulplu olması bakımından ve burun yapıları bakımından benzer olduğu görülmektedir. MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy olarak tarihlendirilen bu kandillerin, Kat. No. 29 nolu kandil ile birçok yönden benzer olduğu göz önüne alınarak bu kandilimizi de MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy'a tarihlemektediriz.

Bu kandil örneklerinden, omuz üzerindeki bezeme ile ayrılan diğer bir kandil örneği de Kat. No. 30'dur. Aphrodisias Müzesi'ne Aydın'ın Nazilli İlçesi'nden satın alma yolu ile kazandırılan kandilin çamuru, turuncu-kırmızı renklidir ve kum ve mika katkılıdır. Boyası kiremit kırmızısı olan kandilin diskusunun ortasında diskus deliği yer alır. Etrafında ise bir kabartmanın yer aldığı görülmektedir. Ancak bu kabartma çok tahrip olduğu için ne olduğu tespit edilememektedir. Kandilin omuz kısmında, diskusu çevreleyen çemberden çıkan asma dalı ve bu asma dalına bağlı üzüm salkımları görülmektedir. Burun üzerinde de devam eden bezeme, dışa doğru çevrilen iki volüt ve ortasında bir üzüm salkımı ile son bulmaktadır.

Bu grupta yer alan kandiller arasında omuz bezemesi ile dikkati çeken Kat. No. 30, gövdesinin oval olması, burundaki fitil deliği üzerinde düz tabla olması ve kulpunun eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp olması bakımından bu gruptaki diğer kandiller ile birebir benzerlik göstermektedir. Bu tür kandillerin, Efes³¹³, Korinth³¹⁴ ve Kibyra'da³¹⁵ benzer örneklerinin görüldüğünü söyleyebiliriz. Efes, Korinth ve Kibyra örneklerinin diskus ile burun arasındaki geçişin uzun tutulması, burundaki fitil deliği üzerinin düz tablalı olması ve genelde diskuslarında figürlü sahneler işlenmiş olduğunun görülmesi bu tür kandillerin daha geç dönemlere tarihlendiğini göstermektedir. Bizim örneğimizde de bu özelliklerden yola çıkarak, Kat. No. 30 nolu eserimizi MS 6. yy'a tarihlemektediriz.

³⁰⁸ Walters, 199, Pl. XXXVI, Fig. 1331.

³⁰⁹ Hayes, 71, Pl. 36, Fig. 295.

³¹⁰ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 384, Pl. 107, Q 3129. Hübinger, 115, Taf. 29, Abb. 233

³¹¹ Hübinger, 115, Taf. 29, Abb. 233.

³¹² Dağlı, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.

³¹³ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 382, Pl. 105, Q3108.

³¹⁴ S. K. Garnett, "Late Roman Corinthian Lamps from the Fountain of the Lamps", *American School of Classical Studies at Athens, Hesperia*, Vol. 44, No. 2, 1975, 200, Pl. 44, Fig. 32.

³¹⁵ Metin, 522-523, K 469, K 470.

Kat. No. 31 ve Kat. No. 32 nolu kandillerin müzeye geliş şekli Aydın'ın Nazilli İlçesi'nden satın alma yolu ile olmuştur. Kandillerin formu ovaldır. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz kulpları olan kandillerin burundaki fitil deliği çevresi düz tablalıdır. Diskusları dar, basık ve çukur haznelidir. Omuz üzerinde enine tarama çizgileri bulunmaktadır. Burun üzerinde de tarama çizgileri olan kandillerden Kat. No. 32'in burun üzerinde tarama çizgileriyle birlikte, birde çift ayak izi yer almaktadır. Kandillerin kulplarının üzerinde üç yiv bulunur. Halka tabanlı kandillerde sağ ayak baskı damgası yer almaktadır. Fakat bu bezemelerin tahrip olduğu görülmektedir. Burun altında çentik izleri olan kandillerin diskusu iç içe iki yivle çevrilidir.

Müzeye satın alma yolu ile gelen kandillerin nereden üretildikleri konusunda bilgi bulunmamaktadır. Ancak Aphrodisias'ta halen devam eden kazılarda benzer örneklerin³¹⁶ yer alması bu kandillerin Aphrodisias'tan ya da çevresinden üretildiklerini düşündürmektedir. Ayrıca, Miletos³¹⁷ ve Efes³¹⁸ gibi bölgelerde de benzer örneklerin bulunduğu bilinmektedir. Bu benzerlikler arasında kandil formları ovaldır. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz kulpları olan kandillerin burundaki fitil deliği çevresi düz tablalıdır. Diskusları dar, basık ve çukur hazneli olması gibi konularda öne çıkmaktadır. Bu bölgelerde bulunan kandiller, MS geç 5. yy MS 6. yy tarihli oldukları için, kataloğumuzda yer alan Kat. No. 31 ve Kat. No. 32 nolu kandilleri de yine, MS 5. yy sonu, MS 6. yy'a tarihlemekteyiz.

Kat. No. 32, Kat. No. 33, Kat. No. 34, Kat. No. 35 ve Kat. No. 36'da burun üzeri düz tablalı kandiller arasında yer almaktadır. Kat. No. 30-36 nolu kandillerin, diskurlarının daha dar oldukları görülmektedir.

Kat. No. 33 nolu kandilin omuz üzeri bezemesi, boncuk şeklindedir. Bu boncuk bezemesi, burun üzerinde de aynı şekilde devam ettiği görülür. Kat. No. 33 nolu kandilin diskus deliği çevresinde ise on dört yapraklı bitkisel rozet yer almaktadır. Aynı şekilde, Kat. No. 33'de yer alan kandil diskusunda da, on dört yapraklı bitkisel rozet ile bezemeli olduğu görülmektedir. Diskus deliği kırık ve eksik olan kandilin tabanı, düz ve plastik halka ile çevrilidir ve halka tabanında, biri sağında diğeri solunda olmak üzere

³¹⁶ Smith – Ratté, 234, Fig. 14.

³¹⁷ Barin, 49, Lev. 38c-d.

³¹⁸ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 388, Pl. 110, Q3163.

iki adet kabartma nokta bezemesi ile etrafında halka bezemesi görülmektedir. Burun ve kulp altında da çentikler mevcuttur.

Kat. No. 33 nolu eserin gövdesinin oval formlu olması ve diskusunun çukur hazneli olması dikey ve deliksiz, tutamak kulpa sahip olması gibi benzer özellikler Hübinger³¹⁹ ve Dağlı³²⁰'nin incelediği eserler ile benzer özellikler taşımaktadır. Bu durumda Kat. No. 33'ü de MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'a tarihlenmeyi uygun bulmaktayız.

Kat. No. 33 nolu kandilin omuzu üzerinde, tek sıra boncuk bezemesi yer almaktadır. Açık kahve renkli olup ince kum ve mika katkılı hamura sahip olan bu kandillerin benzer örnekleri arasında Garnett³²¹, Bailey³²², Hübinger³²³'in çalışmış olduğu eserler bulunmaktadır. Bu eserlerin Kat. No. 34'te olduğu gibi gövdesi oval formlu olup, diskusları dar ve çukur haznelidir.

Yine bu grupta yer alan ve Aphrodisias Müzesi'ne Aydın'ın Nazilli İlçesi'nden satın alma yolu ile getirilen başka bir kandilimiz ise, Kat. No. 34 nolu kandildir. Pembe pudra renkli çamuru olan kandilin boya rengi, gri-kahve renklidir. Omuz bezemesi bakımından farklılık gösteren bir örnek olan kandilin diskusu, iç bükey şeklindedir ve diskusun ortasında diskus deliği yer alır. Diskus deliğinin çevresinde ise, iç içe geçmiş iki kare bezemeli geometrik desen bulunur. Kandilin omuzunda ise yumurta bezemesi bulunmaktadır.

Özellikle Garnett'in incelediği 33 nolu eserin Kat. No. 34 ile diskustan buruna geçişte burun kanalının kalın tutulması ve burun üzerinin düz tabla şeklinde olması konusunda benzerlikleri dikkati çekmektedir. Ayrıca Garnett'in incelediği 33 nolu eserin kulp kısmının, dikey ve deliksiz olması ile de Kat. No. 34 ile benzer özelliklerde olduğunu göstermektedir. Bu örneklerin benzerleri olan ve Efes'te yer alan eserleri Bailey³²⁴ MS 6. yy olarak tarihlenmiştir. Bu özellikler gözönüne alındığında Kat. No. 34 nolu eserimizi MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy tarihlerine verilmesi uygundur.

---

³¹⁹ Hübinger, 115, Taf. 29, Abb. 233.

³²⁰ Dağlı, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.

³²¹ Garnett, 200, Pl. 46, Res. 32.

³²² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 384, Pl. 107, Q 3129.

³²³ Hübinger, 115, Taf. 29, Abb. 233.

³²⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 384, Pl. 107, Q 3129.

Aydın Nazilli'den satın alma yolu ile müzeye kazandırılan Kat. No. 35'in omzunda ve diskusunda herhangi bir bezemeye yer verilmemiştir. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi olan kandilin yüzeyinde patina görülmektedir. Bu grupta yer alan kandiller ile gövdesinin oval formu olması ve diskusunun çukur hazneli olması yanında bir de eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulpa sahip olması bakımından benzer özellikler göstermektedir. Bu kandillerin benzer örneklerine, Hayes³²⁵, Hübinger³²⁶ ve Dağlı³²⁷, MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy nu tarihlemişlerdir. Biz de bu kandiller ile gövdesinin oval şekilde olması, burun yapısının fitil deliği çevresinde düz halkalı olması, kulplarının eğimli omuzdan gelerek, deliksiz tutamak kulp olması bakımından benzer özellikler gösterdiği için, Kat. No. 35'i aynı tarihe vermek gerektiğini düşünmekteyiz.

Burun üzeri düz tablalı kandillerin son örneği olarak müzeye, Aydın İli'nin, Karacasu İlçesi'nden satın alma yolu ile gelen Kat. No. 36, bu grupta yer alan diğer kandillerden, diskusunda yer alan bezemeden dolayı farklılık göstermektedir. Diskusu çukurdu ve etrafı yükseltilmiş olarak görülen kandilin diskusunun ortasında, istiridye kabuğu³²⁸ bezemesi görülmektedir. Bu bezemenin göbeğinde ise yağ deliği yer almaktadır. Yine bu kandilimizi de bu grupta yer alan diğer kandiller ile diskus bezemesi dışında benzerliği dolayısı ile MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy başlarına tarihlemekteyiz.

4. 8. Burun Üzeri Kanallı Kandiller

Gövde yapısı bakımından "Gözyaşı şekilli kandiller"³²⁹ olarak da isimlendirilen bu tür kandilleri Walters³³⁰, "düz burunlu ve yekpare kulplu geç veya Hristiyanlık tipleri" olarak adlandırmıştır. Bu kandillerin uzunlukları, 7,5-13,5 cm yükseklikleri ise 2-3,5 cm arasında değişmektedir. Kandillerin gövde yapıları ovaldır ve uzun burunlu olan örnekler gibi kısa yuvarlak burunlu kandiller de bulunmaktadır. Broneer³³¹, bu türdeki kandillerin Anadolu üretimi olduklarını belirtmekte ve kandilleri XXIX tipte

³²⁵ Hayes, 71, Pl. 36, Fig. 295.

³²⁶ Hübinger, 115, Taf. 29, Abb. 233.

³²⁷ Dağlı, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.

³²⁸ Benzerleri için bkz.: Brants, Fig. 226; Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 85-87, Fig. 110-111; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 39, Lev. 21a-d.

³²⁹ Barın, 101.

³³⁰ Walters, 198-203.

³³¹ Broneer, Tip XXIX.

incelemektedir. Bu tür kandillerin, Atina Agorası'ndaki kazılarda da benzerlerinin ele geçtiği bilinmektedir³³². Bu kandillerin de yine Anadolu'dan üretildiği ve MS 5. yy'da ithal edildiğinden bahseden Perlzweig³³³ bu tipteki kandillerin az sayıda olduğunu belirtmiştir.

Katalogumuz içerisinde yer alan burun üzeri kanallı kandil tipleri arasında yer alan örneklerle bakıldığında, toplam 10 adet kandil ayırt edilmektedir. Bu kandillerin üzerindeki bezemelere bakılırsa çoğunun omuz üzerinde bezemeleri olduğu görülmektedir. Ancak diskuslarında herhangi bir bezeme görülmemektedir. Kandiller arasında gövde yapısı ve burun yapısının uzun olması bakımından farklılık gösteren Kat. No. 45 ve Kat. No. 46 nolu kandiller, bu grupta yer alan diğer kandiller ile farklı bir yapı ortaya koymaktadır.

Aphrodisias Müzesi'ne el koyma ile kazandırılan Kat. No. 37 nolu kandilin gövdesi oval formudur ve diskusu çukur haznelidir. Deliksiz olan kulp, kandilin gövdesinin birleşim yerinden dikey olarak yükselmektedir ve geniş olan omuz ile bağlanmaktadır. Kandilin diskus çevresini saran yiv, buruna doğru bir kanal ile birleşmektedir. Halka tabanlı kandilin omuz üzerinde, asma dalları ile birlikte üzüm salkımları olan bir bezeme yer almaktadır. Üzüm salkımı bezemesi, burnun üzerinde yer alan kanalın her iki tarafında da devam etmektedir.

Kat. No. 37'in Kat. No. 38-46 arasında yer alan kandiller ile gövde yapısının oval şeklinde olması ve omuzdan gelen yivin kandilin burnuna bir kanalla bağlanması açısından benzerliği dikkat çekmektedir. Ancak omuz üzerindeki bezemeler konusunda farklılık gösteren kandiller içerisinde, Kat. No. 38 ile omuz bezemesi bakımından daha yakın olduğu dikkati çekmektedir. Kat. No. 37 ve Kat. No. 38'de asma dalı işlenmiştir ancak Kat. No. 37'de asma dalının daha çok belirgin olduğu görülmektedir. Oval gövdeden buruna doğru giden yumuşak hat ve fitil deliğinin küçüklüğü gibi özellikler biraz daha geç bir dönemden olabileceğini gösterdiği için Kat. No. 37'yi MS 6. yy'a tarihlemekteyiz.

Kat. No. 38 Aphrodisias Müzesi'ne satın alma yolu ile getirilmiştir. Diskusu iç bükeydir ve gövdeden çıkıp geniş omuz ile bağlanan deliksiz dik bir kulpa sahiptir. Kat.

---

³³² Perlzweig, 9-10, Lev. 10, 345.

³³³ Perlzweig, 9-10, Lev. 10, 345.

No. 37 nolu kandil ile omuz üzerindeki üzüm salkımı bezeme yönünden benzerlik gösteren kandilin burun üzerindeki kırlangıçkuyruğu şeklindeki uygulama ile bu grupta yer alan diğer kandillerden farklılık göstermektedir. Burun üzerinde yer alan kırlangıçkuyruğu şeklindeki bezeme Kat. No. 39 nolu kandilin burun üzerindeki bezeme ile benzeşmektedir.

Atina agorası'nda benzer bir örnek arasında yer alan³³⁴ 2806 nolu eserin, Kat. No. 38 ile gövdesinin dairesel olması, burun üzerindeki kanal geçişinin dar tutulması ve hatta burun üzerindeki kırlangıçkuyruğu şeklinde bezemenin yer alması ile benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Bu benzerlikler ışığında Kat. No. 38'i de MS 6. yy ve sonlarına tarihlemekteyiz.

Kat. No. 39 Aydın İli, Kabalalar Kazısında 1 nolu mezardan ele geçmiştir. Kandilin form bakımından Kat. No. 37, Kat. No. 38 ile benzerliği söz konusudur. Kandilin omuz üzerinde yer alan üç sıra kabartma nokta bezemesi ile biraz farklı olduğu da görülmektedir. Diskusunda yer alan ve iki yivle çevrili yuvarlak diskus deliğinde kırık görülmektedir. Kulp bakımından da bu grupta yer alan kandiller ile benzerliği görülmektedir.

Brants³³⁵ ve Perlzweig³³⁶'in incelediği kandillerin Kat. No. 39 ile gövde yapısının dairesel olması, burun üzerindeki kanal geçişinin yer alması bakımından benzer olduğu görülmektedir. Bu benzerlikler ışığında Kat. No. 39 kandil örneğini de MS 6. yy'a tarihlemeyi uygun görmekteyiz.

Burun üzeri kanallı kandiller arasında yer alan diğer bir örnek ise Kat. No. 40'tır. Gövdesi oval formlu olan kandilin diskusu çukur haznelidir. Diskus deliğini omuzdan ayıran iki yiv ile çevrili ortada yer almaktadır. Diskusu çevreleyen yiv, diskus ile burun arasında bir kanal oluşturarak burun üzerinde son bulmaktadır. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi görülmektedir. Eğimli gövdeden başlayan kulp, omuzda birleşmektedir. Dik ve deliksiz kulpun üzerinde tek yiv bulunmaktadır. Omuz üzerinde tek sıra kabartma boncuk dizisi yer alırken burun kanalının her iki yanında ters volüt oluşturduğu görülmektedir. Kandilin kabartma halka tabanı tek yivle çevrilidir ve

---

³³⁴ Perlzweig, 192, Pl. 44, Fig. 2806.

³³⁵ Brants, 64, Pl. VII, Fig. 1126.

³³⁶ Perlzweig, 192, Pl. 44, Fig. 2806.

bezemesizdir. Ancak kulp altında kiraz sapına benzer bir daldan asılan üç boncuk bezemesi yer almaktadır.

Bailey³³⁷'in, Q 3185 nolu kandil ile gövdesinin oval olduğu ve kulpunun eğimli gövdeden tutamaklı, tek yivli olup dik ve deliksiz olduğu görülmektedir. Burun üzerinde diskustan buruna doğru kanallı olan kandil ile Kat. No. 40 ile benzer olduğu dikkati çekmektedir. Bailey'in MS 6. yy'a tarihlediği kandil ile benzerlik gösteren Kat. No. 40'ı da MS 6. yy'a tarihlemekteyiz.

Bu kandil ile aynı formda olan bir diğer kandil ise Kat. No 41'dir. Aphrodisias Müzesi'ne Aydın İli Nazilli İlçesi'nden satın alma ile getirilmiştir. Çamuru, devetüyü renkli olan kandilin form yapısının oval olması bu gruptaki diğer kandiller ile benzerlik gösterir. Bu grupta yer alan Kat. No 37-40 nolu kandiller arasında diskusu diğerlerinden daha geniş tutulmuştur. Geniş diskusun çevresini dört yivin çevirdiği görülmektedir. Diskusunda, istiridye kabuğu bezemesi yer almaktadır. İstiridye kabuğu bezemesi burun üzeri düz tablalı kandil grubunda yer alan bu gruptaki diğer kandiller ile diskus bezemesi olarak istiridye kabuğu şeklinde bezemesi olan tek kandil örneğidir. Dar omuz üzerinde herhangi bir bezeme yer almamaktadır. Diskusu çevreleyen yiv, burun üzerinde, diskus ile burun arasına kanal oluşturarak burunda son bulmaktadır. Taban düzdür.

Metin³³⁸, diskusunda istiridye kabuğu şeklinde bezemesi olan kandil örneklerine Kibyra'da Geç Roma Döneminde yaygın olmadığından bahsetmektedir. Kat. No 41'in burun üzeri kanallı diskusundaki istiridye kabuğunda kandil ustalarının beğendiği bezeme olduğu için yapıldığı düşünülmektedir. Çünkü üzerinde durduğumuz Kat. No 41'in, bu grupta yer alan Kat. No 37-40 gibi kandiller ile hamurunun fazla katkılı olması, burun üzerinin kanallı yapıda olması gibi özelliklerinden dolayı aynı tarihlere yani MS 6. yy'a tarihlenmektedir.

Kat. No. 42 Aydın'dan satın alma yolu ile müzeye kazandırılmıştır ve yoğun kum ve mika katkılı çamuru olan kandilin diskusu iç bükey şeklindedir ve ortasında küçük yağ deliği bulunmaktadır. Dar omuz ile diskusu ayıran kabartma yiv, yükselerek diskus çukur şeklini almıştır. Diskusu bezemesiz olan kandilin omuz kısmında üzüm

³³⁷ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 390, Pl. 111, Q3185.

³³⁸ Metin, 416, 417, Fig. K 276.

salkımı bezemesi ve asma dalları yer almaktadır. Yiv, diskus ile burun arasında kanal oluşturarak burun üzerinde son bulmaktadır. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi bulunmaktadır. Deliksiz kulp dik ve yivsizdir. Halka taban bezemesizdir. Kulp ve burun altında çentik izleri görülmektedir.

Kibyra³³⁹, da Kat. No. 42 ile benzeyen ve formu bozuk olan kandiller görülmektedir. Metin'e göre³⁴⁰, formlarının bozuk olmasının altında bu kandillerin Kibyra'da yerel atölyelerde üretilmesi yatar. Bu durumda form yapısının bozuk olduğu görülen Kat. No. 42'nin de yerel bir atölyeden üretildiği düşünülmektedir.

Atina Agorasi³⁴¹, nda ve Efes³⁴², te benzer örnekleri görülen kandillerin Kat. No. 42 ile aynı form yapısında olduğu görülmektedir. Burun üzeri kanallı olması ile de benzer olan bu kandillerin Kat. No. 42'nin de üretim yerinin Anadolu olduğunu göstermektedir. Perlzweig³⁴³ ve Bailey³⁴⁴, Kat. No. 42'ye benzer olan kandilleri incelemiş olduğu MS 6. yy'a tarihlemektedirler. Bu bilgiler ışığında bizde Kat. No. 42'yi MS 6. yy'a tarihlemeyi uygun görmekteyiz.

Bununla birlikte, burun üzeri kanallı kandiller içerisinde yer alan ve gövde yapısı bakımından birbirlerine daha çok benzeyen iki kandil örneği daha yer almaktadır. Bunlardan biri, Kat. No. 43 diğeri ise Kat. No. 44'tür. Kat. No. 43'ün diskusu basık haznelidir. Omuz ile diskus arası yükseltilmiş kabartma yiv ile çevrilidir. Kat. No. 44'te yer alan kandilde yine oval formlu bir yapı söz konusu olup, diskus ile omuz arasının kabartmalı yiv ile yükseltildiği görülmektedir. Her iki kandilde de diskusun çevresini saran yiv burun üzerinde kanal oluşturmaktadır. Yine her iki kandilin üzerinde üzüm salkımı ve asma dalları mevcuttur. Fakat kandillerin boyasında, üzerindeki bezemelerde, çok kullanımından kaynaklanan aşınma olduğu görülmektedir. Kandillerin kulp ve burun altında çentik izleri bulunmaktadır.

Burun üzeri kanallı kandiller arasında yer alan Kat. No. 43 ve Kat. No. 44, bu grupta incelediğimiz kat. No. 42 ile gövdesinin oval ve bozuk formlu yapısı ile benzer olduğu görülmektedir. Kulpunun deliksiz tutamak kulp olması ile de benzer özellikler

---

³³⁹ Metin, 183, Fig. K 388.

³⁴⁰ Metin, 183.

³⁴¹ Perlzweig, 192, Pl. 44. Fig. 2806.

³⁴² Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 390, Pl. 111, Q3183.

³⁴³ Perlzweig, 192, Pl. 44. Fig. 2806.

³⁴⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 390, Pl. 111, Q3183.

taşıdığı için Kat. No. 43 ve Kat. No. 44'ü bu kandil ile aynı tarihe yani MS 6. yy 'a tarihlenmektedir.

Aphrodisias Müzesine satın alma yolu ile gelen diğer bir kandil ise, Kat. No. 45 nolu eserdir. Devetüyü renkli çamura sahip olan kalıp yapımı bu kandilin boya rengi gridir. Kulpu eğimli gövdeden dik ve deliksiz tutamaklı olup üzerinde yivi bulunmamaktadır. Kandilin burun kısmının bu grupta yer alan diğer kandillerden daha uzun olduğu dikkati çekmektedir. Burun ucunda kullanımdan dolayı kaynaklanan yama görülmektedir. Burun üzerindeki kanalın her iki yanında yine bu kabartma nokta bezemesi bulunmaktadır. Omuz üzerinde iki sıra dizili kabartma nokta bezemesi yer almaktadır.

Kat. No. 45'in burun üzeri kanallı kandiller içerisinde benzeri, ileride işleyeceğimiz Kat. No. 46'dır. Benzer özellikleri içerisinde, form yapısının oval olması, diskus ile burun arası geçişin uzun tutulması, diskusunun daralması ve burun üzerindeki kanalın olması yer almaktadır.

Atina Agorası³⁴⁵nda ve Efes³⁴⁶te benzer örnekleri olan Kat. No. 45'in nerede üretildiği konusunda kesin bir bilgi bulunmamaktadır ancak Anadolu'da görülen benzer örnekleri göz önüne alınırsa Anadolu'da üretildiği görüşüne ulaşılmaktadır. Kat. No. 45'in bozuk form yapısı ile yerel atölyelerde üretildiği düşünülmektedir. Yapılan karşılaştırmalar ile Kat. No. 45'in MS 6. yy'ın sonuna tarihlemeyi uygun görmekteyiz.

Burun ve kulp altında çentik izleri olan bu kandile benzeyen diğer eser ise, Kat. No. 46 nolu kandildir. Armudi formu gövdeye sahip olan kandilin boya rengi kahverengidir. Kandilin boyasında, diskus ve omuz üzerindeki bezemede aşınma görülmektedir. Kandilin omuzu üzerinde panelli yumurta bezemesi yer almaktadır. Omuz ile diskus arası burun üzerinde ikiye ayrılarak gözyaşı şeklini alan iki yivle sınırlandırılmıştır.

Diskusta, baş kısmı aşınmış, kanatlarını iki yana açmış arkasında kuyruğu olan kartal bezemesi yer almaktadır. Baş sola doğru çevrili olan kartalın iki yana doğru açtığı kanatlarının hemen alt kısımlarında, kandil ustası tarafından diskusta yer alan

³⁴⁵ Perlzweig, 185, Pl. 41. Fig. 2644.

³⁴⁶ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 389, Pl. 110, Q 3171.

figürü bozmayacak şekilde yerleştirilen iki yağ deliği bulunmaktadır. Halka tabanda sol ayak baskı damgası yer almaktadır.

Genel olarak değerlendirdiğimizde, Kat. No. 46 Efes'te çok sayıda üretildikleri bilinmektedir. Aynı zamanda, Miletos'ta da bu tür kandillerin üretildiği anlaşılmaktadır³⁴⁷. Bu tip kandiller, Efes B ve C tipi olarak adlandırılan taban tiplerine sahiptirler³⁴⁸. Perlzweig ve Bailey'in çalışmalarında³⁴⁹ yer alan kandiller ile gövde formları açısından, burun yapıları ve burun üzerindeki kanallı yapıları bakımından benzer örneklerin olduğunu ve bu tipteki kandilleri MS 5. yy'a tarihlediklerini bilmekteyiz. Bu bilgiler ışığında, aynı form ve yapıda olan Kat. No. 46'yı da MS 6. yy'ın sonuna tarihlemeyi uygun görmekteyiz.

4. 9. Palmet Kulplu Kandiller

Bu grup içerisinde yer alan kandillerin en belirgin özellikleri, oval gövde formuna sahip olmaları ve "U" burunlu olmalarıdır. Ayrıca yine plastik görünümlü palmet kulplu olmaları da bu gurubun belirleyici özellikleri arasında yer almaktadır³⁵⁰. Çalışmamız içerisinde, palmet kulplu kandiller grubuna dâhil olan, Aphrodisias Müzesi'ne satın alma veya el koyma ile getirilen beş örneğimiz bulunmaktadır. Bunlar arasında, Aphrodisias Müzesi'ne el koyma ile kazandırılan Kat. No. 47'deki örneğimizin gövdesi oval formludur. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi görülmektedir. "U" burunlu kandilin kulpu plastik yapılı palmet şeklindedir. Diskus deliği ortada, yuvarlak, havalandırma deliği buruna yakın yerde, burun kanalı üzerindedir.

Halka tabanlı olan kandilin omuz üzerinde bezeme yer almaktadır. Bezeme, omuz üzerinde, palmet kulptan gelen, omzun iki tarafından aşağı doğru sarkan iki asma dalı ve dalların çıktığı yerde iki nokta bezemesi ve asma dallarının altında üzüm salkımı olarak devam etmektedir. Diskus deliği çevresin de iki yiv ve etrafında gözyaşı damlasına benzer yiv buruna doğru devam etmektedir. Diskus ile burun arasında geniş kanallı olan kandilin, burun üzerinde yer alan bezemede ise, diskustan gelen iki yivle çevrilmiştir. Kulp ise, palmet şeklinde bitkisel formdadır. Tabanda iç içe üç kabartma

³⁴⁷ Perlzweig, dipnot. 32.

³⁴⁸ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 366-371, Fig. 162.

³⁴⁹ Perlzweig, 185, Pl. 41. Fig. 2644; Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 389, Pl. 110, Q 3171.

³⁵⁰ Barın, 11-12; Öztürk, *Kyzikos Kandilleri*, 60-61.

halka yer alır ve tabandan kulpa doğru çıkıntı görülmektedir. Bu çıkıntının kandil ustası tarafından herhangi bir yere koyulduğu zaman dengeli durması amacıyla yapıldığı düşünülmektedir.

Bu grupta yer alan diğer Kat. No. 48 ve Kat. No. 49'da yer alan kandiller ile gövde yapısı bakımından ve palmet kulpunun formu bakımından benzer bir örnek olduğu görülmektedir. Ayrıca, Kat. No. 48'deki kandilin burun yapısının "U" şeklinde olması ile benzerliği görülür. Bailey³⁵¹, ve Barın³⁵², bu tip kandilleri Efes Tipli kandiller arasında yer aldığını belirterek MS 6. yy sonu MS 7. yy'ın ilk yarısına terihlemişlerdir. Bu bilgilerden yola çıkarak, Kat. No. 47 nolu kandili de MS 6. yy sonu MS 7. yy'ın ilk yarısına tarihleyebiliriz.

Kat. No. 48'de yer alan kandil, müzeye, Aydın Nazilli'den satın alma yolu ile gelmiştir. Kalıp yapımı olan kandilin üzerindeki boyada aşınma ve gövde yüzeyinde patina olduğu görülmektedir. Gövdesi yuvarlak formu kandilin çamur rengi, açık deve tüyüdür ve boyası ise kiremit kırmızısı renklidir. Ortada diskus deliği olan kandilin omuz üzerinde herhangi bir bezeme görülmemektedir. Burun üzerinde, dil bezemesi yer almaktadır. Kulpu palmet şeklinde olan kandilin tabanı iç içe halka ile çevrili, ortasında bir çift ayak izi yer almaktadır. Kulp altında çentik izleri görülmektedir. Bu tür çentik izlerinin "U" burunlu kandillerin tabanlarında da görüldüğü bilinmektedir³⁵³.

Kat. No. 47 ile gövde yapısının oval formu olması, "U" burunlu yapısı ve palmet şeklinde kulpu olması bakımından benzerliği dikkati çekmektedir. Ancak Kat. No. 48 gövdesinin, Kat. No. 47'den daha dairesel olduğu görülmektedir.

Efes³⁵⁴'te Kat. No. 48 ile benzer örnek olan kandilin palmet kulplu yapısı, gövdesinin oval olması ve diskusunu darlığı göze çarpmaktadır. Benzer örnekler yardımı ile Kat. No. 48'i MS 6. yy ve MS 7. yy'ın ilk yarısına tarihlemektediriz.

Yine palmet kulplu olan diğer bir kandil örneğimiz ise, Kat. No. 49'dur. Kandilin diskusundan başlayarak, burun kısmının tamamı kırık ve eksiktir. Yüzeyindeki boyada ve kandilin diskusunda yer alan figürlü sahnede aşınma mevcuttur. Gövdesi

³⁵¹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 395, Pl. 114, Q3219.

³⁵² Barın, 11-12, Kat. No. 9-10, Lev. 4a-d, Çizim 10a-d.

³⁵³ Bkz. Kat. No. 18-33.

³⁵⁴ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 386, Pl. 108, Q3149.

yuvarlak formlu olan palmet kulplu kandilin diskus deliği ortada yer almaktadır. Çamuru açık pembe pudra renklidir. Yoğun mika ve kum katkılı olan kandilin tabanı düz diplidir. Omuz üzerinde karşılıklı duran iki küçük dikdörtgen panel bulunmaktadır. Kandilin kulpu palmet yaprağı şeklinde, tabanı ise iç içe iki yivle çevrildiği görülmektedir.

İç bükey şeklinde olan diskusun çevresi, üç ya da dört yivle çevrilidir. Yivli diskusun ortasında, diskusu kaplayacak şekilde Leda³⁵⁵ görülmektedir. Leda'nın taçlı başı sola dönük, vücudu diskus kenarına dayalıdır. Vücudu çıplak olan figürün ayakları sağa doğru yönelmiş ve uzanır şekildedir. Usta tarafından figürün şeklini bozmayacak şekilde diskus deliği yerleştirilmiştir. Figürün sağ kolu dirsekten bükülü ve eli diskusun zeminine dayalıdır. Leda kucağında kanatları açık olarak görülen kuğu tutmaktadır. Figür fazla tahrip olduğu için kuğunun başı net olarak belirgin değildir. Ancak benzer örnekler³⁵⁶ yardımıyla yorumlayabilmekteyiz. Figürün alt kısmında ise pelerin yer almaktadır. Bu tür kandillerde genellikle Leda çıplak şekilde, pelerinli ve kucağında kuğu tutar biçimde verilmektedir.

Kandilin gövde yapısının dairesel olması bakımından, Kat. No. 47 ve Kat. No. 48 ile benzediği görülmektedir. Ayrıca kandilin kulpu palmet şeklinde olması ile de benzeyen Kat. No. 49, bezemesinde yer alan figürlü sahne bakımından, çalıştığımız eserler arasında tek örnektir. Bu kandilin bir benzer örneği Pergamon'da³⁵⁷ bulunmuştur. Bailey³⁵⁸, MS 6. yy'ın sonu MS 7. yy'ın başına tarihlediği bir kandil ile gövdesinin dairesel olması ve kulpunun palmet şeklinde bitkisel bezemeli olması bakımından benzerliği dikkati çekmektedir. Palmet kulplu kandiller arasında yer alan Kat. No. 49 nolu kandili de bu bilgiler ışığında, MS 6. yy'ın sonu MS 7. yy'ın başına tarihlemekteyiz.

Aydın, Nazilli'den satın alma yolu ile müzeye kazandırılan diğer bir başka palmet kulplu kandil ise Kat. No. 50 incelediğimiz eserlerin sonuncusudur. Palmet kulplu kandiller arasında da son eser olan kandilin, çamuru, turuncu-kırmızı katkılı boyası ise gri-kahve renklidir. Çamurunda bol mika görülmektedir. Kandilin

³⁵⁵ Bkz: Can, 34-35.

³⁵⁶ Metin, 28-30, Fig. K113-114.

³⁵⁷ Heimerl, 110, Taf. 5, Abb. 154.

³⁵⁸ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 386, Pl. 108, Q3149.

kullanımından kaynaklı olarak, üzerindeki boyada ve burunda aşınma görülmektedir. “U” şeklinde olan burunda yanmadan kaynaklanan is izi bulunur. İki yivle çevrili diskusunda biri, kulpa doğru, diğeri ise buruna yakın kısımda iki yağ deliği görülmektedir.

Omuz üzerinde herhangi bir bezemesi bulunmayan kandilin kulpu ise diğer palmet şeklindedir. Belki de üzerindeki bezemelerin çok kullanımdan kaynaklanan aşınma ile görülemeyecek durumda olduğu da düşünülmektedir. Kulpunun yapısı bakımından diğer palmet kulplu kandiller ile benzerliği görülür. Ayrıca yine gövde yapısının dairesel olması ve burun kısmının uzun “U” burunlu olması açısından da benzerlik söz konusudur. Fakat diskusunda, diğer kandillerde olduğu gibi, diskus ortasında ve büyük bir diskus deliğinin olmadığı dikkati çekmektedir. Diğer palmet kulplu kandillere nazaran, daha kötü bir işçiliğinin olduğunu görmekteyiz. Bu durumun elimizdeki örneğin kandil ustası tarafından çok fazla özenilmeden yapıldığını akla getirmektedir. Kandilin tabanı halka diplidir ve bezemesizdir.

Bailey³⁵⁹ tarafından MS 6. yy ve MS 7. yy’ın ilk yarısına tarihlenen bir kandil ile gövde formu, burun yapısı, kulpunun palmet şeklinde olması ile benzeyen Kat. No. 50 nolu kandilimizi de aynı terihe vermeyi uygun görmekteyiz.

---

³⁵⁹ Bailey, *Catalogue of the Lamps in the British Museum III*, 386, Pl. 108, Q3149.

SONUÇ

Aphrodisias Müzesi'nde yer alan ve Hellenistik ve Roma Dönemlerine ait kandiller üzerinde yapılan çalışmada kandiller değerlendirilerek tasnif edilmiştir. Kandillerin bir tanesi Hellenistik Dönem'e ait olup diğerlerinin Roma Dönemi'ne ait oldukları belirlenmiştir. Değerlendirilen eserler, çeşitli kütüphane araştırmalarından sonra, daha çok burun yapıları dikkate alınarak 9 grup halinde değerlendirilmiştir. Yapılan gruplandırmada özellikle aynı tip burunlu kandiller bir araya getirilmiştir.

Kandiller arasında yer alan ve en erken döneme tarihlenen Hellenistik Dönem kandili, olan iki yandan kulakçıklı kandil örneğidir. Kalıp yapımı olan ve Hellenistik Döneme tarihlenen bu tür kandillerin burun yapıları, genellikle uzun olup üzeri düz tablalı olarak üretildikleri bilinmektedir. Ayrıca genel olarak değerlendirildiğinde bu kandiller üzerinde tiyatro masklarına yer verilmiştir. Omuz üzerinde yer alan bezemelerde ise genellikle ion kymationu görülmektedir.

Efes tipi kandiller olarak da adlandırılan mızrak uçlu kandiller, çalışmamız içerisinde üç tanedir. Bu tür kandillerde yine kalıp yapımı olup, omuz kısımlarında, geometrik bitkisel ve dil motifleri bulunmaktadır. MÖ 2. yy'ın son çeyreği MÖ 1.yy' a tarihlenmektedirler.

Roma Dönemi kandilleri arasında ilk sırada yer alan volüt burunlu kandiller de kalıp yapımı kandillerdir. Yarı sarmal burunlu kandiller olarak da isimlendirilen kandillerin diskuslarının etrafında plastik bir kenar öne doğru uzayıp, burnun iki yanından dışarı doğru çıkmasıyla oluşan bezemeli kandil tipleridir. MS 1. yy'ın ikinci yarısından MS 2. yy'ın başlarına tarihlendirilen bu tür kandilleri, çalıştığımız katalog içerisinde iki kandil örneği bulunmaktadır.

Çalışmamız içerisinde yer alan kalıp yapımı kandiller grubunda olan ve antik dünyada en sıklıkla kullanılan kandil tipleri arasında yer alan kalp burunlu kandiller için ise, MS 1. yy'dan MS 3. yy'a kadar farklı tarihlendirme yapılmaktadır. Tez çalışmamız içerisinde yer alan kalp burunlu kandiller içerisinde toplam altı kandil örneği bulunmaktadır. Bu kandillerin diskuslarında belirttiğimiz gibi, figürlü sahnelerin özellikle gladyatör figürlerinin sahnelendiği kandiller yer almaktadır.

Diğer bir grupta topladığımız kandiller ise kısa yuvarlak burunlu kandillerdir. Burun kısımları genellikle kısa ve yuvarlak olan kandillerin gövde yapıları dairesel şekildedir. Yine kalp burunlu kandillerin devamı oldukları için form bakımından kalp burunlu kandiller ile benzetilmektedirler. Diskuslarında çeşitli mitolojik sahnesi olan kandillerin taban kısımlarında ise ayak baskı damgası yer aldığı dikkati çekmektedir. Bu tür kandillerin kataloğumuzda beş örneği bulunmaktadır. Bu kandiller MS 1. yy ile MS 3. yy'lar arasına tarihlenmiştir.

Aphrodisias Müzesi'ndeki kandiller içerisinde yer alan ve kataloğumuzda örnekleri bulunan diğer bir kandil çeşidi ise uzun "U" burunlu kandillerdir. Gövdesi disk formu ve diskusu çukur hazneli olan kandiller çalıştığımız katalog içerisinde üç kandil ile temsil edilmektedir. Diğer örneklerden daha geç bir tarihe verilen bu tür kandillerin formları Geç Roma Dönemi'ne daha yakın olduğu görülmektedir. Bu kandiller de yapılan karşılaştırmalar sonucu MS 5. ve MS 6. yy'lara tarihlendirilmişlerdir.

Hemen hemen aynı tarihlere, yani MS 5. yy sonu 6. yy başı arasına tarihlendirilmiş diğer bir grup kandilin Attika'dan Kuzey Afrika'ya kadar yayıldığı bilinmektedir. Aynı zamanda bu kandillerin negatifleri alınarak taklitlerinin de oluşturulduğu söylenmektedir.

Kataloğumuz içerisinde bulunan kandillerin müzeye satın alma veya el koyma gibi çeşitli yollarla getirildiğinden bu bölgeye ait olup olmadıkları konusunda kesin bilgiye sahip değiliz. Ancak yapılan araştırmada kandillerin üretim atölyelerinin nereler olabileceği düşünülerek yorumlar yapılmıştır. Bunlarla birlikte, kentin çevresinde yüzeysel bir araştırma yapılarak, bölgenin toprak özelliğine bakılmıştır. Aphrodisias çevresindeki toprak yapısının seramik yapımına çok elverişli olan kırmızı toprak olması ve antik kente yakın olan Karacasu İlçesi'nde günümüzde de halen devam etmekte olan çömlekçilik geleneği göz önüne alınarak, bu bölgede de üretilmiş olabilecekleri gözardı edilmemelidir.

KAYNAKÇA

- Alexiou S., *Minos Uygarlığı*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, (Çev. Elif Tül Tulunay), İstanbul 1991.
- Bailey D. M., *A Catalogue of the Lamps*, British Museum, Cambridge 1963.
- *Greek and Roman Pottery Lamps*, Oxford 1972.
- *Catalogue of the Lamps in the British Museum I. Greek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps*, London 1975.
- *Catalogue of the Lamps in the British Museum II. Roman Lamps Made in Italy*, London 1980.
- *Catalogue of the Lamps in the British Museum III. Roman Provincial Lamps*, London 1988.
- Barın G., *Aydın ve Milet Müzesi'ndeki Üzeri Kabartmalı Hellenistik ve Roma Dönemi Kandiller*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1995.
- Başaran C., *Arkeolojiye Giriş*, Akademik Araştırmalar Yayınevi, Erzurum 1998.
- Brants, J., *Antieke Terra Cotta Lampen Uit Het Rijksmuseum Van Autheden te Leiden*, Leiden 1913.
- Broneer O., "Corinth; Terracotta Lamps" [Corinth; Terracotta Kandiller], *The American School of Classical Studies at Athens*, Vol. IV (II), 1930.
- Can Ş., *Klasik Yunan Mitolojisi*, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1970.
- Cardaillac, F. D., "*Lampes Antiques*", Afique Du Nord, 1922.
- Civelek A., *Tralleis Nekropolis Buluntuları Işığında Hellenistik ve Roma Dönemi Seramiği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2001.
- Çokay S., *Antik Çağda Aydınlatma Araçları*, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları,

İstanbul 1998.

-----*Antik Çağda Aydınlatma Araçları ve Perge Pişmiş Toprak Kandilleri,*

(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1996.

Dağlı G., *Hadrianoupolis Surları Kurtarma Kazısında Bulunan Roma ve Bizans*

Dönemi Kandilleri, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2008.

Erhat, A., *Mitoloji Sözlüğü*, İstanbul 2003.

Evren, A., “Selçuk-Efes Davut Yeriş Tarlası 1993 Yılı Kurtarma Kazısı”, *VI. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara 1996, 21-76.

Eyüboğlu Z., *Türkçe Sözlük*, Türkçe Dil Kurumu Yayınları, 1. Baskı, Ankara 1988.

Fitch C. R.; Norma Wynick Goldman, “Cosa; The Lams [Cosa; Kandil],

Memoirs of The American Academy in Roma, Vol. XXXIX, 1934.

Forbes R. J., *Studies in Ancient Technology*, E. J. Brill, New York 1958.

Garnett, K. S., “*Late Roman Corinthian Lamps from the Fountain of the Lamps*”, *Hesperia* 44, No. 2, 1975, 173-206.

Gill D. W. J. – *Hedgecock Deborah*, *The Annual Of The British School At Athens*, Managing Committe, London, 1992, 411-421.

Gunnar F., *The Internal Organization of the Arretine Sigillate Industry, Problems of Evidence and Interpretation*, The Journal Roman Studies, Oxford, 1997.

Güneş F., *Kyzikos antik kenti 2006-2007 kazı dönemi seramik buluntuları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2008.

Goethert V. K. – P. , *Katalog der Römischen Lampen des Rheinischen Landesmuseums Trier*, Mainz 1985.

Goldman, H., The Hellenistic and Roman Periods, Excavations at Tarsus Gözlükule,
Vol I, Princeton 1950.

Hayes J. W., *Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum; Greek and Roman Clay
Lamps*, Royal Ontario Museum, Toronto 1980.

Heimerl, A., *Die Römischen Lampen Aus Pergamon*, Berlin 2001.

Held W., “*Künstliche Beleuchtung und Architectur*”, Schriften des Seminars Für
Klassische Archäologie der Freien Universität Berlin, Tübingen 1990.

Hellmann, M C., *Bibliothèque Nationale, Lampes Antiques, Collection Froehner*, Paris
1985.

Herodotos, “*Herodot Tarihi II*”, (Çev. M Ökmen), Remzi Kitabevi, İstanbul 1973.

Higgins R. A., *Greek Terracotta Figures*, London, 1969.

Hillary J. D., *Eski Yaşantıda Bir Gün*, (2. Baskı), Homer Kitabevi, İstanbul
2000.

Homerios, *İlyada XI*, (Çev. Azra Erhat), Can Yayınları, İstanbul 1984.

Homerios, *Odysseia V*, (Çev. Azra Erhat), Can Yayınları, İstanbul 1998.

Howland, R. H., *Greek Lamps and Their Survivals*, The Athenian Agora Vol. 4, New
Jersey 1958.

Hübinger, U., *Die Antiken Lampen des Akademischen Kunstmuseums der Universität
Bonn*, Berlin 1993.

Iványi, D., *Die Pannonischen Lampen*, Budapest 1935.

İnanan F., *İzmir, Tire – Bergama ve Ödemiş Müzelerindeki Bizans Dönemi Pişmiş
Toprak Kandiller*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2004.

Karaosmanoğlu M., *Mitoloji ve Ege'nin Tanrıları*, Dost Kitabevi Yayınları,
Erzurum 2005.

- Karivieri, A., *The Athenian Lamp Industry in Late Antiquity*, Institute at Athens, Vol. V, Helsinki 1996.
- Kassab D.- Sezer T., *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu*, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul 1995.
- Kazhdan A. P., *Lamps, The Oxford Dictionary of Byzantium*, A. P. Kazhdan, Oxford 1992.
- Kınal F., “Kaunos Adak Lambaları ”, *Belleten*, Vol. XXXIII (129) 1969.
- Loeschcke, S., *Lampen aus Vindonissa. Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens*, Zürich 1919.
- Malay, H – Sılay, H., *Antik Devirde Gladyatörler*, İstanbul 1991.
- Martialis M. V., *Epiqrans II*, Harvard University, Londra 1961.
- Mellaart J., *Çatalhöyük-Anadolu’da Bir Neolitik Kent*, Yapı kredi Yayınları, İstanbul 2003.
- Menzel, H., *Antike Lampen im Römisch-Germanischen Zentralmuseum zu Mainz*, Mainz 1969.
- Metin H., *Kibyra Kandilleri*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 2012.
- Naumann R., *Eski Anadolu Mimarlığı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1975.
- Özkul A., *Patara Kandilleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1991.
- Öztürk N., *Kyzikos Kandilleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2003.
- Öztürk, Ö., *Folklor ve Mitoloji Sözlüğü*, Ankara 2009.
- Pausanias, R. E. W., and Jones W. H. S., *Description Greece Classical Library*, Harvard Universty, Londra 1964.

Pastutmaz D., *1988- 1998 Yılları Arasında Bulunan Knidos Kandilleri*,

(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001.

Perlzweig J., “The Athenian Agora; Lamps of the Roman Period First to Seventy Century After Christ” [Athena Agorası; Hıristiyanlıktan Sonraki İlk Birinci ile İkinci Yüzyıl Roma Dönemi Kandilleri], *The American School of Classical Studies at Athens*, Vol. VII, 1961.

Radt, W., “*Lampen und Beleuchtung in der Antike*”, *Antike Welt* 17. Jahrgang, Heft 1, 1986, 42-58.

Schäfer, J., *Hellenistische Keramik aus Pergamon*, Berlin 1968.

Shier, L. A., *Terracotta Lamps from Karanis*, Egypt, Arbor 1978.

Smith R. H., “The Household Lamps of Palestina in New Testament Times”

[Yeni Vasiyet Dönemi’nde Palestina’nın ev Kandilleri], *The Biblical Archaeologist*, Vol. 29, No. 1 (Feb.), 1966.

Smith – Ratté, *Archaeological Research at Aphrodisias in Caria*, 1997 and 1998.

Sussman V., *Ornamented Jewish Oil Lamps*, İsrail Enst. and Exploraton Society, İsrail 1972.

Szentléleky, T., *Ancient Lamps*, Amsterdam 1969.

Şahin, G. K., *Assos Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri*, (Yayımlanmamış

Yüksek Lisans Tezi), Konya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2008.

Tavukçu, Z. A., *Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2006.

Tavukçu, A. Y., *Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 1999.

Temür, A., *Grek Sanatında Karışık Yaratıklar*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk

- Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2009.
- Tulay, A. S., “*Kabalar Kurtarma Kazısı 1989*”, *I. Müze Kurtarma Kazıları Semineri*, Ankara 1990.
- Tuluk, G. G., *İonia Bölgesi’nde Hellenistik Dönem Kandiller*, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 1996.
- Thespiades- Zodiacus, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* (Lımc) VIII-1, Artemis Verlag Zürich und Düsseldorf, Switzerland, 1997.
- Thespiades- Zodiacus, *Lexicon Iconographicum Mythologiae Classicae* (Lımc) VIII-2, Artemis Verlag Zürich und Düsseldorf, Switzerland, 1997.
- Uzunassan, A., “*Antik Roma’da Gladyatör Oyunları*”, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 12, 2005, 15-58.
- Vahap K., *Ateşin İnsanlığın Gelişmesinde Biyolojik ve Kültürel Etkisi*, 1993 Yılı Anadolu Medeniyetleri Müzesi Konferansları, Ankara 1994.
- Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap IV*, (Çev. S. Güven), Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara 1990.
- Tekçam T., *Arkeoloji Sözlüğü*, Alfa Yayınları, İstanbul 2007.
- Walters, H. B., *Catalogue of the Greek and Roman Lamps in the British Museum*, London 1914.
- Williams, H., “*The Lamps*”, *Kenchreai V*, Leiden 1981.

KATALOG

Katalog No: 1 **Sayfa No:** 30- 33.**Müze Envanter No**

: 5508

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

: Aydın, Nazilli, satın alma

Ölçüleri

: Uzunluk: 11,0 cm Yük. :3.0 cm. Gen. :6.0 cm.

Yapım Tekniği

: Kalıp yapımı

Çamur Renk / Karışımı

: Gri- kahverengi çamur, mika, kum ve kireç katkılı hamur.

Fırınlama

: Orta

Boya

: Açık devetüyü renkli

Tanımı

: İki yandan kulakçıklı kandil. Burun

kırık. Sonradan restore edilmiş. Kulpta yapımdan kaynaklanan eğrilik. Omuz üzerindeki bezemede ve boyada aşınma. Dikey halka kulplu. Burun, uzun ve yuvarlak uçlu, düz tablalı. Diskus etrafında üç küçük yağ deliği. Taban halka dipli. Omzun iki yanında, dikdörtgen şekilli iki küçük kulp. Eğimli omuz üzerinde ion kymationu. Diskusu çevreleyen çember ile ion kymationu arasında boncuk dizisi. Diskus ile burun arası köprü üzerinde kabartma mask. Kulp, dışa taşkın yivli. Taban, iç içe iki halka ile çevrili ve ortasında “A” sembolü. Diskusu iç bükey şeklinde. Yağ deliğinin etrafı tümsek bir halka ile çevrili. İç bükey küvet ile diskustaki yağ deliği arasındaki bölgede kulba yakın yerde iki, buruna yakın yerde de bir tane olmak üzere üç küçük havalandırma deliği.

Benzer Örnekler

: Brants, 1913, 9, Pl. 1, Fig. 85;

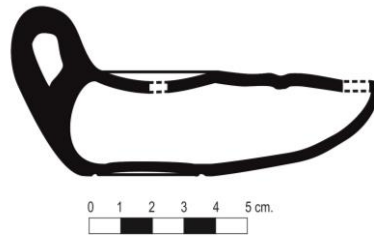
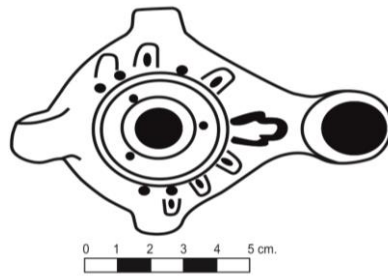
Howland, 1958, 169, Pl. 49, Fig. 659; Hübinger, 1993, 49 Taf. 10, Abb. 79; Barın,

1995, 10, Lev. 3a, b, c; Kassab Tezgör- Sezer, 1995, 124, Res. 337; Tuluk, 1996, 88-89,

lev. 9b; Civelek, 2001, 86, Lev. XIV, Fig. K77.

Tarih

: MÖ 2. yy MÖ 1. yy başları.

Katalog No

Müze Envanter No

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği

Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

üzerindeki ve burun köprüsü üzerindeki bezemde aşınma ve yüzeyde patina. Çift konik gövdeli. Eğimli omuzdan dikey halka kulplu. Burnu mızrak uçlu. Üzerinde büyük ve oval fitil deliği. Diskus deliği ortada büyük ve yuvarlak. Taban halka dipli. Omuz üzerinde net olmamakla birlikte bitkisel bezeme. Burun köprüsü üzerinde bezeme (?). Kulpta tek ve derin yiv. Taban düz. Diskus, iç bükey şeklinde bezemesiz, ortasında etrafı iki halka ile çevrili yağ deliği.

Benzer Örnekler

: Walters, 1914, 47, Pl. IX, Fig. 331; Bailey, 1988, 156, Pl. 1, Q1487; Barın, 1995, 9, Lev. 2a, Çiz. 2b; Kassab Tezgör-Sezer, 1995, 117, Res. 305; Civelek, 2001, 71, Lev. III, Fig. K13; Öztürk, 2003, 91, Lev. 7a, Çizim 19; Aydın Tavukçu, 2005, 261, Çiz. 147, Res. 239.

Tarih

: 2 Sayfa No: 31- 32.

: 5309

: Eskişehir, satın alma

: Uzunluk: 11,3 cm. Yükl. :2.3 cm.

Gen. : 5.7 cm.

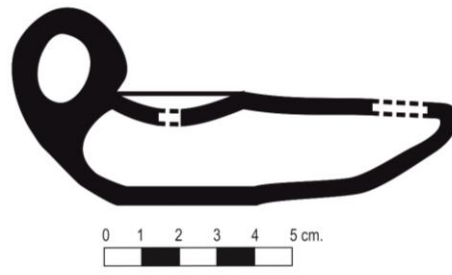
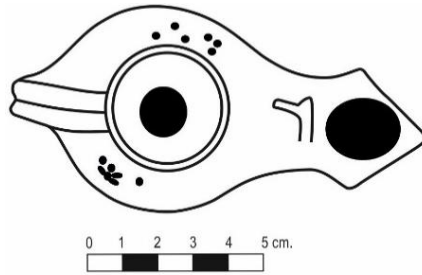
: Kalıp yapımı

: Kahverenkli, mika ve ince kum katkılı.

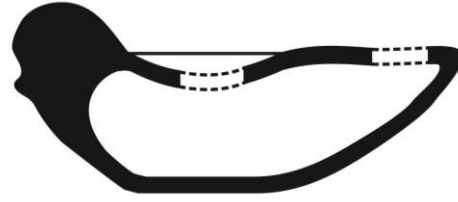
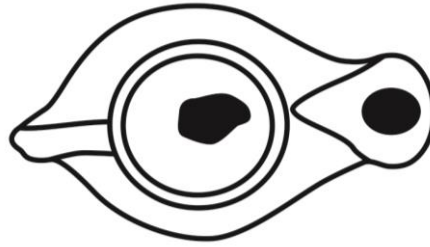
: İyi

: Koyu gri renkli

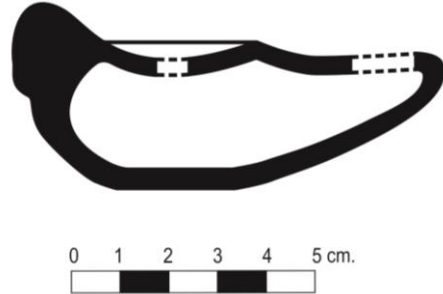
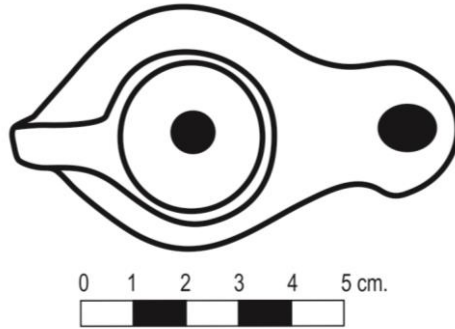
: Mızrak uçlu kandil. Sağlam Omuz

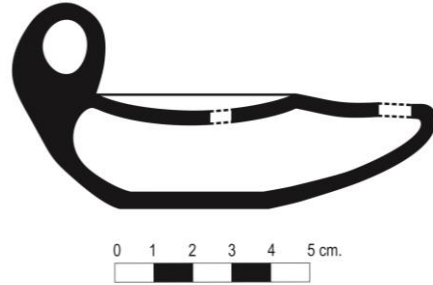
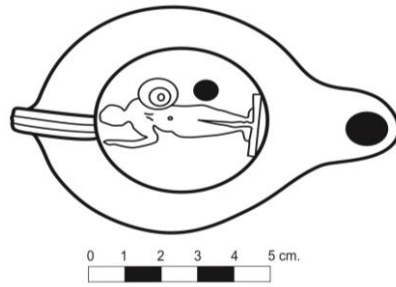
Katalog No	: 3	Sayfa No: 33- 34.
Müze Envanter No	: 5801	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.0 cm. Yükl. :2.5 cm. Gen. : 4.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı.	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı renkli, mika ve ince kum katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Mızrak uçlu kandil. Diskus deliği kırık ve eksik. Gövdede, burunda ve boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Yüzeyde patina. Çift konik gövdeli. Gövdenin üst bölümü yüksek. Eğimli omuzdan tutamaklı, dik ve deliksiz kulp. Üzerinde yapımcı tarafından eklenmiş kil parçası. Burun, mızrak uçlu. Fitol deliği büyük ve oval. Diskus deliği diskus ortasında, burna yakın kenarı kırık. Taban, gözyaşı şekilli. Omuz bezemesiz. Omuz ile diskus arası, iki halka ile çevrili. Burun ve diskus arası köprü, geniş ve üzerinde diskusa doğru üçgenimsi kabartma. Tabanda, iç içe gözyaşı şekli ve ortasında sağ ayak baskı damgası. Diskus iç bükey şeklinde, yanlardan yükselerek çanak şeklini alır.	
Benzer Örnekler	: Howland, 1958, 169, Pl. 49, Fig. 658; Kassab- Sezer, 1995, 122, Fig. 327; Bailey, 1975, 111, Pl. 38, Q203; Öztürk, 2003, 88, Lev. 6a, Çiz. 16; Şahin, 2008, 200, Çiz. 179 a, Res. 215.	
Tarih	: MS 1. yy	

Katalog No	: 4	Sayfa No: 34.
Müze Envanter No	: 5796	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.0 cm. Yü. : 4.0 cm. Gen. : 4.3 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı.	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı, mika ve ince kum katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Mızrak uçlu kandil. Sağlam Burunda ve boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Yüzeyde patina. Çift konik gövdeli. Gövdenin üst bölümü yüksek. Eğimli omuzdan tutamaklı, dik ve deliksiz kulp. Kulp diskus duvarı ile bitişik. Burun, mızrak uçlu. Fitol deliği büyük ve yuvarlak. Diskus deliği, diskus ortasında, oval. Taban, gözyaşı şekilli. Omuz bezemesiz. Omuz ile diskus arası, yüksek bir halka ile çevrili. Burun ve diskus arası köprü geniş. Tabanda, iç içe gözyaşı şekli ve düz. Diskus iç bükey şeklinde, yanlardan yükselerek çanak şeklini alır.	
Benzer Örnekler	: Howland, 1958, 169, Pl. 49, Fig. 658; Bailey, 1975, 111, Pl. 38, Q 203; Öztürk, 2003, 88, Lev. 6a, Çiz. 16; Şahin, 2008, 154, Çiz. 111, Res. 146.	
Tarih	: MS 1 . yy	

Katalog No	: 5	Sayfa No: 35- 36.
Müze Envanter No	: 5316	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Eskişehir, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.2 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 6.7 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık devetüyü çamur / az ince kum ve mika katkılı hamur	
Fırınlama	: Orta	
Boya	: Turuncu kahve renk.	
Tanımı	: Yarım volütlü “U” burunlu kandil.	
Sağlam Fitol deliğinde yanmadan kaynaklanan is izi. Omuz ve burun üzerindeki boyada aşınma. Gövdesi oval formu ve diskusu iç bükey. Kulp, dikey ve yüzük kulplu. Fitol deliği yuvarlak, yarım volütlü “U” burunlu, üzeri, yarım volütlü. Kulp, üç yivli. Diskus, iç içe geçmiş iki çember ile çevrili ve ortada sağ elinde daire çerçeveli kalkan, sol elinde mızrak taşıyan savaşçı erkek figürü. Üzeri çıplak figür, ayakta ve cepheden verilmiş, ayakları bitişik. Gözleri, burnu ve ağzı belirgin. Gövdede göğüs kasları, göbek deliği ve cinsel organı belirgin. Sol kolu gövdeye yapışık olan dirsekten yukarı kalkık ve mızrağı tutmakta. Sağ kolu kalkan arkasında.		
Benzer Örnekler	: Loeschcke, 1909, 398, Pl. 3, Fig. 448; Bailey, 1988, 162, Pl. 4, Q 1547; Brants, 1913, 27, Pl. 4, Fig. 392; Walters, 1914, 119, Pl. 19, Fig. 787; Perlzweig, 1961, 76, Pl. 3. Fig. 50; Szentléleky, 1969, 96, Fig. 147 a; Shier, 1978, 35, Pl. 38, Fig. 345; Bailey, 1980, 188, Pl. 22, Q 962; Hayes, 1980, 50, Pl. 22, Fig. 226, 232; Polaschek, 1985, 36, 101, Taf. 24, 52, Fig. 81, 398; Hübinger, 1993, 72, Taf. 15, Abb. 121; Barin, 1995, 93, 94, Lev. 10b; Aydın Tavukçu, 2006, 265, Lev. 63, Çiz. 159, Res. 251.	
Tarih	: MS 1. yy’ın ikinci yarısı.	

Katalog No

: 6

Sayfa No: 36.**Müze Envanter No**

: 4400

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

: Aydın, Karacasu, Geyre Köyü, Aph. Müz. sev. der. bağış

Ölçüleri

: Uzunluk: 11.0 cm. Yü. : 2.5 cm.

Gen. : 6.5 cm.

Yapım Tekniği

: Kalıp yapımı

Çamur Renk / Karışımı

: Turuncu- kahve çamur / az ince kum katkılı hamurlu

Fırınlama

: İyi pişmiş

Boya

: Koyu kahve renk.

Tanımı

: Yarım volütlü “U” burunlu kandil.

Yuvarlak burun kırık, sonradan restore edilmiş. Gövdesi oval formlu, kesik konik hazneli. Kulp, omuzdan tabana inen, dışa taşkın, yivsiz yüzük kulplu. Yarım volütlü “U” burunlu. Diskus havzasının sağ alt yanında, burna yakın yerde diskus deliği. Taban, iç bükey halka dipli. Burun üzeri, yarım volütlü. Diskus, iç içe geçmiş iki çember ile çevrili ve ortada sağ elinde daire çerçeveli kalkan, sol elinde mızrak taşıyan savaş tanrıçası Athena. Himation giymiş figür ayakta ve cepheden verilmiş, ayaklar bitişik. Figürün başında sorguçlu miğfer. Sol kolu gövdeye yapışık olan dirsekten yukarı kalkık ve mızrağı tutmakta. Sağ kolu kalkan (aegis) arkasında.

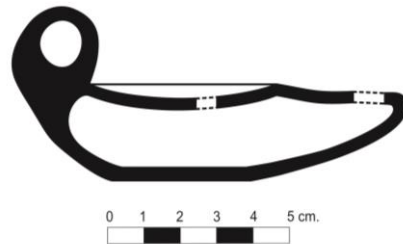
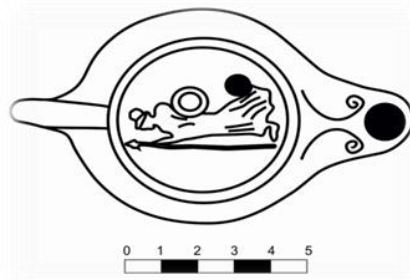
Benzer Örnek

: Loeschcke, 1909, 398, Pl. 3, Fig. 448;

Brants, 1913, 27, Pl. 4, Fig. 392; Walters, 1914, 119, Pl. 19, Fig. 787; Perlzweig, 1961, 76, Pl. 3. Fig. 50; Szentlélek, 1969, 96, Fig. 147 a; Bailey, 1980, 188, Pl. 22, Q 962; Hayes, 1980, 50, Pl. 22, Fig. 226, 232; Goethert- Polaschek, 1985, 36, 101, Taf. 52, Fig. 398; Civelek, 2001, 83, Lev. XII, Fig. K 67; Aydın Tavukçu, 2006, 265, Lev. 63, Çiz. 159, Res. 251.

Tarih

: MS 1. yy'ın ikinci yarısı

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

Ölçüleri

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

üzerinde ve boyada aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu. Kesik konik hazneli. Düz omuzdan tabana inen dik kulplu. Kısa kalp burunlu. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada ve yuvarlak. Taban düz. Omuz üzerinde, panelli yumurta dizisi. Burun üzeri kalp şekilli. Kup yivsiz. Taban, tek yivle çevrili. İç bükey diskus, tek yivle sınırlı. Diskus ortasında, geyik avı sahnesi. Geyik, ortada ve sola doğru koşar. Geyiğin üstünde ve altında iki av köpeği, geyiğe saldırır vaziyette.

Benzer Örnekler

(4401) Brants, 1923, 48, Pl. 10, Fig. 883; Walters, 1914, 175, Pl. 33, Fig. 1129; Perlzweig, 1961, 86, Pl. 6, Fig. 163; Szentlélek, 1964, 96, Fig. 147 a, Bailey, 1988, 380, Pl. 103, Q 3084, 3085; Hübinger, 1993, 124, Taf. 28, 29, Abb. 226, 227; ; Heimerl, 2001, 130, Taf. 10, Abb. 403; Öztürk, 2003, 153, Çiz. 81, Lev. 27 a.

Tarih

: 7 Sayfa No: 38- 42.

: 4404

: Karacasu Geyre Köyü, Aph. Müz. Aph. Müz. sev. der. başış

: Uzunluk: 10.0 cm. Yü. : 3.0 cm.

Gen. : 7.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Açık pembe renkli çamur, mika ve kireç karışımı

: İyi

: Açık kırmızı renkli.

: Kalp burunlu kandil. Diskusta, figürler

: (4401) Brants, 1923, 48, Pl. 10, Fig.

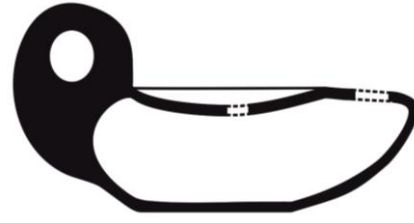
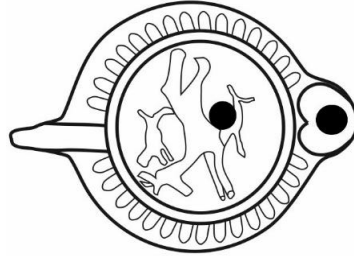
883; Walters, 1914, 175, Pl. 33, Fig. 1129; Perlzweig, 1961, 86, Pl. 6, Fig. 163;

Szentlélek, 1964, 96, Fig. 147 a, Bailey, 1988, 380, Pl. 103, Q 3084, 3085; Hübinger,

1993, 124, Taf. 28, 29, Abb. 226, 227; ; Heimerl, 2001, 130, Taf. 10, Abb. 403; Öztürk,

2003, 153, Çiz. 81, Lev. 27 a.

: MS 2. yy'ın başları.

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

: 8 **Sayfa No:** 39- 42.

: 4401

: Aydın, Karacasu, Geyre Köyü.
 Aphrodisias Müzesi Aph. Müz. sev. der.
 başış

Ölçüleri

: Uzunluk: 9.5 cm. Yü. : 3.0 cm.
 Gen. : 7.0 cm.

Yapım Tekniği

Çamur Renk / Karışımı

: Kalıp yapımı

: Açık bej renkli çamur / ince kum ve az
 mika katkılı hamurlu

Fırınlama

Boya

Tanımı

: İyi

: Koyu kiremit kırmızısı renkli.

: Kalp burunlu kandil. Kulp kırık ve

eksik. Burna yakın bölgesinde yanmadan kaynaklanan is izi. Dik kulplu. Kısa kalp burunlu. Gövdede, tabana doğru inen ancak kaideye yakın yerde son bulan boya izi. Tabanda ortada sol ayak baskı damgası (planta pedis). Diskusta iki savaşçı (gladyatör) figürü. Birbirlerine dönük zırhlı savaşçılardan soldaki hafif sola doğru dönük. Sol ve sağ kolu dirseklerden bükülmüş, öne doğru hamle yapar durumda. Bacakları dizlerden bükülmüş, sol ayağı önde, sağ arkada. Sağdaki figür hafif sağa dönük ve üst gövdesi ileri doğru atılır şekilde. Sol kolu dirsekten öne bükülmüş, sağ kolu da dirsekten öne doğru bükülmüş. Sağ bacak dizden öne doğru bükük, gergin sol bacağı arkada.

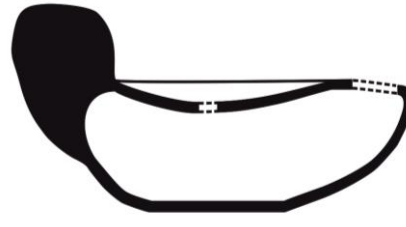
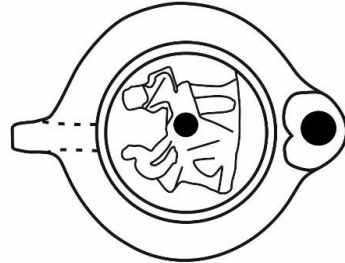
Benzer Örnek

: Brants, 1913, 48, Pl. 10, Fig. 883;

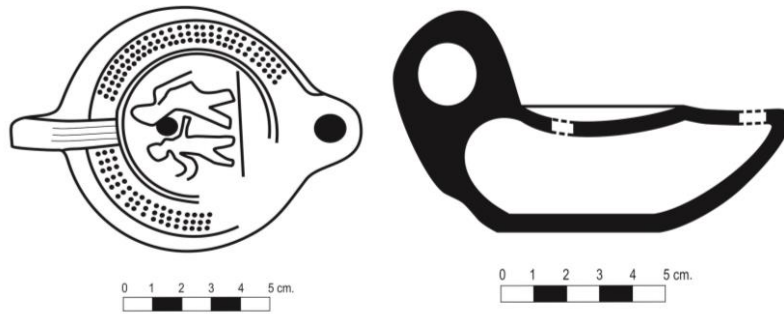
Walters, 1914, 175, Pl. 33, Fig. 1129; Perlzweig, 1961, 86, Pl. 6. Fig. 163; Szentlélek, 1964, 96, Fig. 147 a, Bailey, 1988, 380, Pl. 103, Q 3084, 3085; Hübinger, 1993, 124, Taf. 28, 29, Abb. 226, 227; Öztürk, 2003, 153, Çiz. 81, Lev. 27 a.

Tarih

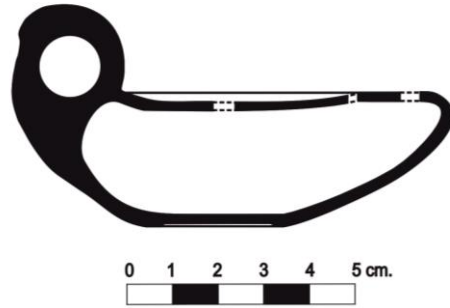
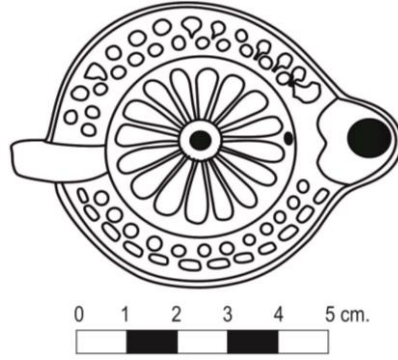
: MS 2. yy'ın başları.

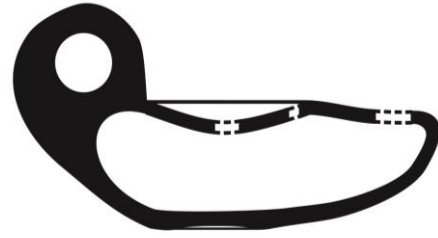
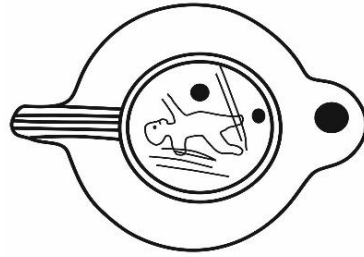
Katalog No	: 9	Sayfa No: 41- 42.
Müze Envanter No	: 106	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Geyre Köyü batısında, Ali Dilara tarlasında, mezar odasından temizlik çalışmaları sırasında bulunmuş.	
Ölçüleri	: Uzunluk: 11.7 cm. Yükl. : 3.5 cm. Gen. : 7.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kiremit kırmızısı renkli çamur, az katkılı, ince kum ve elenmiş hamurlu	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Turuncu- kırmızı renkli.	
Tanımı	: Kalp burunlu kandil. Kulpta, burunda, omzun burna yakın sol kenarında, diskus bezemede ve boyada aşınma. Gövdesi dairesel formlu. Yüzük kulplu. Kısa kalp burunlu. Diskus deliği, omza yakın yerde ve iki figür arasında. Burna yakın yerde diskus duvarında hava deliği. Taban düz dipli. Omuz üzerinde üç sıra dizili kabartma nokta dizisi. Gövdede, tabana doğru inen ancak kaideye yakın yerde son bulan boya izi. Diskusta iki savaşçı figür (gladyatör). Birbirlerine dönük zırhlı savaşçılardan soldaki figür, başı ile birlikte hafif sağa doğru dönük. Sol kolu öne doğru, sağ kolu yukarıya doğru hareketli ve geriye doğru dirsekten kırık. Sağ bacağı dizden kırık, sağ yana doğru açık, sol bacağı dizden kırık sol yana doğru açık. Sağdaki figür, başı ile birlikte sola doğru dönük. Sağ kolu dirsekten kırık, sol bacağı ileri doğru hareketli. Figürlerin başında miğfer.	
Benzer Örnekler	: Szentléleky, 1964, 96, Fig. 146 a; Bailey, 1988, 381, Pl. 104, Q 1342; Fitch - Goldman, 1994, 164, 165, Fig. 89; Heimerl, 2001, 134, Taf. 11, Abb. 440; Civelek, 2001, 78, Lev. IX, Fig. K44.	
Tarih	: MS 2.yy'ın başları.	

Katalog No	: 10	Sayfa No: 42- 43.
Müze Envanter No	: 988	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Karacasu, Dedeler Köyü'nden satın alma.	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.5. Yük. : 4.7 cm. Gen. : 7.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Kırmızı renkli çamur / ince kum ve mika katkılı hamurlu.	
Fırınlama	: İyi pişmiş	
Boya	: Kiremit kırmızı renkli.	
Tanımı	: Kalp burunlu kandil. Kulpu kırık ve eksik. Boyada aşınma. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu. Dik ve yüzük kulplu. Kısa kalp burunlu. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği biri ortada diğeri diskus kenarında, burna yakın yerde. İç bükey diskusunda biri ortada, diğeri diskus kenarında, burna yakın bölgede olmak üzere, iki diskus deliği. Halka taban. Omuz, iki sıra kabartma nokta bezemesi. Burun üzerinde tek kabartma nokta bezemesi. Kulp üzerinde yek yiv. Taban iki yivle çevrili kabartma halkalı. Diskus ortasında yağ deliği, etrafında on altı yapraklı bitkisel rozet bezemesi.	
Benzer Örnekler	: Szentléleky, 1969, 96, Fig. 146 a; Bailey, 1988, 381, Pl. 104, Q 3091; Fitch - Goldman, 1994, 165, Fig. 89; Barın, 1995, 25, Lev. 15 c; Heimerl, 2001, 133, Taf. 11, Abb. 431; Öztürk, 2003, 153, Çiz. 81, Lev. 27 a; Aydın Tavukçu, 2005, 271, Çiz. 173, Res. 265.	
Tarih	: MS 2. yy'ın başları	

Katalog No	: 11	Sayfa No: 43- 45.
Müze Envanter No	: 5319	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Eskişehir, satın alma yolu ile	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.0 cm. Yük. : 4.0 cm. Gen. : 5.7 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı renkli çamur, az katkılı mikalı, ince kum ve elenmiş hamurlu	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Koyu Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Kalp burunlu kandil. Diskus üzerindeki bezemede ve boyada aşınma. Gövde üzerinde, kulpun sağ alt kenarında, yapımdan kaynaklanan darp izi. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu. Omuzdan gövdeye inen, dışa taşkın dik ve yüzük kulplu. Kısa kalp burunlu. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, biri burna yakın yerde ortada, diğeri diskusun sağ kenarında diğlerinden daha büyük iki diskus delikli. Kulp üzerinde üç yiv. Taban, kabartma halka dipli. Diskus iç içe üç yivle çevrili. Diskus ortasında, yanında sütun bulunan, kanatlı Eros figürü. Figürün başı, sağa doğru, yukarı kalkık. Gövdesi sağa doğru dönük. Sağ kolu, sola doğru açılmış ve meşale (?) tutar. Sağ bacağı düz, sol bacağı dizden kırık, geriye doğru. Omzundan kanatlı çıplak Eros figürü.	
Benzer Örnekler	: Perlzweig, 1961, 85, Pl. 6. Fig. 164; Szentléleky, 1969, 113, Fig. 188 a; Bailey, 1988, 359, Pl. 93, Fig. 111, Q 2934; Heimerl, 2001, 187, Taf. 24, Abb. 1122.	
Tarih	: MS 2. yy	

Katalog No

: 12

Sayfa No: 44- 45.**Müze Envanter No**

: 4021

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

: 1983 Yılı Sırainler Nekropol 1 No. lu mezar kazısından.

Ölçüleri

: Uzunluk: 8.5 cm. Yü. : 4.0 cm.

Gen. : 6.0 cm.

Yapım Tekniği

: Kalıp yapımı

Çamur Renk / Karışımı

: Açık kahve renkli çamur, mika ve ince kum katkılı hamur.

Fırınlama

: İyi

Boya

: Koyu kahve renk.

Tanımı

: Kalp burunlu kandil. Sağlam Yüzeyde

ve bezeme üzerinde aşınma. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formu, basık hazneli. Eğimli omuzdan gövdede son bulan dışa taşkın, dik ve küçük delikli kulp. Burun, bozuk formu kısa kalp burunlu. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, sol kenarda. Taban, düz dipli. Omuz ile diskus arası iki yivle çevrili. Burun etrafında kabartma. Kulp yivsiz. Taban tek yivle çevrili. Diskusta, balık tutan kanatlı Eros figürü. Sola doğru yönelmiş. Başı sola doğru dönük, kanatları sağında ve solunda açık. Sağ kolu öne doğru, elinde olta ve olta ucunda balık, sol kolu dirsekten kırık, geriye doğru ve elinde sepet tutar. Sağ bacağı sabit sola doğru, sol bacağı dizden kırık sola doğru adım atar. Sağ elin hemen altında diskus deliği.

Benzer Örnekler

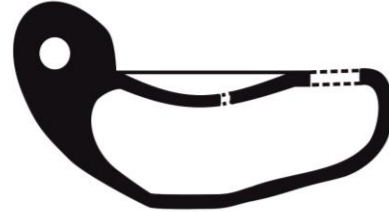
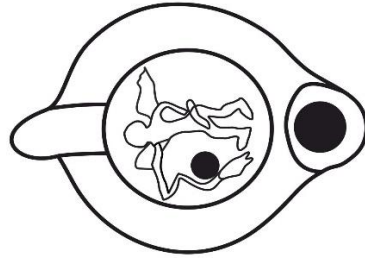
: Perlzweig, 1961, 85, Pl. 6. Fig. 164;

Szentléleky, 1969, 113, Fig. 188 a; Bailey, 1988, 359, Pl. 93, Fig. 111, Q 2934;

Heimerl, 2001, 187, Taf. 24, Abb. 1122.

Tarih

: MS 2. yy

Katalog No

: 13

Sayfa No: 46.

Müze Envanter No

: 5177

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

: Kütahya, satın alma yolu ile

: Uzunluk: 10.2 cm. Yü. : 2.7 cm.

Gen. : 7.5 cm

Yapım Tekniği

: Kalıp yapımı

Çamur Renk / Karışımı

: Açık pembe renkli çamur, mika ve ince kum Katkılı Hamur

Fırınlama

: İyi

Boya

: Kiremit kırmızısı renk.

Tanımı

: Kısa yuvarlak burunlu kandil. Yüzeyde

ve bezeme üzerinde kireçlenme ve aşınma. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu, basık hazneli. Eğimli omuzdan gövdede son bulan dışa taşkın, dik ve yüzük kulplu Burun, kısa yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, biri burna yakın diskusun kenarında yuvarlak, diğeri diskus ortasında, burna yakın diskus deliğinden daha büyük ve yuvarlak, iki diskus delikli. Taban halka dipli. Diskus iç bükey şeklinde. Ortasında diskus deliği, çevresinde plastik halka ve etrafında yirmi üç yapraklı bitkisel rozet.

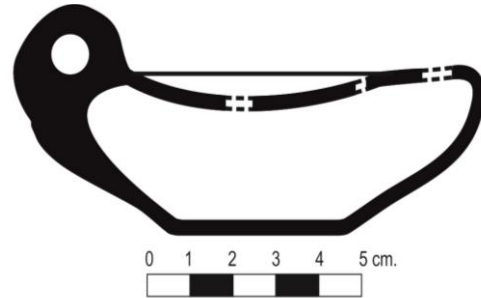
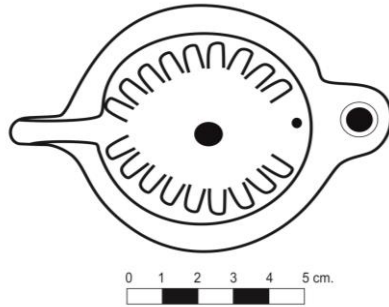
Benzer Örnekler

: Perlzweig, 1961, 83, Pl. 5, Fig. 126;

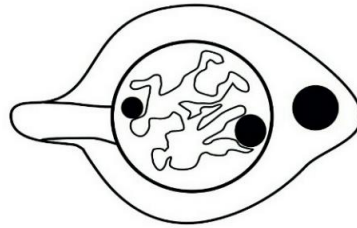
Hayes, 1980, 64, Pl. 33, Fig. 271; Bailey, 1988, 376, Pl. 101, Q 3045, 3046; Civelek, 2001, 88, Lev. XV, Fig. K85.

Tarih

: MS 2. yy'ın sonu

Katalog No	: 14	Sayfa No: 46.
Müze Envanter No	: 4022	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: 1983 Yılı Sırainler Nekropol Kazısı	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.5 cm. Yük. : 3.0 cm. Gen. : 5.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızımsı renkli çamur, mika ve ince kum katkılı hamur.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renk.	
Tanımı	: Kısa yuvarlak burunlu kandil.	
Gövdede, üst ve alt kalıbın birleşim yerinde çatlak. Yüzeyde ve bezeme üzerinde kireçlenme ve aşınma. Dik ve küçük delikli kulp. Burun, kısa yuvarlak. Diskus deliği, biri buruna yakın diskusun sol kenarında yuvarlak, diğeri kulpa yakın, diğerinden daha küçük ve yuvarlak, iki diskus delikli. Diskusta iki savaşçı (gladyatör) figürü. Birbirlerine dönük zırhlı savaşçılardan soldaki hafif sağa doğru dönük. Sol ve sağ kolu dirseklerden bükülmüş, öne doğru hamle yapar durumda. Bacakları dizlerden bükülü, sol ayağı önde, sağ arkada ve bacaklarının arasında diskus deliği. Sağdaki figür hafif sola dönük, başının hemen yanında diskus deliği ve üst gövdesi ileri doğru atılır şekilde. Sağ kolu dirsekten öne bükülmüş, karşısındaki figüre uzatır şekilde, sol kolu da dirsekten yukarı doğru bükülü. Sağ bacak dizden öne doğru bükük, gergin sol bacağı arkada.		
Benzer Örnekler	: Brants, 1913, 62, Pl. 7, Fig. 1111; Hayes, 1980, 55, Pl. 28, Fig. 251; Bailey, 1988, 376, Pl. 101, Q 3045, 3046; Baldıran, 1990, 36, Lev. LIV/1, Res. 146; Hübinger, 1995, 167, Taf. 41, Fig. 209; Civelek, 2001, 87, Lev. XV, Fig. K83.	
Tarih	: MS 2. yy'ın sonu.	

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

Ölçüleri

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı
Fırınlama
Boya
Tanımı

Yüzeyde ve bezeme üzerinde aşınma. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu, basık hazneli. Eğimli omuzdan gövdede son bulan dışa taşkın, dik, yüzük kulplu. Burun, kısa yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, sağ kenarda. Taban, düz dipli, tek yivle çevrili. Omuz ile diskus arası iki yivle çevrili. Burun üzeri düz. Kulp yivsiz. Taban, tek yivli. Diskusta, sağa doğru yönelen, yunus balığı üzerine binmiş kanatlı Eros figürü. Erosun başı sağ yukarı doğru. Sağ kolu sağ yukarı doğru hareketli. Sağ bacağı sabit.

Benzer Örnekler

Yüzeyde ve bezeme üzerinde aşınma. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu, basık hazneli. Eğimli omuzdan gövdede son bulan dışa taşkın, dik, yüzük kulplu. Burun, kısa yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, sağ kenarda. Taban, düz dipli, tek yivle çevrili. Omuz ile diskus arası iki yivle çevrili. Burun üzeri düz. Kulp yivsiz. Taban, tek yivli. Diskusta, sağa doğru yönelen, yunus balığı üzerine binmiş kanatlı Eros figürü. Erosun başı sağ yukarı doğru. Sağ kolu sağ yukarı doğru hareketli. Sağ bacağı sabit.

Tarih

: 15 Sayfa No: 47.

: 4405

: Karacasu, Geyre Köyü, Aph. Müz. sev. der. başış.

: Uzunluk: 10.0 cm. Yük. : 4.0 cm.

Gen. : 6.5 cm.

: Kalıp yapımı

: Devetüyü rengi, mika ve kireç karışımı

: Orta

: Turuncu- kırmızı renkli.

: Kısa yuvarlak burunlu kandil. Sağlam

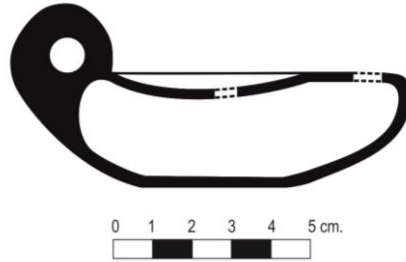
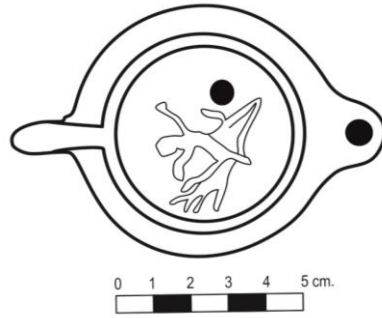
: Walters, 1914, 148, Pl. XXIX, Fig.

982; Cardaillac, 1922, 77, Fig. 89; Perlzweig, 1961, 88, Pl. 5, Fig. 125; Hayes, 1980,

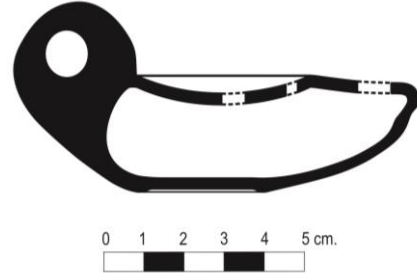
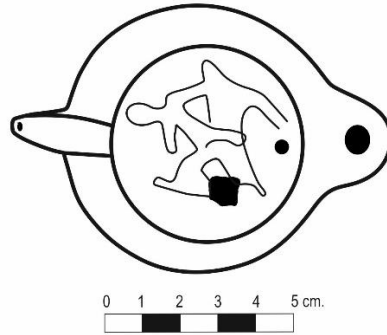
55, Pl. 26, Fig. 243; Hellmann, 1985, 24, Fig. 20; Bailey, 1988, 376, Pl. 101, Q 3043;

Baldıran, 1990, 36, Lev. LIV/1, Res. 146; Civelek, 2001, 89, Lev. XVII, Fig. K92.

: MS 2. yy'ın sonu.

Katalog No	: 16	Sayfa No: 48.
Müze Envanter No	: 5313	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Eskişehir'den satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 9.5 cm. Yükl. : 2.7 cm. Gen. : 6.7 cm	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kiremit kırmızısı çamur, az miktarda mika, kireç ve bol miktarda kum katkılı	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Koyu kiremit kırmızısı renk.	
Tanımı	: Kısa yuvarlak burunlu kandil. Diskus deliğinde kırık. Figürler üzerinde ve boyada aşınma. Burun üzerinde yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi dairesel formlu, kesik konik hazneli. Omuzdan gövdeye inen, dışa taşkın, yüzük kulp. Kısa yuvarlak burunlu. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliklerinden biri diskus haznesinin sol kenarında yuvarlak ve kırık, diğer diskus deliği, burna yakın diskus kenarında ve yuvarlak. Taban halka dipli. Omuz bezemesiz. Burun üzeri düz. Diskusta ortada, sola doğru koşan at figürü ve üzerinde süvari.	
Benzer Örnekler	: Brants, 1913, 47, Pl. 6, Fig. 872; Perlzweig, 1961, 88, Pl. 7. Fig. 187; Bailey, 1988, 377, Pl. 102, Q 3050; Hayes, 1980, 208, Pl. 50- 51, Fig. 208; Hübinger, 1995, 141, Taf. 28, Abb. 220.	
Tarih	: MS 2. yy'ın sonu.	

Katalog No

Müze Envanter No

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği

Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

üzerinde aşınma. Gövdesi dairesel formlu, kesik konik hazneli. Omuzdan gövdeye doğru dışa taşkın dik ve yüzük kulplu. Burun kısa, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, diskus ortasında ve yuvarlak. Taban düz dipli. Omuz üzerinde iki kenar dikdörtgen panel. Burun üzerinde yarım volüt. Kulp üzeri üç yivli. Taban halka ile çevrili ve ortasında çok aşınmış ayak baskı damgası(planta pedis). Diskus ile omuz arası iki yivle çevrili. Diskusta, biri kulpun önünde, diğeri sağ kenarda, bir diğeri sol kenarda olmak üzere üç adet mask. Diskusun ortasında, iki yivle çevrili diskus deliği.

Benzer Örnekler

Walters, 1914, 187, Fig 268; Bailey, 1980, 335, Pl. 72, Q 1326; Hübinger, 1993, 118, Taf. 28, Abb. 219; Heimerl, 2001, 153, 154, Taf. 16, Abb. 685.

Tarih

: 17

Sayfa No: 49.

: 5171

: Kütahya, satın alma yolu ile

: Uzunluk: 10.5 cm. Yü. : 3.0 cm.

Gen. : 7.8 cm.

: Kalıp yapımı

: Açık bej renkli çamur, mika, kireç karışımı, hamuru ince kum ve elenmiş, az katkılı.

: Orta

: Koyu gri kil rengi.

: Kısa yuvarlak burunlu kandil. Boya

üzerinde aşınma. Gövdesi dairesel formlu, kesik konik hazneli. Omuzdan gövdeye

doğru dışa taşkın dik ve yüzük kulplu. Burun kısa, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak.

Diskus deliği, diskus ortasında ve yuvarlak. Taban düz dipli. Omuz üzerinde iki kenar

dikdörtgen panel. Burun üzerinde yarım volüt. Kulp üzeri üç yivli. Taban halka ile

çevrili ve ortasında çok aşınmış ayak baskı damgası(planta pedis). Diskus ile omuz arası

iki yivle çevrili. Diskusta, biri kulpun önünde, diğeri sağ kenarda, bir diğeri sol kenarda

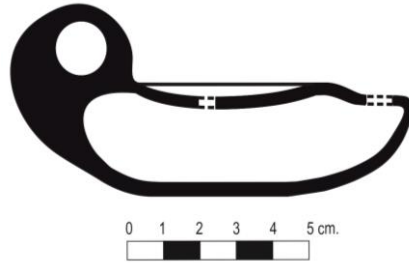
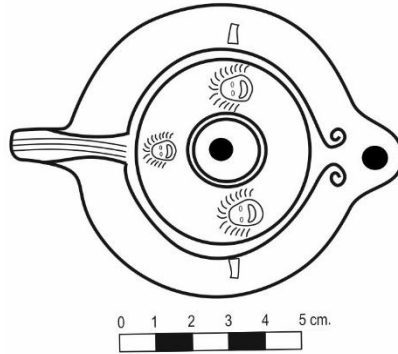
olmak üzere üç adet mask. Diskusun ortasında, iki yivle çevrili diskus deliği.

: Walters, 1914, 187, Fig 268; Bailey,

1980, 335, Pl. 72, Q 1326; Hübinger, 1993, 118, Taf. 28, Abb. 219; Heimerl, 2001, 153,

154, Taf. 16, Abb. 685.

: MS 2. yy

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

: 18 **Sayfa No: 50.**
 : 5805
 : Aydın, Nazilli, satın alma
 : Uzunluk: 8.5 cm. Yükl. : 2.5 cm.
 Gen. : 6.0 cm
 : Kalıp yapımı
 : Açık kırmızı renkli çamur, ince kum, mika ve yoğun kireç katkılı.

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

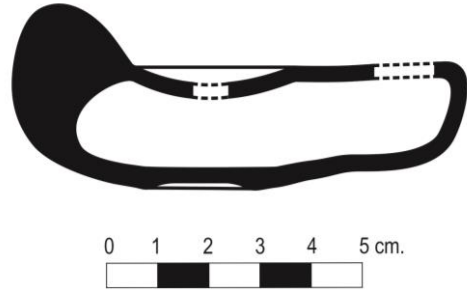
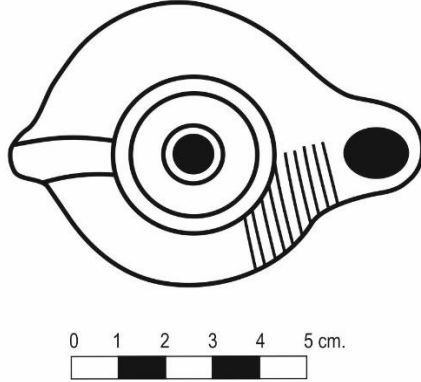
omuz bezemesinde ve burun kenarında aşınma ve kireçlenme. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi disk şeklinde, disk formu ve disküsü küçük, çukur hazneli. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, uzun "U" şeklinde. Fitol deliği yuvarlak. Disküs deliği, disküs ortasında ve geniş. Taban, halka dipli. Omuz üzerinde yatay çizgiler. Burun üzerinde yatay çizgiler. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp yivsiz. Burun ve kulp altında çentik izleri. Taban, düz ve tek yivli kabartma halka ile çevrili. Ortasında ayak baskı damgası (planta pedis). Disküsün ortasında, iç içe üç halka ile çevrili yağ deliği.

Benzer Örnekler

: Brants, 1913, 59, Pl. VII. Fig. 1065; Bailey, 1988, 387, Pl. 110, Q 3163; Barın, 1995, 49, Lev. 38c.; Metin, 2012, 601, Res. K 612.

Tarih

: MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

Boyada, omuz bezemesinde ve burun kenarında aşınma ve kireçlenme. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi disk formlu ve diskusu çukur hazneli. Küçük deliğe sahip, dikey kulplu. Burun, uzun "U" şeklinde. Fitil deliği yuvarlak. Diskus deliği, diskus ortasında ve geniş. Taban, halka dipli. Omuz üzerinde yatay çizgiler. Fitil deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp yivsiz. Taban, düz ve tek yivli kabartma halka ile çevrili Burun ve kulp altında çentik izleri. Ortasında, ters yazılmış "O II" yazısı. Diskus küçük ve ortasında, iki üç halka ile çevrili yağ deliği.

Benzer Örnekler

Boyada, omuz bezemesinde ve burun kenarında aşınma ve kireçlenme. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi disk formlu ve diskusu çukur hazneli. Küçük deliğe sahip, dikey kulplu. Burun, uzun "U" şeklinde. Fitil deliği yuvarlak. Diskus deliği, diskus ortasında ve geniş. Taban, halka dipli. Omuz üzerinde yatay çizgiler. Fitil deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp yivsiz. Taban, düz ve tek yivli kabartma halka ile çevrili Burun ve kulp altında çentik izleri. Ortasında, ters yazılmış "O II" yazısı. Diskus küçük ve ortasında, iki üç halka ile çevrili yağ deliği.

Tarih

: 19 Sayfa No: 50- 51.

: 5795

: Aydın, Nazilli, satın alma

: Uzunluk: 8.5 cm. Yükl. : 2.0 cm.

Gen. : 6.0 cm

: Kalıp yapımı

: Açık kırmızı renkli çamur, ince kum, mika katkılı.

: İyi

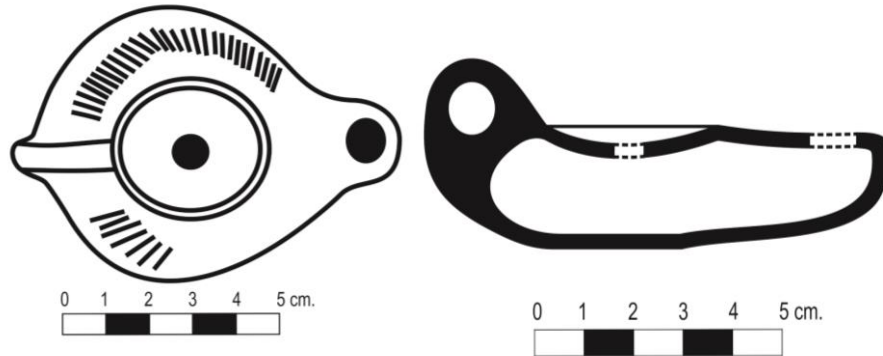
: Kiremit kırmızısı renkli.

: Uzun "U" burunlu kandil. Sağlam

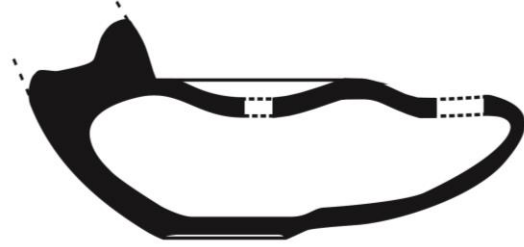
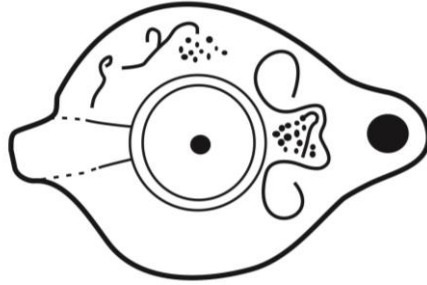
: Brants, 1913, 59, Pl. VII. Fig. 1065;

Bailey, 1988, 387, Pl. 110, Q 3163; Barın, 1995, 49, Lev. 38c., Metin, 2012, 601, Res. K 612.

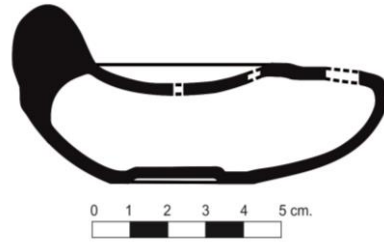
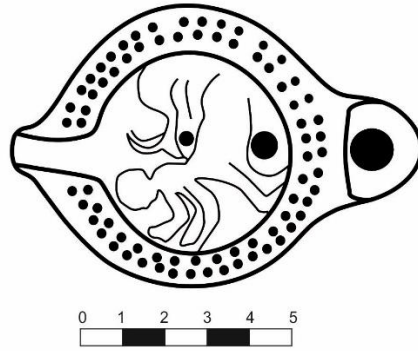
: MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy

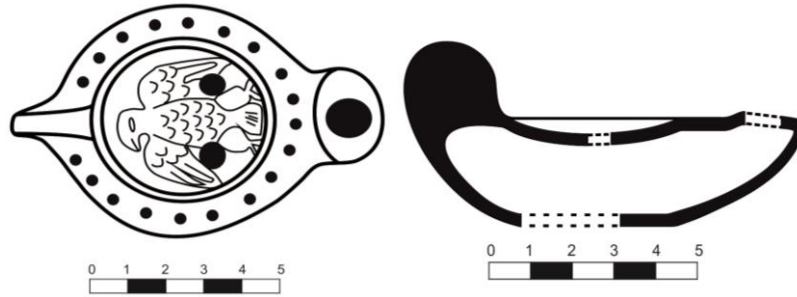
Katalog No	: 20	Sayfa No: 51- 52.
Müze Envanter No	: 1006	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Karacasu, Dedeler Köyü, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 14.3 cm. Yü. : 3.0 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Koyu kırmızı renkli çamur, ince kum, mika katkılı ince elenmiş hamur.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Koyu kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Uzun “U” burunlu kandil. Kulpu kırık ve eksik. Boyada, omuz üzerindeki bezemede aşınma ve kireçlenme. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi disk formlu ve diskusu çukur hazneli. Burun, uzun “U” şeklinde. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, diskus ortasında ve geniş. Taban, halka dipli. Omuz üzerinde, asma dalları ve üzüm salkımları. Burun üzerinde, asma dalı ile bağlı ters üzüm salkımı. Taban, düz ve kabartma halka ile çevrili. Kulp altında çentik izleri. Diskusun ortasında, iç içe iki halka ile çevrili küçük yağ deliği.	
Benzer Örnekler	: Brants, 1913, 59, Pl. VII. Fig. 1065; Bailey, 1988, 387, Pl. 110, Q 3163; Barın, 1995, 49, Lev. 38c.	
Tarih	: MS 5. yy’ın sonu MS 6. yy	

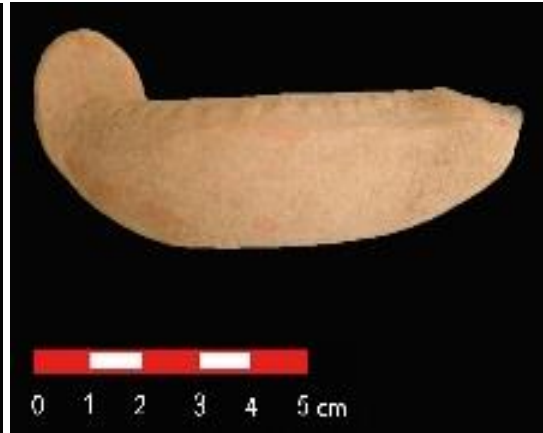
Katalog No	: 21	Sayfa No: 52- 53.
Müze Envanter No	: 4221	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Karahisar Kasabası, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.5 cm. Yük. : 3.0 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık bej renkli çamur, kum, mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Boyada, diskustaki bezemde, omuz bezemesinde ve burunda aşınma. Yüzeyde patina. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formulu. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, uzun "U" şeklinde ve düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada küçük ve yuvarlak. Havalandırma deliği burna yakın yerde kenarda. Taban halka dipli. Omuz üzeri, çift sıra kabartma nokta bezemesi. Burun üzeri, iki sıra kabartma nokta bezemeli. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp, yivsiz. Burun ve kulp altında çentik izleri. Taban, düz ve kabartma halka ile çevrili. Diskusu, basık hazneli. Diskusun ortasında, sola doğru hareketli Kenthauros ve arkasında Kenthauros'un üzerine oturmuş, yay şeklinde silahı olan figür (?) . Kenthauros'un gövdesinin üstünde ve altında diskus delikleri.	
Benzer Örnekler	: Perlzweig, 1961, 189, Pl. 43. Fig. 2739; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl. 46, Res. 33; Bailey, 1988, 385, Pl. 107, Q 3133.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

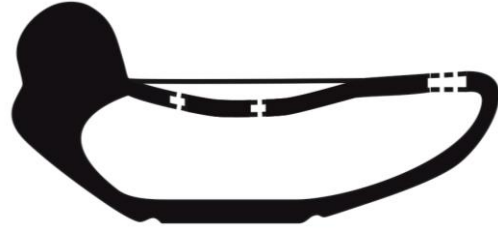
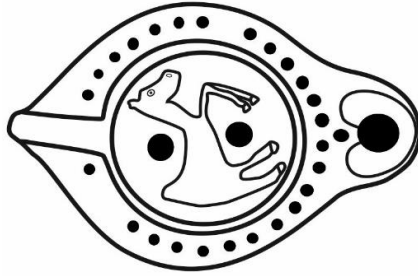
Katalog No	: 22	Sayfa No: 54.
Müze Envanter No	: 4154	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Tavas, Karahisar Kasabası, satın alma yolu ile	
Ölçüleri	: Uzunluk: 9.5 cm. Yük. : 2.5 cm.	
	Gen. : 6.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık pembe renkli çamur, ince kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Açık kahve renk.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Kaide kırık ve sağ kenarı eksik. Boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formulu. Dikey, kalın ve deliksiz tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, biri kartal figürünün sol kanadının altında, diğeri sağ kanadın altında, iki diskus delikli. Omuz üzeri, tek sıra kabartma nokta bezemeli. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp üç insize yivli. Taban, iç içe düz ve plastik halka ile çevrili. Kulp altında çentik izleri. Diskus iç içe iki yivle çevrili. Diskus ortasında başını sola doğru çevirmiş, kanatlarını iki yana açmış kartal figürü. Gözleri ve gagası belirgin. Üzerindeki tüyler, kabartma tekniği ile belirgin. Ayaklar, iki yana doğru açık, kuyruk arkada ve ortada.	
Benzer Örnekler	: Walters, 1914, 198, Pl. XXXVI, Fig. 1324; Perlzweig, 1961, 189, Pl. 43. Fig. 2739; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.; Metin, 2012, 547, Res. K 513.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

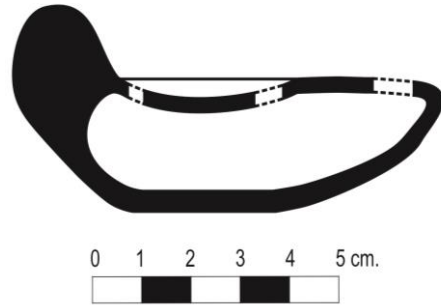
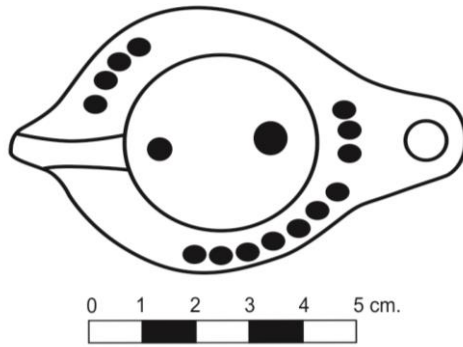
Katalog No	: 23	Sayfa No: 55- 56.
Müze Envanter No	: 5526	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Kabalar Kazısı'ndan ele geçmiş	
Ölçüleri	: Uzunluk: 9.0 cm. Yük. : 2.0 cm. Gen. : 5.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Kırmızı renkli çamur, ince kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Açık bej renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Sağlam	
Diskustaki figürde ve boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval, aynı zamanda bozuk formlu. Dikey, kalın ve deliksiz kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, biri kartal figürünün sol kanadının altında, diğeri sağ kanadın altında, iki diskus delikli. Taban, halka dipli. Omuz üzeri, tek sıra kabartma nokta bezemeli. Burun üzerinde tek kabartma nokta. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Burun ve kulp altında çentik izleri. Kulp yivsiz. Diskus iç içe iki yivle çevrili. Diskus ortasında başını sağa doğru çevirmiş, kanatlarını iki yana açmış kartal figürü.		
Benzer Örnekler	: Walters, 1914, 199, Pl. XXXVI, Fig. 1328; Perlzweig, 1961, 189, Pl. 43. Fig. 2739; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

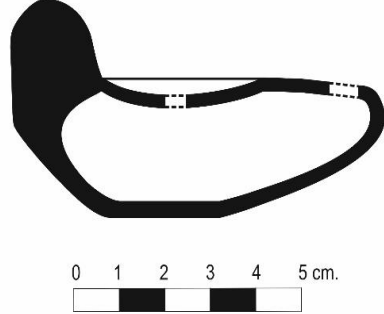
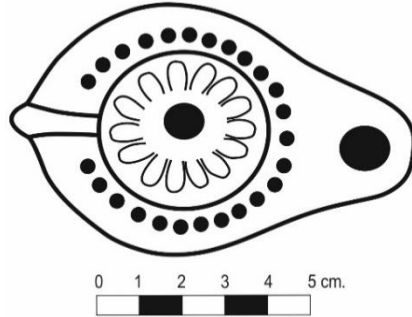
Katalog No	: 24	Sayfa No: 56- 57.
Müze Envanter No	: 5480	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: El koyma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 9.5 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 6.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kahve renkli çamur, ince kum, kireç ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Koyu gri renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Diskus deliğinde kırık. Diskus üzerindeki bezemede, boyada ve kaidede aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Bozuk formlu olup gövdesi oval formlu. Dikey, kalın ve deliksiz kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, biri kulba yakın yerde, diskusun ortasındaki figürün hemen üstünde, diğeri buruna yakın, diskustaki figürün gövdesinin altında, iki diskus delikli. Taban, halka dipli. Omuz üzeri, tek sıra kabartma nokta bezemeli. Burun üzerinde tek kabartma nokta bezemeli. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Burun ve kulp (çok belirgin olmamakla birlikte) altında çentik izleri. Diskus iç içe iki yivle çevrili. Diskus ortasında sağa doğru koşan at figürü.	
Benzer Örnekler	: Walters, 1914, 198, Pl. XXXVI, Fig. 1324; Perlzweig, 1961, 189, Pl. 43. Fig. 2739; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Barın, 1995, s.45, Lev. 35, Res. 35b, c; Evren, 1993, 60, Çiz. 17, a 39; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

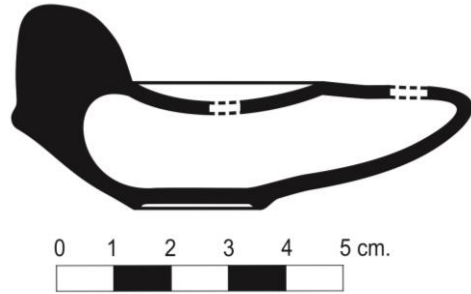
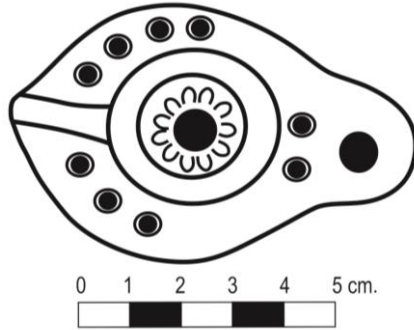
Katalog No	: 25	Sayfa No: 57- 58.
Müze Envanter No	: 5806	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.0 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 6.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kırmızı renkli çamur, kum, mika katkılı.	
Fırınlama	: Orta	
Boya	: Kırmızı renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Burun altında kırık ve eksik. Boyada, omuz üzerinde ve diskustaki bezemede aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi bozuk formlu olup, ovaldır. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, burna yakın yerde yuvarlak, havalandırma deliği kulba yakın kenarda. Taban düz. Omuz üzeri, tek sıra kabartma nokta bezemesi. Burun üzeri, etrafı kabartma halka ile çevrili ve kabartma nokta bezemeli. Kulp yivsiz. Taban, bezemesiz. Diskusun ortasında, sağa doğru koşan (şaha kalkmış) at figürü, gövdesinin üzerinde ve altında yağ delikleri.	
Benzer Örnekler	: Perlzweig, 1961, 189, Pl. 43. Fig. 2739; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl. 46, Res. 33; Bailey, 1988, 385, Pl. 107, Q 3133.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

Katalog No	: 26	Sayfa No: 57- 58.
Müze Envanter No	: 5375	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Karacasu- Yenice, satın alma yolu ile	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.2 cm. Yük. : 2.7 cm. Gen. : 5.2 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kahve renk, ince kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kül renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Sağlam boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formlu. Dikey, kalın ve deliksiz kulp. Burun, düz tablalı. Fital deliği yuvarlak. Taban, halka dipli. Omuz üzeri, tek sıra kabartma nokta bezemeli. Burun üzerinde tek kabartma nokta. Fital deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Burun ve kulp altında çentik izleri. Kulp üzerinde tek yiv. Diskus tek yivle çevrili. Diskus deliğinin çevresinde on dört yapraklı bitkisel rozet.	
Benzer Örnekler	: Perlzweig, 1961, fig. 2802, Pl. 44, s. 192; Walters, 1914, 198, Pl. XXXVI, Fig. 1324; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

Katalog No	: 27	Sayfa No: 58- 59.
Müze Envanter No	: 5506	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.0 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 6.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kahve renkli çamur, kum, mika ve yoğun kireç katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Boyada, omuz üzerinde ve diskustaki bezemede aşınma ve yüzeyde patina. Gövdesi oval formlu. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskusu, dar ve çukur hazneli. Taban halka dipli. Omuz üzeri, tek sıra boncuk bezemesi. Burun üzerinde iki adet tek sıra boncuk bezemesi. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp, tek yivli. Taban, düz ve plastik halka ile çevrili. Diskusun ortasında yağ deliği ve çevresinde iki kabartma halka ile çevrili bitkisel yapraklı rozet bezemesi.	
Benzer Örnekler	: Perlzweig, 1961, fig. 2802, Pl. 44, s. 192.; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl. 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

Katalog No

Müze Envanter No

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği

Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

Boyada aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formu ve diskusu çukur hazneli. Kulp, eğimli omuzdan tutamaklı, dik ve yivsiz. Burun düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada, küçük. Taban, halka dipli. Omuz dar. Omuz ile diskus arası iki yivle çevrili. Burun üzerinde sağ ve solda iki inci bezemesi ortada üç çentik. Kulp, yivsiz. Burun ve kulp altında çentik izleri. Taban düz ve kalın halka ile çevrili, ortasında sol ayak baskı damgası (planta pedis). Diskusu, geniş ve çukur.

Benzer Örnekler

Evren, 1996, 31, 32, Çiz. 40; Metin, 2012, 610, 611, Res. K 631.

Tarih

: 28

Sayfa No: 58.

: 5779

: Aydın, Nazilli, satın alma

: Uzunluk: 10.5 cm. Yü. : 3.0 cm.

Gen. : 7.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Turuncu- kahve renkli çamur, ince kum, mika katkılı ince elenmiş hamur.

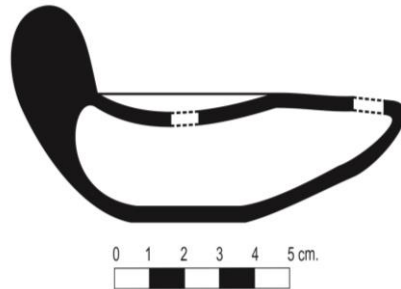
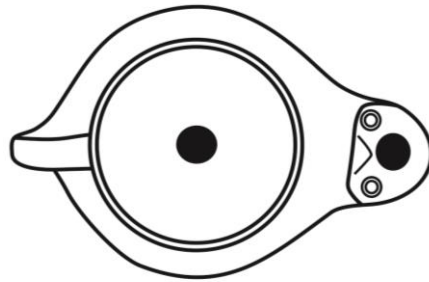
: İyi

: Gri- kahve renkli.

: Burun üzeri düz tablalı kandil. Sağlam

: Perlzweig, 1961, 188, Pl. 43. Fig. 2737;

: MS 5. ve MS 6. yy

Katalog No**Müze Envanter No****Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli****Ölçüleri****Yapım Tekniği****Çamur Renk / Karışımı****Fırınlama****Boya****Tanımı**

üzerindeki figürde, bezemelerde ve boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formlu. Dikey, kalın ve deliksiz tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, biri kulba yakın yerde, diskusun ortasındaki figürün hemen üstünde, diğeri buruna yakın, diskustaki figürün gövdesinin altında, iki diskus delikli. Omuz üzeri, üzüm salkımı bezemeli. Burun üzeri üzüm salkımı. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Taban, düz ve plastik halka ile çevrili. Ortada sağ ayak baskısı (planta- pedis). Burun ve kulp altında çentik izleri. Diskus iç içe iki yivle çevrili. Diskus ortasında, sola doğru yönelmiş boğa figürü.

Benzer Örnekler

: Walters, 1914, 199, Pl. XXXVI, Fig. 1331; Perlzweig, 1961, 188, Pl. 43. Fig. 2737; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.

Tarih

: 29 Sayfa No: 59.

: 3875

: Aydın, Karacasu, Bingeç Köyü, satın alma

: Uzunluk: 9.0 cm. Yü. : 2.0 cm.

Gen. : 3.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Açık devetüyü renkli çamur, ince kum ve mika katkılı.

: İyi

: Kahve renk.

: Burun üzeri düz tablalı kandil. Diskus

: Walters, 1914, 199, Pl. XXXVI, Fig.

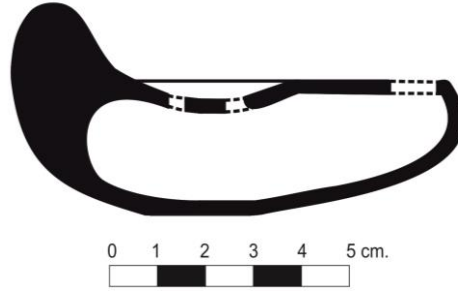
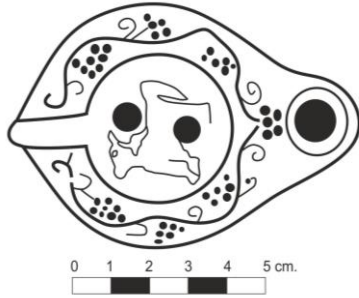
1331; Perlzweig, 1961, 188, Pl. 43. Fig. 2737; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980,

71, Pl. 36, Fig. 295; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29,

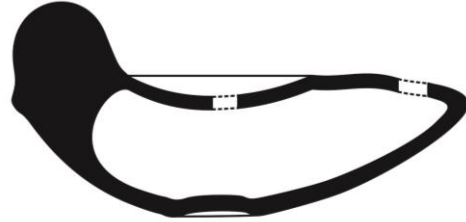
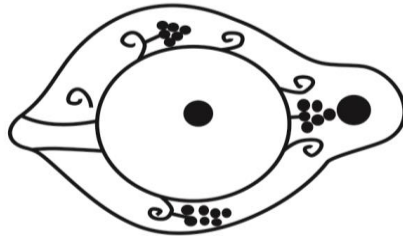
Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı,

2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.

: MS 5. ve MS 6. yy

Katalog No	: 30	Sayfa No: 60.
Müze Envanter No	: 5785	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 9.0 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı renkli çamur, kum, mika katkılı.	
Fırınlama	: Orta	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Boyada, omuz üzerinde ve diskustaki bezemede aşınma ve yüzeyde patina. Gövdesi bozuk formlu olup, ovaldır. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada. Omuz üzeri, diskus çemberinden çıkan asma dalları ve üzüm salkımı bezemesi. Burun üzerinde volüt şeklinde asma dalı ve üzüm salkımı. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp yivsiz. Burun altında çentik izleri. Taban, düz ve kabartma halka ile çevrili. Diskusu, basık hazneli. Diskusun ortasında, bezeme veya figür (çok aşınmış ?).	
Benzer Örnekler	: Walters, 1914, 199, Pl. XXXVI, Fig. 1328; Perlzweig, 1961, 188, Pl. 43. Fig. 2737; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl. 44, Res. 32; Bailey, 1988, 385, Pl. 107, Q 3133.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

Katalog No

: 31

Sayfa No: 61.

Müze Envanter No

: 5776

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

: Aydın, Nazilli, satın alma yolu ile

Ölçüleri

: Uzunluk: 8.0 cm. Yü. : 2.5 cm.

Gen. : 6.5 cm.

Yapım Tekniği

: Kalıp yapımı

Çamur Renk / Karışımı

: Turuncu- kırmızı renkli çamur, ince kum, mika ve yoğun kireç katkılı.

Fırınlama

: İyi

Boya

: Gri- kahve renkli.

Tanımı

: Burun üzeri düz tablalı kandil. Boyada

ve tabandaki ayak bezemede aşınma. Gövdesi oval formlu. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskusu basık ve çukur hazneli. Omuz üzeri, enine tarama çizgileri. Burun üzeri, tarama çizgileri. Kulp üzeri, üç insize yivli. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Taban, düz ve plastik halka ile çevrili. Burun ve kulp altında çentikler. Halka taban ortasında sağ ayak baskı damgası (planta- pedis). Diskus, iç içe iki yivle çevrili.

Benzer Örnekler

: Perlzweig, 1961, 188, Pl. 43. Fig. 2737;

Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl.

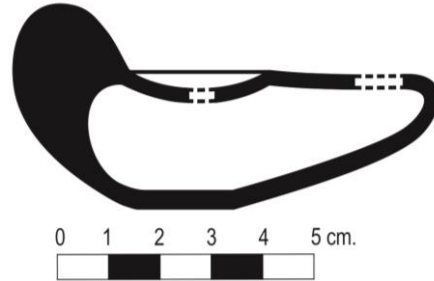
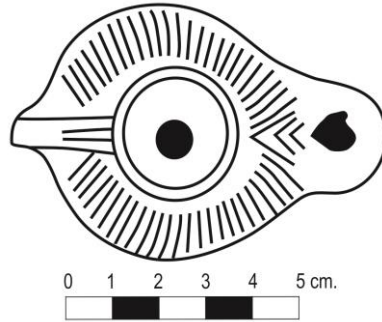
46, Res. 33; Bailey, 1988, 388, Pl. 110, Q 3163; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb.

233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008,

128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.

Tarih

: MS 5. ve MS 6. yy

Katalog No**Müze Envanter No****Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli**
Ölçüleri**Yapım Tekniği****Çamur Renk / Karışımı****Fırınlama****Boya****Tanımı**

aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formulu ve çukur hazneli. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Taban, halka dipli. Omuz üzeri, enine tarama çizgileri. Burun üzerinde bir çift ayak izi. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp, iki insize yivli. Burun altında çentik izleri. Kulp altında tek yiv. Taban, düz ve tek yivli kabartma halka ile çevrili. Ortasında sağ ayak baskı damgası (planta pedis). Diskusu, dar hazneli. Diskusun ortasında, yağ deliği.

Benzer Örnekler

Barın, 1995, 49, Lev. 38c; İnanan, 2004, 80, Res. 32.

Tarih

: 32

Sayfa No: 61.

: 5800

: Aydın, Nazilli, satın alma

: Uzunluk: 7.5 cm. Yükl. : 2.0 cm.

Gen. : 6.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Devetüyü renkli çamur, kum, mika katkıları.

: İyi

: Kiremit kırmızısı renkli

: Burun üzeri düz tablalı kandil. Boyada

aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formulu ve çukur hazneli.

Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun düz tablalı. Fitol deliği

yuvarlak. Taban, halka dipli. Omuz üzeri, enine tarama çizgileri. Burun üzerinde bir çift

ayak izi. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp, iki insize yivli. Burun altında

çentik izleri. Kulp altında tek yiv. Taban, düz ve tek yivli kabartma halka ile çevrili.

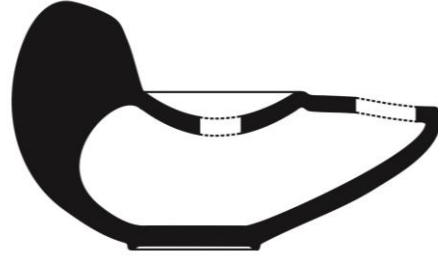
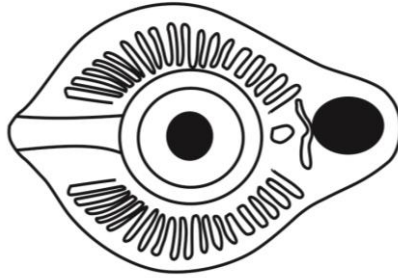
Ortasında sağ ayak baskı damgası (planta pedis). Diskusu, dar hazneli. Diskusun

ortasında, yağ deliği.

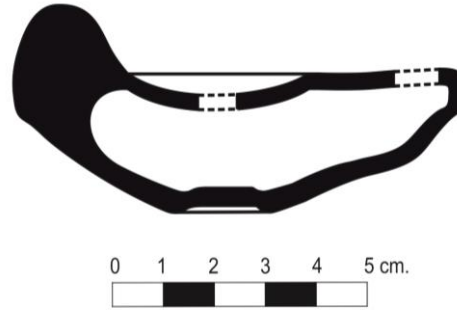
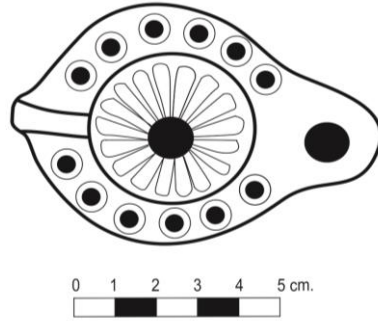
: Bailey, 1988, 388, Pl. 110, Q 3163;

Barın, 1995, 49, Lev. 38c; İnanan, 2004, 80, Res. 32.

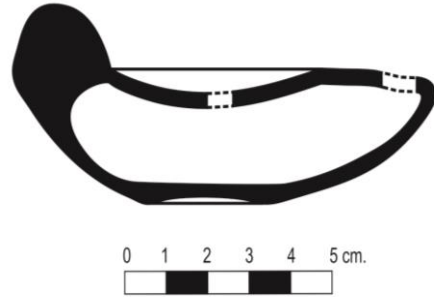
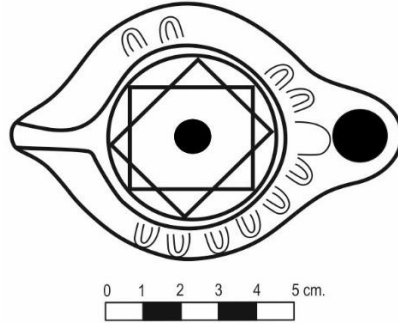
: MS 5. ve MS 6. yy

Katalog No	: 33	Sayfa No: 61- 62.
Müze Envanter No	: 6292	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Ataeymir	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.5 cm. Yük. : 2.5 cm.	
	Gen. : 6.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı renkli çamur, ince kum, mika ve yoğun kireç katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kahve renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Diskus deliği kırık ve eksik. Boyada ve tabandaki ayak bezemesinde aşınma. Gövdesi oval formulu. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskusu basık ve çukur hazneli. Taban halka dipli. Omuz üzeri, tek sıra kabartma nokta etrafında daire bezemesi. Burun üzerinde kabartma noktalar. Fitol deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Kulp, iki yivli. Taban, düz ve plastik halka ile çevrili. Halkanın biri sağında diğeri solunda olmak üzere iki tane kabartma nokta bezemesi etrafında daire bezemesi. Burun ve kulp altında çentikler. Diskus tek kabartma yivle çevrili. Diskus ortasında, on dört yapraklı bitkisel rozet bezemeli.	
Benzer Örnekler	: Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, 45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

Katalog No	: 34	Sayfa No: 61.
Müze Envanter No	: 5816	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma yolu ile	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.0 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Pembe pudra renkli çamur, ince kum ve mika ve yoğun kireç katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Gri- kahve renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri düz tablalı kandil. Diskus üzerindeki bezemede ve boyada aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formlu. Dikey, kalın ve deliksiz tutamak kulplu. Burun, düz tablalı. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği, diskus ortasında. Taban halka dipli. Omuz üzeri, yumurta bezemeli. Burun etrafı kabartma halka ile çevrili. Tabanda, düz ve plastik halka. Diskus iç içe iki yivle çevrili. Diskus ortasında, iç içe geçmiş iki kare bezemeli geometrik desen.	
Benzer Örnekler	: Walters, 1914, 198, Pl. XXXVI, Fig. 1324; Perlzweig, 1961, 189, Pl. 12. Fig. 2742; Menzel, 1969, 98, Abb. 81; Hayes, 1980, 71, Pl. 36, Fig. 295; Garnett, 1975, 200, Pl 46, Res. 33; Bailey, 1988, 384, Pl. 107, Q 3129; Hübinger, 1993, 115, Taf. 29, Abb. 233; Barın, 1995, s.45, Lev. 35, Res. 35b, c; Pastutmaz, 2001, 101, Res. 156; Dağlı, 2008, 128, Pl. LXXVIII, Şek. 524.	
Tarih	: MS 5. ve MS 6. yy	

Katalog No

Müze Envanter No

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği

Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Yüzeyde patina. Gövdesi oval formu ve çukur hazneli. Eğimli omuzdan, dikey ve deliksiz, tutamak kulp. Burun düz tablalı. Fıtıl deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada ve küçük. Taban, halka dipli. Fıtıl deliği etrafı kabartma halka ile çevrili. Taban düz. Diskusu, basık hazneli. Diskusun ortasında, yağ deliği.

Benzer Örnekler

Barın, 1995, 49, Lev. 38c.; Metin, 2012, 230, Res. K 769

Tarih

: 35

Sayfa No: 62- 63.

: 5809

: Aydın, Nazilli, satın alma

: Uzunluk: 8.0 cm. Yükl. : 2.5 cm.

Gen. : 6.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Turuncu- kırmızı renkli çamur, kum, mika katkılı.

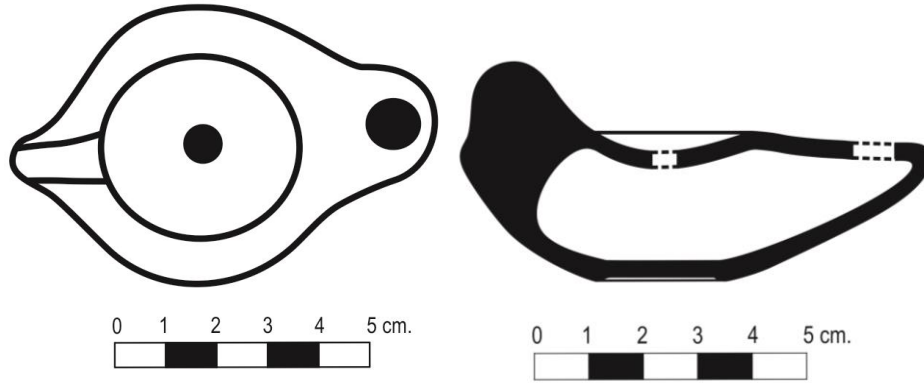
: İyi

: Gri- kahverengi renkli

: Burun üzeri düz tablalı kandil. Sağlam

: Bailey, 1988, 388, Pl. 110, Q 3165;

: MS 5. ve MS 6. yy

Katalog No

Müze Envanter No

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği

Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

Boyada aşınma. Gövdesi oval formu ve diskusu çukur hazneli. Kulp, eğimli omuzdan tutamaklı, dik ve yivsiz. Burun, uzun "U" şekilli. Fitol deliği geniş ve yuvarlak. Taban düz. Omuz dar ve bezemesiz. Burun etrafı düz tablalı. Kulp yivsiz. Kulp altında çentik izleri. Diskusu çukurda ve etrafı yükseltilmiş duvarla çevrili. Diskus ortasında, istiridye kabuğu bezemesi, göbeğinde yağ deliği.

Benzer Örnekler

2012, 417, Res. K 278

Tarih

: 36

Sayfa No: 62- 63.

: 5892

: Aydın, Karacasu, satın alma

: Uzunluk: 7.5 cm. Yü. : 2.5 cm.

Gen. : 6.5 cm.

: Kalıp yapımı

: Turuncu- kahve renkli çamur, ince kum, mika katkılı ince elenmiş hamur.

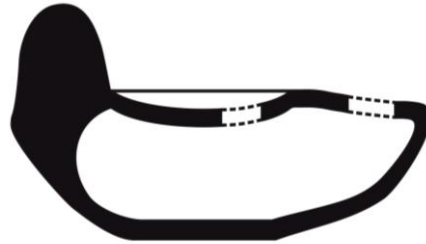
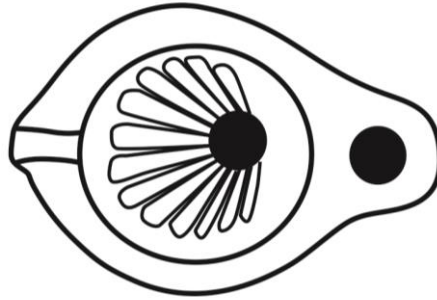
: İyi

: Gri- kahve renkli

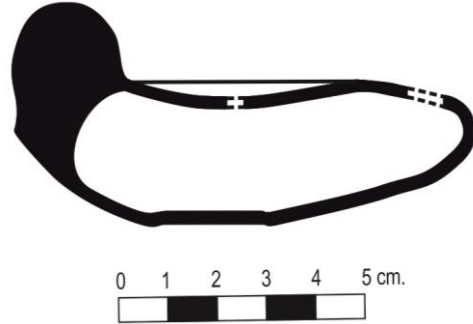
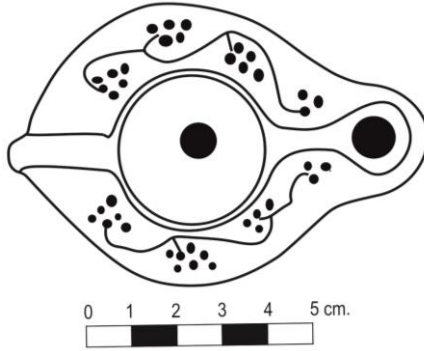
: Burun üzeri düz tablalı kandil. Sağlam

: Evren, 1996, 31, 32, Çiz. 40; Metin,

: MS 5. ve MS 6. yy

Katalog No	: 37	Sayfa No: 63.
Müze Envanter No	: 5416	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: El koyma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 9.0cm. Yü. : 3.0 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Kahve renkli çamur, sert pişirimli ve ince kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Gri renkli	
Tanımı	: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam	
Boyada aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi oval formu ve diskusu çukur hazneli. Fitol deliği yuvarlak. Burun, kanallı, kısa ve yuvarlak. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, deliksiz. Halka taban. Omzunda asma dalları ile birlikte üzüm salkımları. Burnun iki yanında üzüm salkımları. Burun ve kulp altında çentik izleri. Taban, halka ile çevrili, ortası bezemesiz. Diskus iki insize yivle çevrili ve burun ile kanalla bağlantılı.		
Benzer Örnekler	: Szentléleky, 1969, 120, Fig. 208 a, 211 a; Bailey, 1988, 382, Pl. 105, Q3114; Evren, Selçuk-Efes Davut Yeriş Tarlası 1993 Yılı Kurtarma Kazısı, s. 31-32, Çiz. 28.; Barın, 1995, 101, Lev. 34 a; Civelek, 2001, 97, Lev. XXII, Fig. K125; İnanan, 2004, 73, Res. 62, 63.	
Tarih	: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2. çeyreği.	

Katalog No

: 38

Sayfa No: 64- 65.**Müze Envanter No**

: 5870

Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

: Aydın, Ataeymir, satın alma.

Ölçüleri

: Uzunluk: 7.5 cm. Yü. : 3.0 cm.

Gen. : 6.5 cm.

Yapım Tekniği

: Kalıp yapımı

Çamur Renk / Karışımı

: Açık kahve renkli çamur, ince kum ve mika katkılı.

Fırınlama

: İyi

Boya

: Turuncu- kırmızı renkli.

Tanımı

: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam

Boyada aşınma. Burunda yanmadan kaynaklanan ve çok belirgin olmayan is izi. Gövdesi bikonik ve diskusu basık hazneli. Fitol deliği yuvarlak. Burun, kanallı, kısa ve düz tabanlı. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, deliksiz. Halka taban. Omzunda asma dalları ile birlikte üzüm salkımları. Burun üzerinde kırkangıç kuyruğu şeklinde kabartma ve iki yanında dil motifleri. Kulp, tek yivli. Taban, halka ile çevrili ortası bezemesiz. Diskus iki insize yivle çevrili ve burun ile kanalla bağlantılı. Diskus, burundan gelen kanalla birleşen insize, kabartma halkalı.

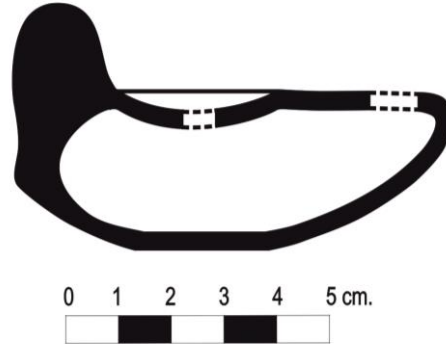
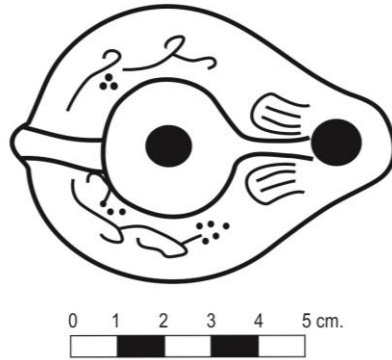
Benzer Örnekler

: Cardaillac, 1922, 106, Fig. 137;

Perlzweig, 1961, 192, Pl. 44. Fig. 2806; Bailey, 1988, 382, Pl. 105, Q3114; Barın, 1995, 43, 44, Lev. 33 a; Civelek, 2001, 99, Lev. XXII, Fig. K136; İnanan, 2004, 93, Res. 67.

Tarih

: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2.

çeyreği

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli

Ölçüleri

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

deliği kırık ve eksik. Boyada ve omuz üzerindeki bezemede aşınma. Gövdesi dairesel formlu. Diskus ile burun arası kanalla bağlı. Burun, kanallı, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Halka taban. Omzunda, üç sıra kabartma nokta bezemesi. Burnunda kırlangıç kuyruğu bezemesi. Taban, düz. Diskus, iki yiv ile çevrili ve burundan gelen kanalla birleşen insize, kabartma halkalı.

Benzer Örnekler

Perlzweig, 1961, 192, Pl. 44. Fig. 2806; Barın, 1995, 43, 44, Lev. 33a.

Tarih

çeyreği

: 39 **Sayfa No:** 66.

: 5532

: Aydın, Kabalar Kazısı, 1 No. lu mezar odası B-batı tarafı.

: Uzunluk: 8.8 cm. Yü. : 2.5 cm.

Gen. : 6.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Pembe pudra renkli çamur, yoğun kum ve mika katkılı.

: İyi

: Kırmızı renkli.

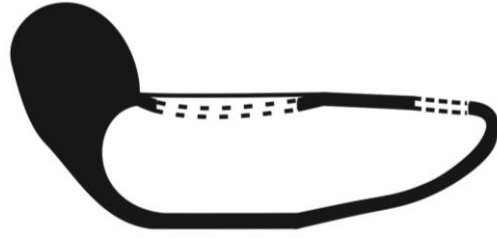
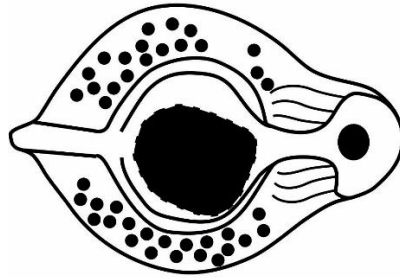
: Burun üzeri kanallı kandil. Diskus

deliği kırık ve eksik. Boyada ve omuz üzerindeki bezemede aşınma. Gövdesi dairesel formlu. Diskus ile burun arası kanalla bağlı. Burun, kanallı, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Halka taban. Omzunda, üç sıra kabartma nokta bezemesi. Burnunda kırlangıç kuyruğu bezemesi. Taban, düz. Diskus, iki yiv ile çevrili ve burundan gelen kanalla birleşen insize, kabartma halkalı.

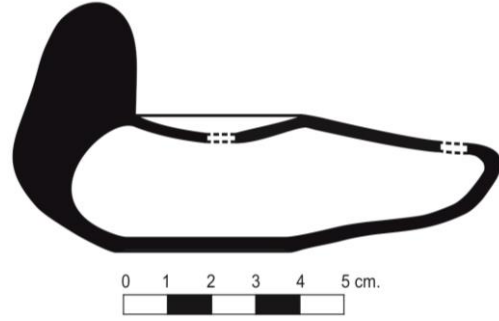
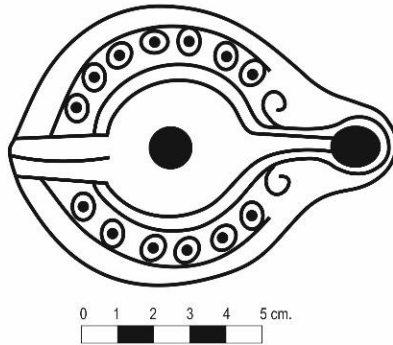
: Brants, 1913, 64, Pl. VII, Fig. 1126;

Perlzweig, 1961, 192, Pl. 44. Fig. 2806; Barın, 1995, 43, 44, Lev. 33a.

: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2.

Katalog No	: 40	Sayfa No: 65- 66.
Müze Envanter No	: 700	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Ataeymir, satın alma.	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.5 cm. Yük. : 2.5 cm. Gen. : 7.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Kahve renkli çamur, kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Gri- kahve renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam	
Boyada aşınma. Gövdesi oval formlu. Diskusu çukur hazneli. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, tek yivli, dik ve deliksiz. Fitol deliği yuvarlak. Burun, kanallı, yuvarlak. Halka taban. Omuz üzerinde, panel arasında, tek sıra boncuk dizisi. Burun üzerinde, diskustan gelen kabartma yiv ve burun kanalı üzerinde iki yanda ters volüt şekli. Kulp tek yivli. Taban, iki halka ile çevrili ve ortası bezemesiz. Kulp altında, kiraz sapına benzer bir daldan asılan üç boncuk bezemesi. Diskus ile omuz arası iki yivli ve diskus çanağı bezemesiz.		
Benzer Örnekler	: Brants, 1913, 64, Pl. VIII. Fig. 1125; Bailey, 1988, 390, Pl. 111, Q3185; Barın, 1995, 41, Lev. 31a; Çokay, 1996, 182, Lev. 47, Res. 130.	
Tarih	: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2.	
çeyreği		

Katalog No**Müze Envanter No****Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli**
Ölçüleri**Yapım Tekniği****Çamur Renk / Karışımı****Fırınlama****Boya****Tanımı**

Boyada ve omuz üzerindeki bezemede aşınma. Yüzeyde patina. Gövdesi oval formlu. Diskusu geniş hazneli. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Burun, kanallı, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada ve küçük. Omuz dar ve diskus ile iç içe dört yivle ayrılır. Burun etrafı diskustan gelen kabartma yivle çevrili. Kulp yivsiz. Fitol deliği yuvarlak. Taban düz. Diskus, içi içe geçmiş yivlerle birlikte dar bir kanalla burunla birleşir ve diskusta istirdye kabuğu bezemesi. Ortasında diskus deliği. Taban, iki halka ile çevrili ortası bezemesiz.

Benzer Örnekler

Cardaillac, 1922, 106, Fig. 137; Metin, 2012, 416, 417, Fig. K 276.

Tarih

çeyreği

: 41

Sayfa No: 66.

: 5775

: Aydın, Nazilli, satın alma.

: Uzunluk: 10.5 cm. Yü. : 3.0 cm.

Gen. : 7.0 cm.

: Kalıp yapımı

: Devetüyü renkli çamur, kum ve mika katkılı.

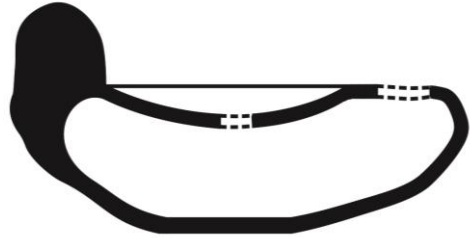
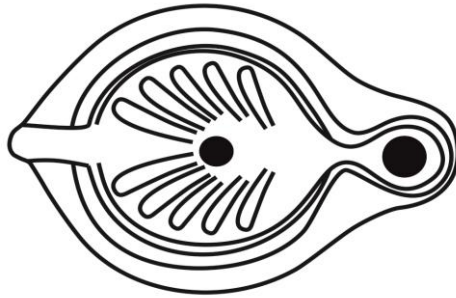
: İyi

: Kiremit kırmızısı renkli.

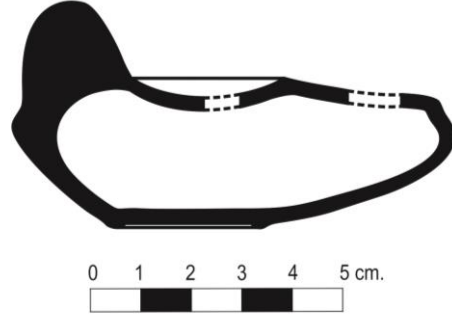
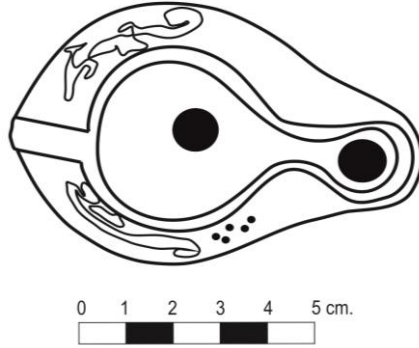
: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam

: Brants, 1913, 64, Pl. VIII. Fig. 1125;

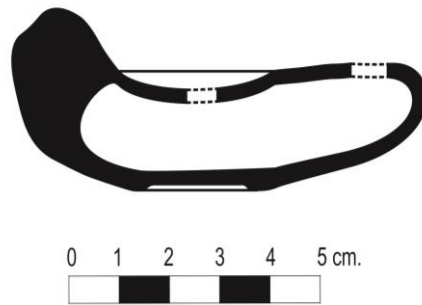
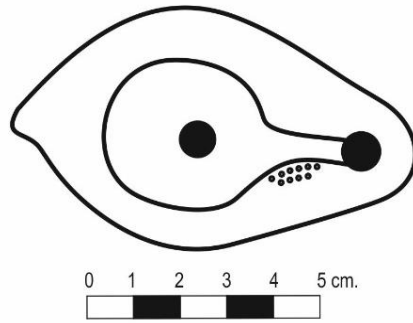
: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2.

Katalog No	: 42	Sayfa No: 66- 67.
Müze Envanter No	: 699	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Ataeymir, satın alma.	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.5 cm. Yükl. : 3.0 cm. Gen. : 6.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık kahve renkli çamur, yoğun kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam	
Boyada ve omuz üzerindeki bezemede aşınma. Gövdesi bikonik ve diskusu basık hazneli. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz Burun, kanallı, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Halka taban. Omuz dar ve omuz ile diskusu ayıran kabartma yiv, yükselttilerek diskus çukur şeklini alır. Diskus ile burun arası kanalla bağlı. Omuzda asma dalları ile birlikte üzüm salkımları. Burun etrafı diskustan gelen kabartma yivle çevrili. Kulp yivsiz. Taban, halka ile çevrili ortası bezemesiz. Burun ve kulp altında çentik izleri. Diskus, burundan gelen kanalla birleşen insize, kabartma halkalı.		
Benzer Örnekler	: Brants, 1913, 64, Pl. VIII. Fig. 1134; Cardaillac, 1922, 106, Fig. 137; Perlzweig, 1961, 192, Pl. 44. Fig. 2806; Bailey, 1988, 390, Pl. 111, Q3183; Barın, 1995, 43, 44, Lev. 33 a; Karivieri, 1996, 170, Pl. 47, Fig. 28.	
Tarih	: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2. çeyreği	

Katalog No	: 43	Sayfa No: 67.
Müze Envanter No	: 5811	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma.	
Ölçüleri	: Uzunluk: 8.5 cm. Yü. : 2.7 cm. Gen. : 5.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı renkli çamur, ince Kum ve mika katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli.	
Tanımı	: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam	
Boyada ve omuz üzerindeki bezemede aşınma ve yüzeyde patina. Burunda yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi bikonik ve diskusu basık hazneli. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Burun, kanallı, yuvarlak. Fitil deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada. Halka taban. Omuz dar ve omuz ile diskusu ayıran kabartma yiv, yükseltiyle diskus çukur şeklini alır. Omuz üzerinde, üzüm salkımına benzer bitkisel bezeme. Burun etrafı diskustan gelen kabartma yivle çevrili. Kulp yivsiz. Taban, halka ile çevrili ortası bezemesiz. Burun altında çentik izleri. Diskus ile burun arası dar bir kanalla bağlı. Diskus, burundan gelen kanalla birleşen insize, kabartma halkalı.		
Benzer Örnekler	: Brants, 1913, 64, Pl. VIII. Fig. 1134; Cardaillac, 1922, 106, Fig. 137; Perlzweig, 1961, 192, Pl. 44. Fig. 2806; Bailey, 1988, 390, Pl. 111, Q3183; Barın, 1995, 43, 44, Lev. 33 a; Karivieri, 1996, 170, Pl. 47, Fig. 28.	
Tarih	: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2. çeyreği	

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

ve eksik. Boyada, omuz üzerindeki bezemede aşınma. Burun üzerinde, çok kullanılmaktan kaynaklanan yanma izi. Gövdesi oval ve bozuk formlu. Diskus ile burun arası kanalla bağlı. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Burun, kanallı, yuvarlak. Fitol deliği yuvarlak. Diskus deliği ortada ve yuvarlak. Halka taban. Omzunda, ortası delik, kabartma nokta bezemesi. Burnun iki yanında kabartma nokta bezemesi. Kulp yivsiz. Taban, halka ile çerili. Burun ve kulp altında çentik. Diskus ile burun, iki yivle çevrilmiş ve gözyaşına benzer kanallı.

Benzer Örnekler

Bailey, 1988, 389, Pl. 111, Q 3175; Karivieri, 1996, 170, Pl. 47, Fig. 28.

Tarih

çeyreği

: 44 Sayfa No: 67.

: 5807

: Satın alma

: Uzunluk: 8.0 cm. Yü. : 2.5 cm.

Gen. : 5.5 cm.

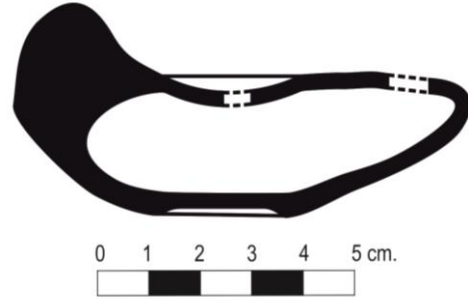
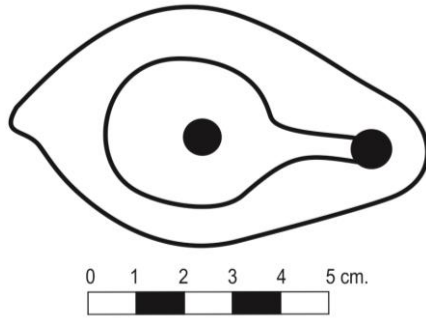
: Kalıp yapımı

: Turuncu- kırmızı renkli çamur, kum ve mika katkılı.

: İyi

: Kiremit kırmızısı renkli.

: Burun üzeri kanallı kandil. Kulpu kırık

Katalog No
Müze Envanter No
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli
Ölçüleri

Yapım Tekniği
Çamur Renk / Karışımı

Fırınlama

Boya

Tanımı

Boyada ve omuz üzerindeki bezemede aşınma. Burunda yanma izi. Gövdesi oval formu. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, deliksiz. Burun, kanallı ve uzun. Fitil deliği yuvarlak. Diskus deliği, ortada ve yuvarlak. Halka taban. Omzunda, iki sıra dizili kabartma nokta bezemesi. Diskus ile burun arası dar bir kanalla bağlı. Burun üzeri, kabartma nokta bezemesi. Kulp yivsiz. Taban, halka ile çevrili ve burun ve kulp altında çentik izleri. Diskus, dar hazneli ve basık.

Benzer Örnekler

Bailey, 1988, 389, Pl. 110, Q 3171; İnanan, 2004, 91, Res. 61; Metin, 2012, 432, Fig. K 304.

Tarih
çeyreği

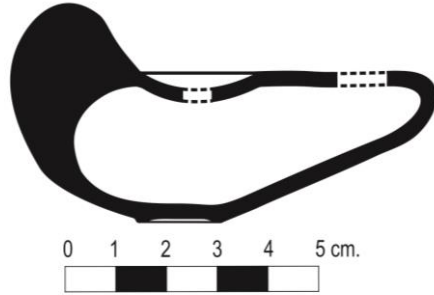
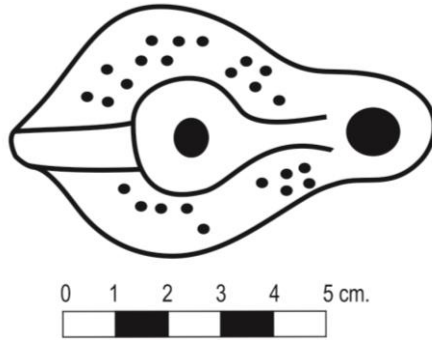
: 45
 : 5793
 : Satın alma
 : Uzunluk: 8.0 cm. Yü. : 2.5 cm.
 Gen. : 5.0 cm.
 : Kalıp yapımı
 : Devetüyü renkli çamur, kum ve mika katkılı.

: İyi
 : Gri renkli.

: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam

: Perlzweig, 1961, 185, Pl. 41. Fig. 2644;

: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2.

Katalog No**Müze Envanter No****Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli****Ölçüleri****Yapım Tekniği****Çamur Renk / Karışımı****Fırınlama****Boya****Tanımı**

Boyada, omuz üzerinde ve diskustaki bezemde aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi armudi formu. Diskus ile burun arası kanalla bağlı. Burun, kanallı ve uzun. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Halka taban. Omzunda, çerçeve içine alınmış yumurta bezemesi. Burnun iki yanında yumurta bezemesi. Burun ve kulp altında çentik, burun altındaki çentiklerin ortasında yumurta bezemesi. Tabanda sol ayak baskı damgası (planta pedis). Diskus, göz yaşı damlasına benzer iki yiv ile çevrili ve ortasında baş kısmı aşınmış, kanatlarını iki yana açmış arkasında kuyruğu olan kartal bezemesi. Kanatlarının hemen altında biri sağda diğeri solda iki diskus deliği. Diskus ile burun, iki insize yivli bir kanalla birleşir.

Benzer Örnekler

Boyada, omuz üzerinde ve diskustaki bezemde aşınma. Burunda, yanmadan kaynaklanan is izi. Gövdesi armudi formu. Diskus ile burun arası kanalla bağlı. Burun, kanallı ve uzun. Kulp, eğimli gövdeden tutamaklı, dik ve deliksiz. Halka taban. Omzunda, çerçeve içine alınmış yumurta bezemesi. Burnun iki yanında yumurta bezemesi. Burun ve kulp altında çentik, burun altındaki çentiklerin ortasında yumurta bezemesi. Tabanda sol ayak baskı damgası (planta pedis). Diskus, göz yaşı damlasına benzer iki yiv ile çevrili ve ortasında baş kısmı aşınmış, kanatlarını iki yana açmış arkasında kuyruğu olan kartal bezemesi. Kanatlarının hemen altında biri sağda diğeri solda iki diskus deliği. Diskus ile burun, iki insize yivli bir kanalla birleşir.

Tarih**çeyreği**

: 46

Sayfa No: 68- 69.

: 4402

: Aydın, Karacasu, Geyre Köyü, Aph. Müz. sev. der. başış.

: Uzunluk: 11.0 cm. Yü. : 3.0 cm.

Gen. : 5.5 cm.

: Kalıp yapımı

: Bej renkli çamur, kum ve mika katkılı.

: Orta

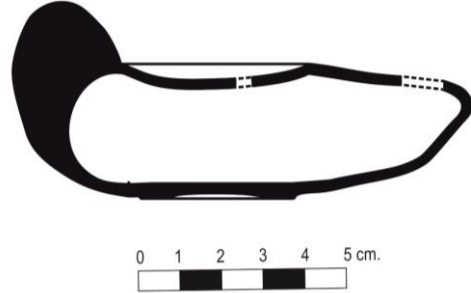
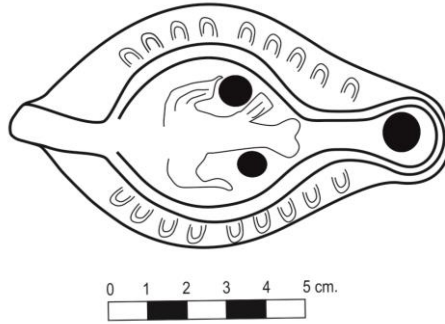
: Kahve renkli boya

: Burun üzeri kanallı kandil. Sağlam

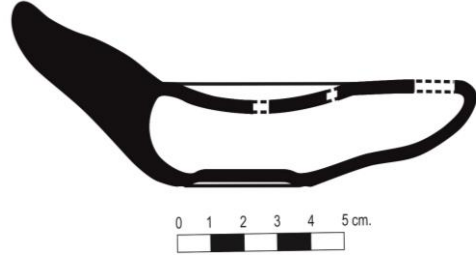
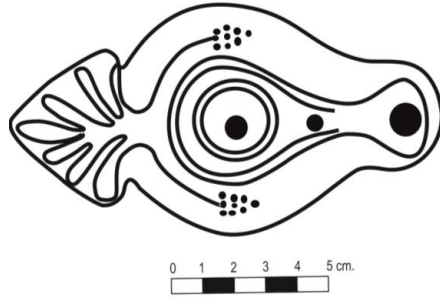
: Perlzweig, 1961, 179, Pl. 40. Fig. 2480;

Cardaillac, 1922, 107, Fig. 140; Hellmann, 1985, 62, Fig. 61; Bailey, 1988, 388, Pl. 110, Q 3169.

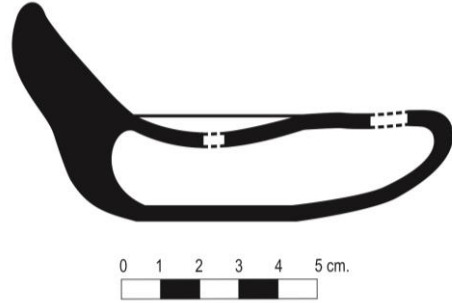
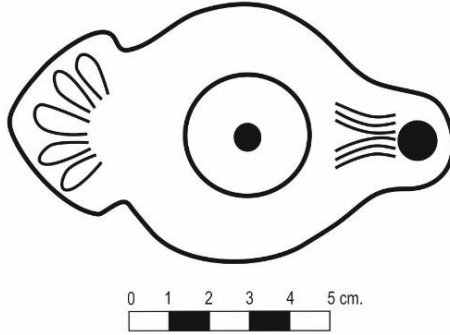
: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2.

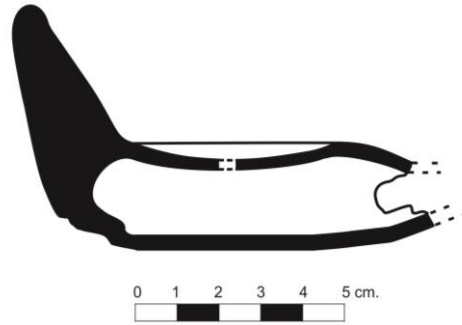
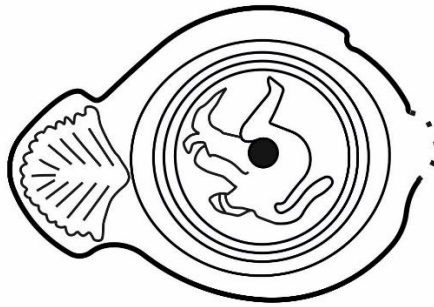
Katalog No	: 47	Sayfa No: 69- 70.
Müze Envanter No	: 5482	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: El koyma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 13.0 cm. Yük. : 2.7 cm. Gen. : 7.0 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Kiremit kırmızısı renkli çamur, kum katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Koyu kırmızı renkli boya.	
Tanımı	: Palmet kulplu kandil. Sağlam Boyada aşınma. Burunda, yanma izi. Gövdesi oval formulu. Palmet kulplu. Uzun burunlu. Fitol deliği, yuvarlak. Diskus deliği ortada, havalandırma deliği, buruna yakın ve burun kanalı üzerinde. Halka taban. Omuz üzerinde, palmet kulptan gelen, omzun iki tarafından aşağı doğru sarkan iki asma dalı ve dalların çıkma yerinde iki nokta bezemesi ve asma dallarının altında üzüm salkımı bezemesi. Burun üzerinde, diskustan gelen iki yivle çevrili. Kulp üzerinde, palmet şeklinde bitkisel bezeme. Tabanda iç içe üç kabartma halka ve tabandan kulpa doğru çıkıntı. Diskusta damla şeklinde yiv. Diskus ile burun arası geniş bir kanal. Diskus, iç içe kabartma halka ile çevrili. Diskusu buruna bağlayan kanal çevresi iki yivli.	
Benzer Örnekler	: Bailey, 1972, 32, Pl. 15d; Bailey, 1988, 395, Pl. 114, Q3219; Barın, 1995, 11-12, Lev. 4a-d, Çizim 10a-d; İnanan, 2004, 94-95, Çiz 62 a-b-c, Res. 73 a-77a-77b.	
Tarih	: MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2. çeyreği	

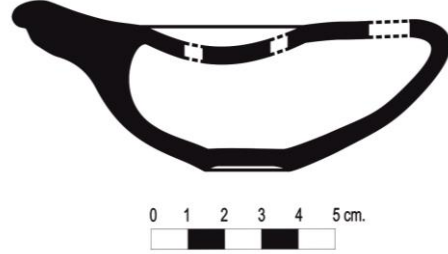
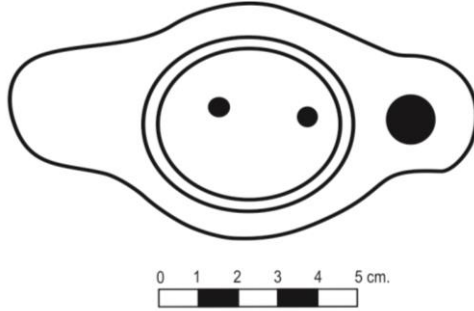
Katalog No	: 48	Sayfa No: 70- 71.
Müze Envanter No	: 5778	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.0 cm. Yük. : 2.3 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık devetüyü renkli çamur, ince mika ve kum katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kiremit kırmızısı renkli	
Tanımı	: Palmet kulplu kandil. Sağlam Boyada aşınma ve yüzeyde patina. Gövdesi yuvarlak formlu. Palmet kulplu. Burun uzun ve “U” şeklinde. Fitol deliği geniş ve yuvarlak. Diskus deliği ortada ve küçük. Taban düz.omuz bezemesiz. Burun üzerinde dil bezemesi. Kulp üzerinde, palmet şeklinde bitkisel bezeme. Taban, iç içe halka ile çevrili, ortasında bir çift ayak izi. Kulp altında çentik izleri. Diskus, iç bükey şeklinde bezemesiz, ortasında yağ deliği.	
Benzer Örnekler	: Bailey, 1988, 386, Pl. 108, Q3149; Barın, 1995, 11-12, Lev. 4a-d, Çizim 10a-d; İnanan, 2004, 91, Çiz 53, Res. 60.	
Tarih	: MS 6. yy ve MS 7. yy’ın ilk yarısı	

Katalog No	: 49	Sayfa No: 70- 71.
Müze Envanter No	: 4020	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Denizli, Tavas İlçesi, Karahisar Kasabası, satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.0 cm. Yükl. : 2.5 cm. Gen. : 6.5 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Açık pembe pudra renkli, ince mika ve kum katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Kahve renkli	
Tanımı	: Palmet kulplu kandil. Burun kırık ve eksik. Boyada aşınma ve yüzeyde patina. Gövdesi yuvarlak formlu. Palmet kulplu. Diskus deliği ortada. Taban düz dipli. Omuz üzerinde karşılıklı duran iki küçük dikdörtgen panel. Kulpta palmet bezemesi. Taban, iç içe iki halka ile çevrili. Diskus, iç bükey şeklinde iç içe geçmiş halkalar ve ortasında sağa doğru uzanmış, çıplak Leda ile kuğu figürü. Leda, uzanmış, kucağında kanatlarını açmış kuğuyu tutar. Leda'nın başında taç, kuğuya bakar şekilde. Sağ kolu aşağıda, sağ kolu ile kuğuya doğru uzanır. Leda'nın gövdesinin üzerinde yağ deliği.	
Benzer Örnekler	: Bailey, 1988, 386, Pl. 108, Q3149; Barın, 1995, 11-12, Lev. 4a-d, Çizim 10a-d; İnanan, 2004, 91, Çiz 53, Res. 60.	
Tarih	: MS 6. yy ve MS 7. yy'ın ilk yarısı	

Katalog No	: 50	Sayfa No: 71- 72.
Müze Envanter No	: 5829	
Buluntu Yeri ve Müzeye Geliş Şekli	: Aydın, Nazilli, Satın alma	
Ölçüleri	: Uzunluk: 10.5 cm. Yükl. : 3.0 cm. Gen. : 5.7 cm.	
Yapım Tekniği	: Kalıp yapımı	
Çamur Renk / Karışımı	: Turuncu- kırmızı, bol mika ve kum katkılı.	
Fırınlama	: İyi	
Boya	: Gri- kahve renkli	
Tanımı	: Palmet kulplu kandil. Gövdede, burunda aşınma ve yanmadan kaynaklanan is izi. Yüzeyde patina. Çift konik gövdeli. Palmet kulplu. "U" burunlu. Üzerinde biri kulpa doğru, diğeri burna yakın iki diskus deliği. Taban, halka dipli. Omuz bezemsiz. Omuz ile diskus arası, iki halka ile çevrili. Burun üzeri düz. Taban düz. Diskus, iç bükey şeklinde bezemesiz.	
Benzer Örnekler	: Bailey, 1988, 386, Pl. 108, Q3149; Barın, 1995, 11-12, Lev. 4a-d, Çiz. 10a-d; İnanan, 2004, 91, Çiz 53, Res. 60.	
Tarih	: MS 6. yy ve MS 7. yy'ın ilk yarısı.	

Ek 1: TABLOLAR

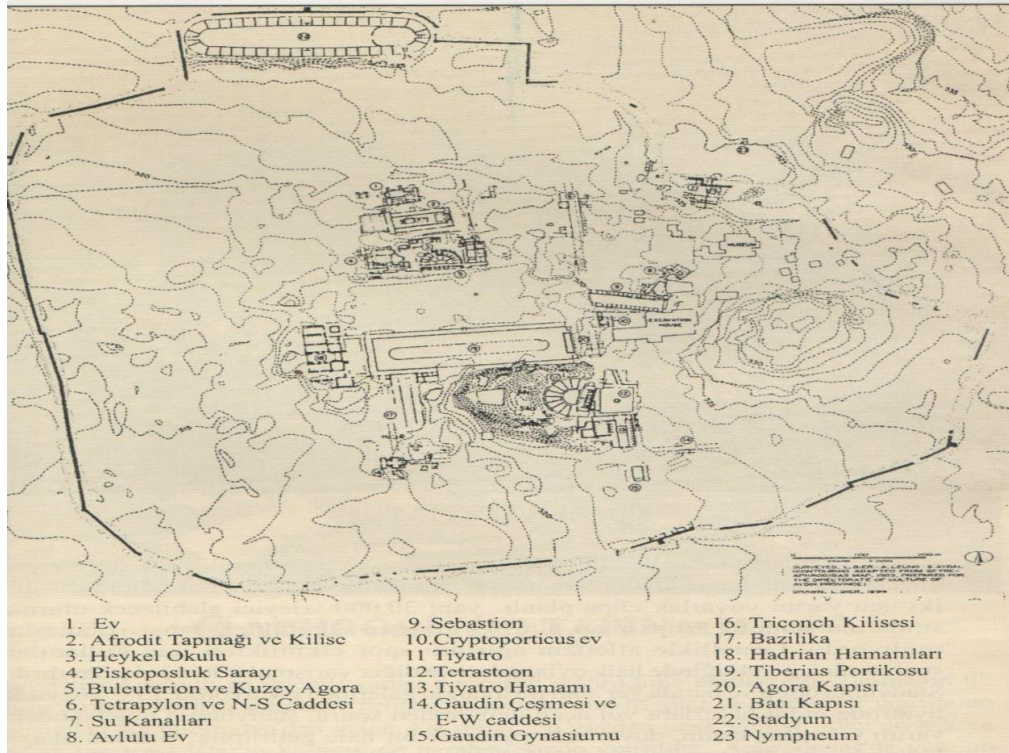
Tablo 1: Kandillerin Stil Gelişimi

	Tip I	Tip II	Tip III	Tip IV	Tip V	Tip VI	Tip VII	Tip VIII	Tip IX
MÖ 2. yy MÖ 1. yy başları.	 K. 1								
	 Kassab 337								
MÖ 2. yy'ın son çeyreği MÖ 1.yy.		 K. 2							
		 A. Tavukçu 239							
MS 1.yy'ın ikinci yarısı.			 K. 6						
			 Hübinger 121						
MS 2. yy'ın başları.				 K. 7					
				 Heimerl 403					
MS 2. yy'ın sonu					 K. 14				
					 Brants 1111				
MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy						 K. 18			
						 Metin K 612			
MS 5. yy'ın sonu MS 6. yy							 K. 22		
							 Metin K 513		
MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2. çeyreği								 K. 42	
								 Brants 1134	
MS 5. yy'ın sonu, MS 6. yy'ın 2. çeyreği									 K. 47
									 Bailey 15 d.

Ek 2: HARİTALAR

Harita 1: Karia Bölgesi ve Aphrodisias Antik Kenti

Harita 2: Aphrodisias Antik Kenti Planı

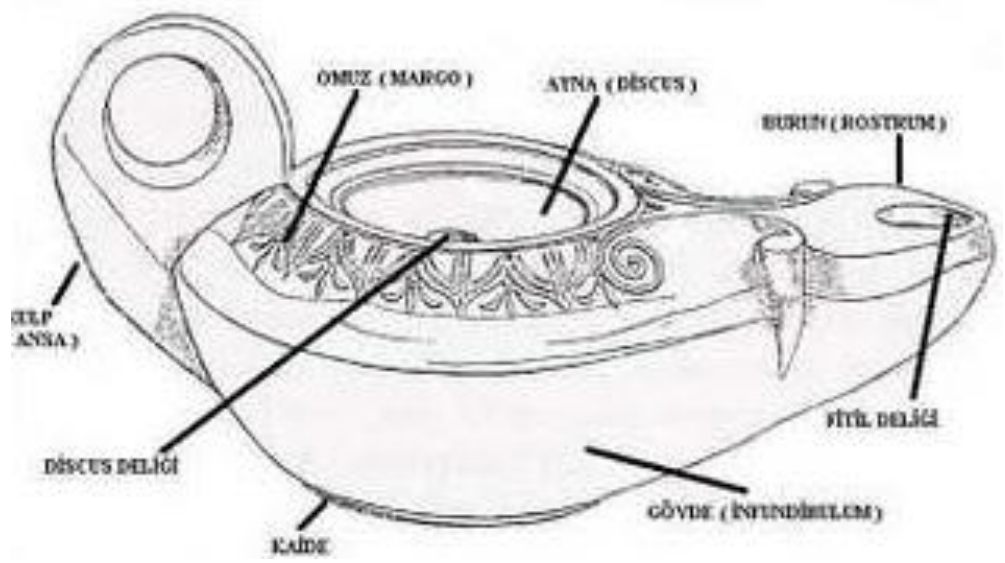

Harita 3: İsrail, Kudüs

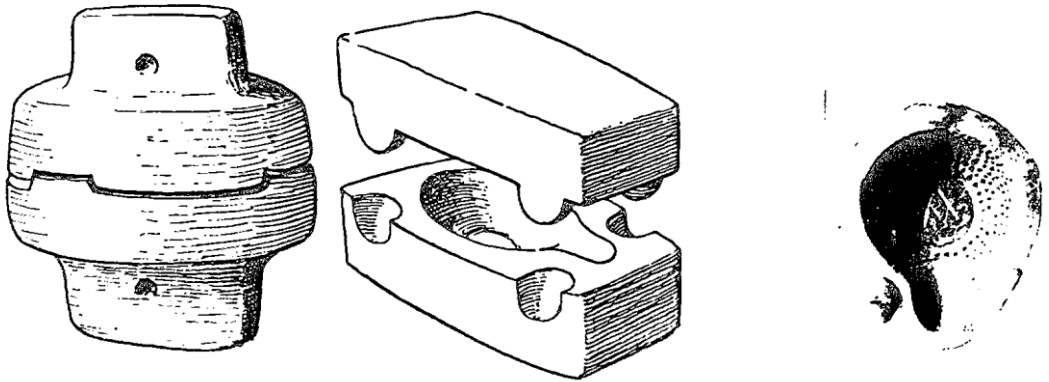

Harita 4: Mısır, Fayyum

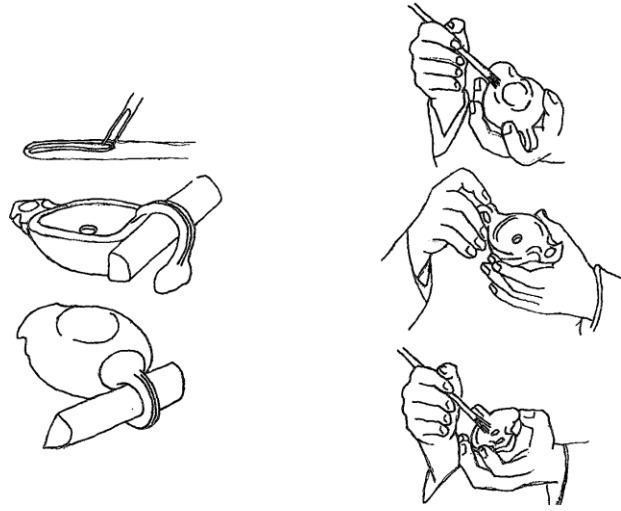
Ek 3: ÇİZİMLER

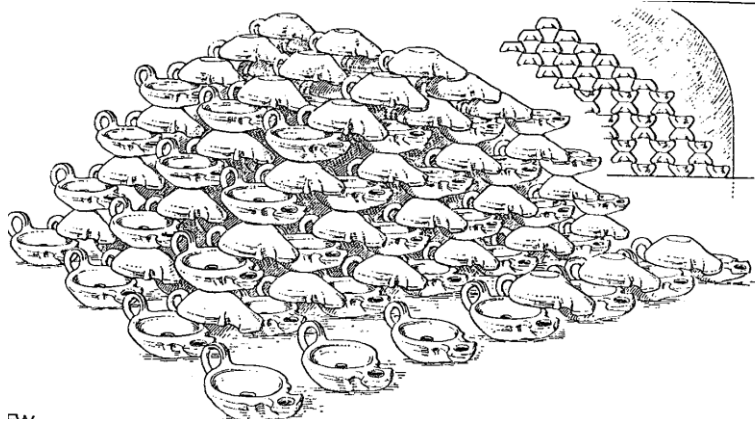
Çizim 1: Kandil Bölümleri

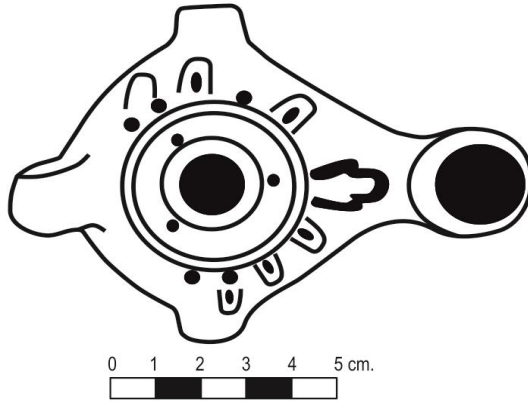
Çizim 2: Kalıp yapımı Kandil Örneği (Çokay, 1996, Lev. 6, Çiz. 4, 5)

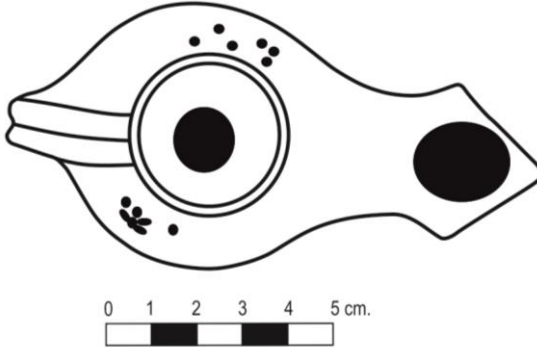
Çizim 3: Kandile Kulp Takımı (Çokay, 1996, Lev. 7, Çiz. 2, 3)

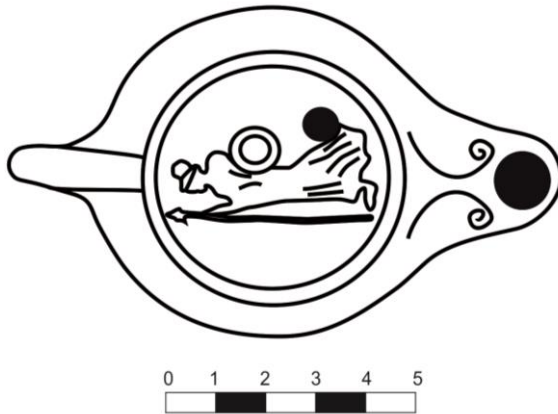
Çizim 4: Fırında Kandil Dizilişi (Çokay, 1996, Lev. 8, Çiz. 3)

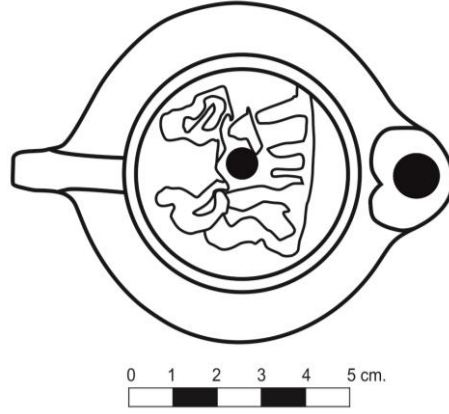
Çizim 5: Kulakçıklı Kandil (Kat. No. 1)

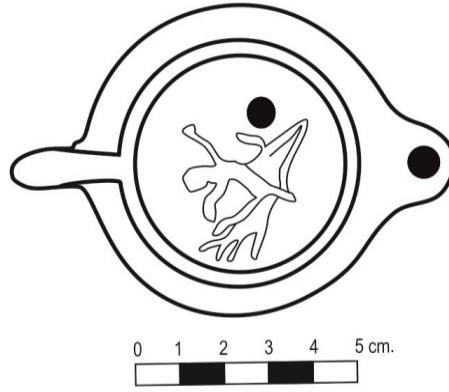
Çizim 6: Efes Tipi Kandil (Kat. No. 2)

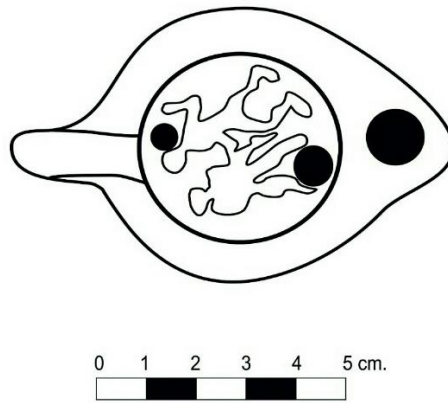
Çizim 7: Yarı Sarmal Burunlu Kandil (Kat. No. 7)

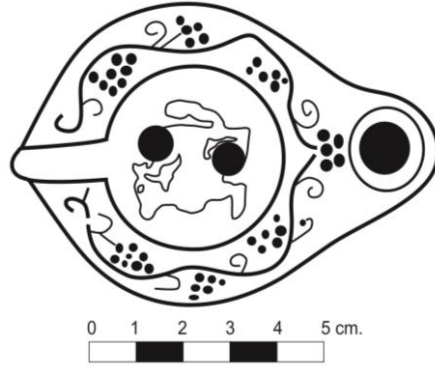
Çizim 8: Kalp Burunlu Kandil (Kat. No. 8)

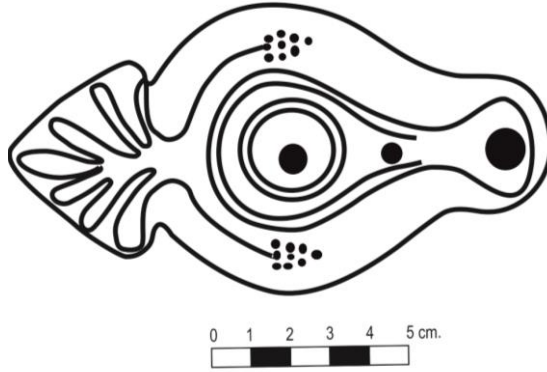
Çizim 9: Kısa Burunlu Kandil (Kat. No. 15)

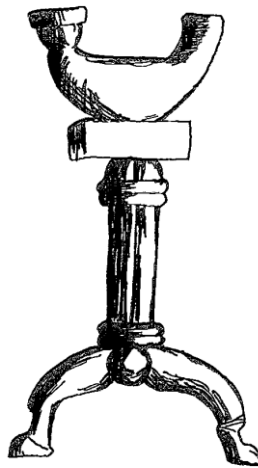
Çizim 10: Badem Şekilli Kandiller (Kat. No. 15)

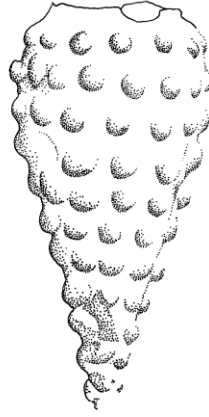
Çizim 11: Kabartma Bezemeli Kandil (Kat. No. 29)

Çizim 12: Palmet Kulplu Kandil (Kat. No. 47)

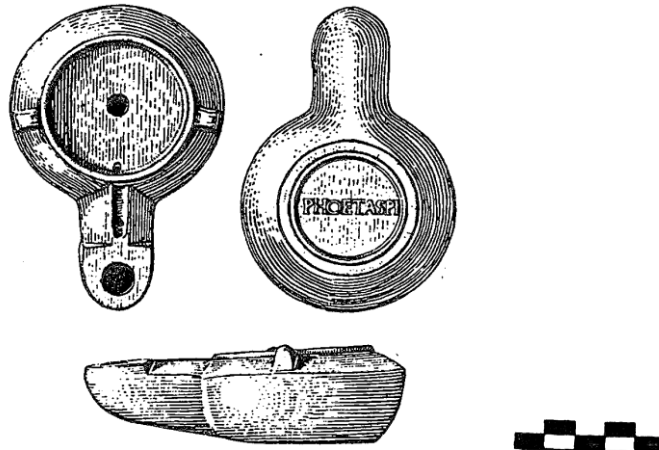
Çizim 13: Babil Kandili (Çokay, 1996, Lev. 10, Çiz. 2)

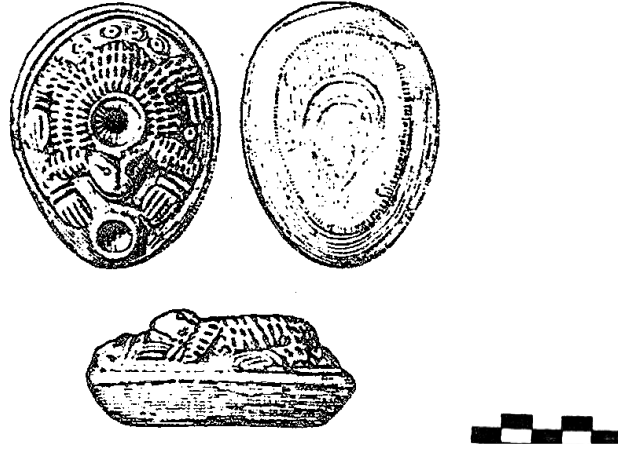
Çizim 14: Üzüm Salkımı Şeklinde Kandil (Kınal, 1969, Lev. XII, Çiz.19)

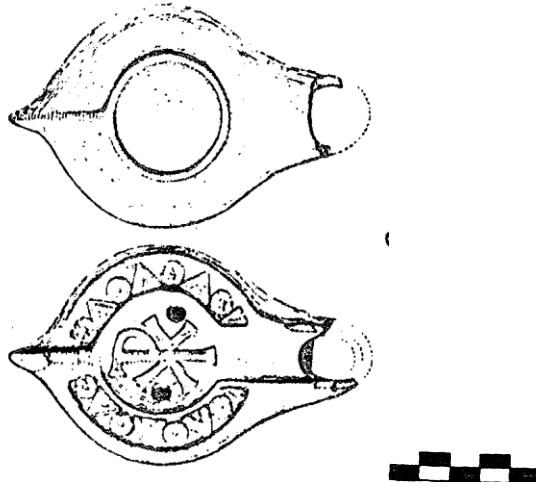
Çizim 15: Kanişkarum'dan kandil (Kınal, 1969, Lev. XIV, Çiz. 22)

Çizim 16: Seri Üretim Kandili (Çokay, 1996, Lev. 14, Çiz. 3)

Çizim 17: kurbağa Tipi Kandil (Çokay, 1996, Lev. 14, Çiz. 5)

Çizim 18: Afrika Tipi Kandil (Çokay, 1996, Lev. 14, Çiz. 5)

Ek 4: RESİMLER

Resim 1: Elle Yapılmış Kandil

Resim 2: Modern Seramik Fırını (Aphrodisias- Karacasu)

Resim 3: Modern Seramik Fırını (Aphrodisias- Karacasu)

Resim 4: Metal Kandil

Resim 5: Kandil Altında Ayak İzi Bezemesi (Kat. No. 29)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Süheyla KIRALI
Doğum Yeri ve Tarihi	ERZURUM 25.11.1981
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ ARKEOLOJİ
Y. Lisans Öğrenimi	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Bildiği Yabancı Diller	İNGİLİZCE
Bilimsel Faaliyetleri	Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU, Yrd. Doç. Dr. Zerrin Aydın TAVUKÇU, Arkeolog Süheyla AĞAOĞLU, “Bozcaada-Tenedos Araştırmaları 2009”, 31. Araştırma Sonuçları Toplantısı, 57-68, 2010. Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU Yönetiminde “Antik Çağda Işık, Işık Kaynakları Ve Aydınlatma Araçları” Yüksek Lisans Semineri, 2011. Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU, Yrd. Doç. Dr. Zerrin Aydın TAVUKÇU, Arkeolog Süheyla AĞAOĞLU, “Manisa, Alaşehir, Philadelphia Araştırmaları 2013”, 36. Araştırma Sonuçları Toplantısı.
İş Deneyimi	
Stajlar	2003 yaz sezonunda Semih GÜNERİ başkanlığındaki Erzurum-Pasinler Bulamaç Höyük Kazısı. 2005-2006 yaz sezonlarında Cevat BAŞARAN başkanlığındaki Çanakkale Parion Kazısı. 2007 yaz sezonunda Alparslan CEYLAN ve Erzurum Müze ortaklığında yapılan Erzurum Kale Kazısı. 2008 yaz sezonunda Ali Yalçın TAVUKÇU başkanlığındaki Çanakkale Bozcaada Yüzey Araştırmaları. 2013 sezonunda Ali Yalçın TAVUKÇU başkanlığındaki Manisa Alaşehir Yüzey Araştırmaları..
Projeler	Aphrodisias Müzesi’nden Bir Grup Kandil Projesi, BAP tarafından desteklenmiştir, 2011-2014.
Çalıştığı Kurumlar	
İletişim	
E-Posta Adresi	agaoglusuheyla@hotmail.com
Tarih	